

Revised

భారతి

1967 జూన్

ఎఱ్ఱన - మతసమన్వయము

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు

మనస్సులో మారుమూలలు

శ్రీ ముచ్చిబాబు

మూడునాళ్లాయోరా, మువ్వగోపాలా :

శ్రీ జి. నరసింహారావు

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

వెలు ౭కరూపాయి

Recd
30/6/67

భారతి

మా న ప త్రి క

సంపాదకుడు :

శివలెంక శంభుప్రసాద్

జూన్ 1967

సంపుటము : 44 :

: సంచిక 6 :

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

జూన్ 1967

అంతర్వేది	శ్రీ సోమసుందర్	1
మనస్సులో మారుమూలలు	శ్రీ బుచ్చిబాబు	3
“ప్రాచీన సాహిత్యము - విమర్శ”-4	శ్రీ నాగళ్ల గురుప్రసాదరావు	10
కన్నీళ్లొచ్చేయి	‘బీనాదేవి’	18
ఐహికత్వం - (సెక్యూలరిజం)	శ్రీ కల్లూరి బసవేశ్వరరావు	25
మూడునాళ్లాయెరా మువ్వగోపాలా ,	శ్రీ జి. నరసింహారావు	33
ఎఱ్ఱన - మతసమన్వయము	శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు	38
ఆనో భద్రాః క్రతవో యస్త విశ్వతః	శ్రీ బండి నాగరాజు	48
శ్రీ తారాశంకర్ బెనర్జీ	శ్రీ ఎ. కే. ఘోష్	50
కోయిలదొర	శ్రీ చిట్టెప్రోలు కృష్ణమూర్తి	55
లేఖలు		57
గ్రంథవిమర్శలు		60

అంతర్వేది

శ్రీ సోమసుందర్

ఎంతదూర మేగిననూ ఎదురుకాని గమ్యమటుల
ఎంతసేపు వేచిననూ కానరాని స్నేహమటుల
ఎరుకబడని రహస్యాల పుట్టుమచ్చ లెన్ని కలవు?
ఈ బ్రతుకున కానవాళ్లు!... తప్పిపోని కళంకాల!...

నా లోపలి నరాలలో కనలిన ఉద్రేకధునులు
చెలిలోపల యుగయుగాలు చెలరేగిన వేదనిధులు—
ఎటుకబడని వెన్ని కలవు తమస్మాందరహస్యాలు...
తరుణ చరణ చారణ మంజీర ఫులంఘల ధ్వనులు.

ఎంత యాత్ర సాగించిన నేమి ఫలము కనులు లేక.
ఎంత సూత్ర పారాయణ మెందుకు మననందుకోక..
పవలు లేలు పాదాలై నడచు కాలపురుషునితో
చెలిమిలేని బ్రతుకెందుకు—చైతన్యము లేని శిలగ?

కాలము : జాలము కాదని చెప్పినారు కపిశ్వరులు;
మనిషి మత్యతుల్యుడు కాదన్నది తాత్పర్యమేగా!
కాలము జననాశ్వము నరశేఖరు డద్దానిరౌతు
నులుపు బలుపు లెరిగి నడువనలెను; లేక పడిపోవును !

ఎంత నేర్చుకొన్న నేమి ? ఎంత కూర్చుకొన్న నేమి ?
సుంత మార్పు పొందని దాడెందము పాషాణసమము;
సుందరతర మీ ననుమతి నందనవనమై తనరక
ఖడ్గమృగోదగవ్యాఘ్ర కాననమై పోవుటేల?

విజ్ఞానము పెరిగిపెరిగి మనిషికి పిచ్చెత్తుటేల?
భూదాహముతోడ నరుడు అణ్ణస్తము లెత్తుటేల?
పచ్చని యీ లోకము కార్చిచ్చుల పడి మ్రగ్గుటేల?
నరరూపము దాల్చిన నరకాసురులకు చిక్కుటేల?

ఎంతకాల మీ భువిపై ప్రభుత నెరువ నేమి ఫలము?
కొంతయునా నూనవలె హృదయము పెంపొందకున్న..
ఎంత కాలజలది యీది సాధించిన నేమి ఫలము?
కొంతయునా మమతా కారుణ్య కాంతు లందకున్న..

మనసు నిరాశా శయమై మనిన కంటకావృతమే
మదిలో పేరాశలున్న మంచిచెడ్డ లరయదుగా,
ఆశ జీవబీజము, హృదయానందోత్సవ ఫలమ్మే;
ఆశ లేనిచో జీవిత మభావమై చెలగుముగా!!

ఎంతదూర మేగిననూ ఎదురు పొడుమ కామనలై
నరుని గుండెలో పీశాచి కడతేరక నిలచియున్న
వీమి బ్రతుకు? వీమి ఫలము? ఏ సాధము లిచ్చు నుభము?
ఏ రహస్య తిరాలకు వీగిన సాఫల్య మేమి?

ఎంత మనికి గడచిననూ ఎలగానము వినిపించక
వింత కోరికల కలలే వెల్లిపొములై అడిన
ఎచట జీవరసానంద, మేది పారవశ్య మింక!
ఏ పథ్యము సాధించితి, మెచట కలదు కైవల్యము!

నిజం నుమీ మనిషి మనసు నిర్మలతారుణ్యరేఖ
నిజం నుమీ పది వదులే తరతరాల కల్పశా
సాజన్యం చందనమై—సాహార్దం తిలకమైన
మనిషి మనసు మహత్తరము, అజేయ వాజేయభరము!

ఐహికత్వం - (సైక్యలరిజం)

“సెక్యూరిటీ” అన్న అంగీకారాన్ని పొందిన రాజకీయ
రాజ్యం అది అర్థం చెప్పుకోవడానికి కనుక
‘సెక్యూరిటీ’ అంటే ‘రాజకీయ’ అనవచ్చును.
అయితే రాజకీయ వ్యవహారాల కోసం ప్రదర్శించే
రాజ్యము, యీ ‘రాజకీయము’ ఒకటిగానే భ్రమ
కలుగవచ్చును. అటువంటి భ్రమకు అవకాశం
లేకుండా ఉండటానికై ‘సెక్యూరిటీ’ అన్న అంగీకారాన్ని
‘సెక్యూరిటీ’ అని అర్థం చెప్పుకోవటం
ప్రయోజనం. ఒక విషయాన్ని పేరుపెట్టగానే ప్రతి
పాదించడం అనుకోవచ్చును. వున్నప్పుడు
విషయము అనుచునే గదా?

ప్రాచీన మానవుడు తనచుట్టూవున్న కాలిక ప్రపంచాన్ని అర్థం చేసుకోటానికి యత్నించినవాడే ఐహికత్వం ఆవిర్భవించింది. ప్రాచీన గ్రీకుల సహిత్యమూ, భారతీయుల వేదాలూ, ఉపనిషత్తులూ పరిశీలించినచో ఆవాటిమానవుల ఊహన, నిత్యావ్యవహార అవగతం కాగలవు. వారి ఊహన పరిశీలనగానే శాస్త్రాలూ, కళలూ మతం ఏర్పడ్డాయి. ఐహికత్వానికి యీ లోకం యదార్థం. యదార్థమైన యీ లోకాన్ని అవగతం చేసుకొనే శక్తియుక్తులు మానవుడు కలవన్న దృఢవిశ్వాసమే ఐహికత్వానికి పునాది.

మధ్యయుగంలో పెచ్చుపెరిగిన మతాల్లో
దాన్ని ఎదుర్కొని చిహ్నకర్తృత్వం క్రమేణా ఒక స్పష్టమైన
మైన రూపాన్ని సంతరించుకొంది. ఒకప్పుడు మత
సంస్థలు మానవ కళ్యాణానికి కొంత దోహదం చేసిన
మాట వాస్తవం. విద్యావికాసానికి, దీనిని దృఢ
తరహా మతసంస్థలు అన్నిదేశాల్లోనూ తోడ్పడి
నట్లు మానవ చరిత్ర చెప్తోంది. అయితే మతం
అనుష్ఠానికే చింతానికి, మానవసేవకూ మూలమే

శ్రీ కల్వూరి బసవేశ్వరరావు

కట్టుబడివుండలేదు. సాంఘిక, రాజకీయ, వైజ్ఞానికరంగాల్లో మానవుడు కొనసాగిస్తున్న కృషిని తమ అదుపులో వుంచుకోవాలనే, కావించటానికి మత వ్యవస్థలు తీవ్రమైన ప్రయత్నం చేశాయి. అటువంటి ప్రయత్నం ఫలితంగా మతస్వాదీన లేక మతస్వామ్యం (Theocracy) కలెర్తించి.

హాస్తి సిద్ధివిక్రం అనురచయిత మతోన్మాదాన్ని
యూ క్రింది విధంగా నిర్వచించాడు.

"By theocracy we do not mean a state in which god governs, but a state in which persons claiming some special authority to declare the divine will are habitually obeyed on this ground, not only in the ordering of religious worship, but in the administration of secular affairs."

మతస్వీయ్యం అంటే ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షంగా
పరిచిపించే రాజ్యంకాదు. ఈశ్వర సంకల్పం ద్వారా
తప్ప అమృతస్వరీకీ తొలుతుడన్న కొందరు మృత్యు
యొక్క అధికారం మత వ్రాసాది విషయాల్లోనే
గాక, మతేతర శాశిక విషయాల్లో కూడ చెల్లుబిడి
అయ్యే రాజ్యమే మతస్వీయ్యం. 'సృష్టిస్థితింయా
లకూ, మానవనాగతికదా ఏకాసావీకీ ఈశ్వర సంక
ల్పమే మూలకారణం. మనమట్టూ ఇరు గురు
వున్న సంఘటనలన్నీ పరేశ్వరునిచేతలే. ఈశ్వరు
సంకల్ప విజ్ఞానా, లిలంబా మతాధికారులకూ,
మహాత్ములకూ తప్ప అమృతం అర్జీంకావు. అందు
వల్ల మతాధికారులకు అన్నివిషయాల్లోనూ
విధేయులై యుండటం తప్పనిసరి' అని ఒక సంఖ్య
చిర సిద్ధాంతాన్ని మతస్వాదం ప్రతిపాదించింది.
ఈ సిద్ధాంతాన్ని ఆధారం చేసుకొని మతస్వాదుల
తమ అధికారాన్ని విండెట్టుకోవడానికి అనువైన

ధర్మాన్ని, సాంఘికారామా చూపించిందారు. ఆ ధర్మాన్ని, ఆ అవారామా రక్షించటమే రాజధర్మ మని నాటి పాంతుంకు ఉద్వేధించారు. అందు కన సరమైన ధర్మశాస్త్రానూ, శిక్షావ్యవస్థలనూ వెం యించారు. తమ ఆధిపత్యాంకు వ్యతిరేకమైన అధి ప్రాయాలున్నవారిని పోషించుటగానూ, నాస్తికులు గనూ చిత్రించి, వారిని దండించటం అవశ్యకర్త వ్యంగా పేర్కొన్నారు. ఇందువల్ల మత పూజా విష యాల్లో వ్యక్తికి స్వేచ్ఛ లేకుండాపోయింది. మత స్వతంత్ర్యాన్ని కోరినవారు క్రూరంగా హింసించి బద్దారు. 'సర్వమతాలూ ఆధ్యాత్మిక జగత్తునుగురించి, మోక్షసాధననుగురించి బోధిస్తున్నాయి. అందువల్ల అన్నిమతాలూ సమాదరణీయాలే' అన్న మూర్ఖీని మతోన్మాదం నిరసించింది. అందుచేత మతసహనం, మత సంఘర్షణలు ప్రబలివాయి. క్రైస్తవులకూ— యూదులకూ మధ్య, హిందువులకూ—మహమ్మదీయు లకూ మధ్య జరిగిన సంఘర్షణలన్నీ మతోన్మాదం వల్ల జరిగిన దారుణ హింసాకాండను ఉద్దేషిస్తు న్నాయి. మతాంతరులపట్ల ప్రేమకు బదులు ద్వేషం ప్రజ్వలిల్లింది. హిందువులు తమ మతానికి చెందని వారిని ప్లేచ్చుని, మహమ్మదీయులు తదితరులను కాపరులని, క్రైస్తవులు తదితరులను 'పాదెప్పు' అని రూపించుకొన్నారు. పైగా యితర మతాలవారిని తమ మతంలోనికి బలవంతంగా చేర్చుకోవటం వర్తక మైన కార్యంగా భావించారు. అందుచేత అనేక మత యుద్ధాలలో మానవకత్రిత అల్లకల్లోలమైంది. క్రైస్తవ మతానికి మూఝావమైన జెరుసలేమ్ పట్టణం మహమ్మదీయులైన అరబ్బుల స్వాధీనంలో వున్నందున ఆ పట్టణాన్ని కైవసం చేసుకోవడానికి జరిగిన 'క్రూసేడ్స్' అను మతయుద్ధాల్లో ఎంత మంది నివాతులైవారో చెప్పాలమా? హిందువులు— మహమ్మదీయులు తమతమ మతాంకోసం పోరాడినందు వల్ల ఎన్ని లక్షలమంది దుశ్శరణం పాలైవారోగదా? ఎంతమంది కైనులూ, తొడ్డులూ ఉన్నత మతావేశా నికి జలియేబద్దారో ఎవరు చెప్పాలరు?....అంత దాకా ఎందుకు? సవభారతవేత మతోన్మాదాంధీ మతో న్మాదానికి బలి కాలేదా?

మొత్తంమీద మతోన్మాదాంధీ మానవానికి కేదేగాని మేలు జరుగలేదని గట్టిగా చెప్పవచ్చు.

(1) మతోన్మాదం తెచ్చిపెట్టిన అనర్థాల్లో మొదటిది మత స్వతంత్ర్యాన్ని అరికట్టటం. మత విషయంలో ఎవరికివారు తమ అంతరాత్మ చెప్పినట్లుగా నడుచు కోవటాన్ని, ఆరాధనలు, ప్రార్థనలు జరుపుకోవటాన్ని మతోన్మాదం అంగీకరింపదు. ఇందువల్లనే మతం పేరుతో దారుణమైన హింసాకాండ జరిగింది. (2) మతోన్మాదం యేర్పాటుచేసిన రాజ్యవ్యవస్థలో పౌరులందరకూ సమానమైన హక్కులు లేకపోవటం రెండో అనర్థం. మతోన్మాదం ప్రకారం రాజ్యాంగం యేదో వొక మతానికి అనుకూలంగా నిర్మాణ మవు తుంది. రాజ్యాంగం గుర్తించిన మతానికి, తదను యాయులకూ వున్న హక్కులూ, అవకాశాలూ యితర మతాలవారికి వుండవు. మత ప్రాతిపదికపై నిర్మాణమై నటువంటి రాజ్యవ్యవస్థలో సర్వమానవ పౌరభ్రాతృత్వం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం రోపించి నియం తృత్యం నెలకొంటుంది. (3) మానవుని ఆరోగ్యా— భావప్రకటనా స్వతంత్ర్యాలను నిషేధించి, కైత్వాని కాల్చివర్చిని విరోధించటం మతోన్మాదం తెచ్చిపెట్టిన మూడో అనర్థం. మతోన్మాదులు తమ మత మాత్రాం సంకెళ్ళలో, మూఝవిక్యపాల్లో మానవుని సత్యాన్వేషణనూ, స్వేచ్ఛాపిపాసనూ నిర్బంధించారు. ఇందుకు నిదర్శనంగా కొన్ని ఉదాహరణలను పేర్కొనవచ్చు. నూత్తునిమట్టూ భూమి, యితర గ్రహాలూ తిరు గుతూ వున్నాయన్న సిద్ధాంతాన్ని కోపర్నికస్ అను విజ్ఞాని ప్రతిపాదించాడు. ఈ సిద్ధాంతాన్ని ఋజువు చేసి, బలపరిచినందుకు గెలిలియోను మతోన్మాదులు హింసించారు; బ్రూనో అను శాస్త్రజ్ఞుని సజీవంగా దహనం చేశారు. పరలోకాన్ని, ఆత్మవాదాన్ని కాదని, భూ రోకాన్నిగురించి ఆరోచనలు కొనసాగించిన చార్లె కుడు, అజిత కంఠకేశి నంటి రోకాయతవాదు లనేకులు మన దేశంలో వుండేవారు. ఆ రోకాయత వాదులను మతోన్మాదులు హింసించారు; వారి రచన లను నాశనం చేశారు.

అయితే స్వేచ్ఛాపిపాసియైన మానవుడు మతోన్మాదపు నిర్బంధాల నెదుర్కొని, 16, 17 శతాబ్దంలో మాతనసత్యాలను కనుగొన్నాడు; క్రొత్త విజ్ఞానాన్ని ఆవిష్కరించాడు. ఆ పరిస్థితుల్లో మానవ స్వేచ్ఛకూ, శాంతికి భంగకరమైన మతోన్మాదానికి

(ప్రతిగా ఐహికత్వం (సెక్యులరిజం) ఇలనది, క్రమేణా ఒక పుష్కలమైన సిద్ధాంతంగా రూపొందినది.

2

ఐహికత్వాన్ని ఒక సిద్ధాంతంగా వెలయించటానికి అనేకమంది మేధావులు కృషి చేశారు. వారిలో జాన్ లాక్, రూసో, వాల్టేర్, థామస్ జెఫర్సన్, జెంథాన్, జాన్ స్టుఆర్టు మిల్ చెప్పుకోదగినవారు. భారతదేశంలో మహాత్మాగాంధీ, జవహర్లాల్ నెహ్రూ, యం. యన్. రాయ్లు అను రచనలద్వారా ఐహిక సమాజ నిర్మాణాన్ని ప్రబోధించారు.

గత రెండువందల యేండ్లలో శాస్త్రీయ విజ్ఞానం అపారంగా అభివృద్ధి చెందింది. విశ్వస్వరూపాన్ని గురించి, సృష్టి క్రమాన్ని గురించి, మనిషికి—విశ్వానికి, మనిషికి—సమాజానికి పుష్ప సంబంధాలను గురించి కొత్త సత్యాలు వెలుగులోనికి వచ్చాయి. అంతే గాక మానవుణ్ణి గురించి, అతనిలోని హేతుశక్తి, శాసనలూ, ప్రేరణలూ, భావోద్వేగాలూ మొదలయిన వానిని గురించి పరిశోధనలు జరిగాయి. ఐహికవాదులు పెనుగుతూవున్న యీ శాస్త్రవిజ్ఞానాన్నంతా అజరేక తీసుకొన్నారు. “ఐహికత్వం అంటే కేవలం మత విషయంలో స్వేచ్ఛ సేవ్వచ్చు విషయం” అనే సంకుచితాత్మాన్ని మొదట్లో చెప్పుకొన్నా, యీవాటి ఐహిక వాదులు శాస్త్రీయ విజ్ఞానాన్ని పువాదిగా చేసుకొని ఐహికత్వానికి విస్తృతమైన అర్థాన్ని కల్పించారు. విశ్వం, మనిషి, సమాజం, రాజ్యవ్యవస్థ—ఏటన్నింటినీ కలుపుకొనివచ్చే సిద్ధాంతంగా ఐహికత్వాన్ని తీర్చిదిద్దారు.

ఐహికత్వానికి మనిషి ముఖ్యం. ఏ వంకలో నైనావరే మానవస్వతంత్ర్యాన్ని అరికట్టుటడకూడదని ఐహికత్వం ఉద్బోధిస్తుంది. ఒక వంక మతం ఈశ్వరుని సృష్టించి, సృష్టి కార్యక్రమాన్ని ఆయన చేతుల్లో పెట్టి మానవుణ్ణి ఆయన చేతుల్లోని కీలుబొమ్మను చేసింది. వేరొకవంక ఆర్థిక నియంత్రాధారం (Economic Determinism) ఉత్పత్తి సాధనాలకు మేకుటంపెట్టి మానవుని బుద్ధిజాలానికి తగిన ప్రాధాన్యం యివ్వలేదు. ఐహికత్వం అన్నిటికీ కొరడెద్ద మానవుడే అని చెప్పుతుంది. మొదడు మానవుడు సృష్టించిన ఉత్పత్తి సాధనం అన్నిటికన్నా గొప్పది.

ఈ మొదడు భావాంశు సృష్టిస్తుంది. భావాలు అత్యంతశక్తిమంతములు. కాబట్టి ప్రపంచ పరిణామంలో భావా లనే వాటికి ఉచితస్థానం యివ్వకుండా ఏ సిద్ధాంతాన్ని విరచించినా అది అసమగ్రమమే అవుతుంది. మానవుణ్ణి ఏదో ఒక శక్తికి బానిసగా మారమే తయారుచేస్తుంది. భావం స్వభావాన్ని, వాటి శక్తిని తెలుసుకొని వాటికి సముచిత స్థానాన్ని యివ్వనందువల్లనే పూర్వసిద్ధాంతాలన్నీ మానవునికి తగిన స్థానాన్ని కల్పించలేకపోయినై. మానవుని బుద్ధి జలానికి ప్రాధాన్యం యివ్వనిచో సంఘటనల తీరు, చరిత్రగతి ముందే నిర్ణయించబడినట్లు అంగీకరింపవలసివస్తుంది. ఆ నిర్ణయం అర్థిక సూత్రాలవల్లనో, ఈశ్వరునివల్లనో జరుగుతుందని నమ్మవలసివస్తుంది. ఇక చరిత్రగతినిబాట మానవునకు ఏమి పెరవం వుంటుంది? అతడు దానిని యేవిధంగా మార్చుటగుతాడు? ఐహికత్వం సంఘానికి రూపురేఖలు దిద్దగలిగిన శక్తిమంతునిగా మానవుని పరిగణిస్తుంది.

ఐహికత్వానికి మానవచికానం ప్రధాన లక్ష్యం. మానవచికానం యీ జన్మలోనే, యీ జగత్తులోనే సిద్ధించాలి. అందుకు మానవుల్లోని శక్తియుక్తులూ, యితర లౌకికసాధనాలూ తోడ్పడతాయి. ఈ విషయంలో లౌకికసాధనాల ప్రసక్తి అనివారం. ఎంక్ వాటర్ హౌస్ అను రచయిత మానవ పురోభివృద్ధియే ఐహికత్వంయొక్క గమ్యమంటాడు:—

“The essential principle of secularism is to seek for human improvement by material means alone. It holds that such means,.....are adequate to secure the desired end.”

[See Secularism in Encyclopaedia of Religions and Ethics.]

మనిషికి కావలసినవి స్వేచ్ఛ, సౌఖ్యం, శాంతి. ఇవి ఆచరణలో సిద్ధించాలంటే మానవుణ్ణి కేంద్రంగా భావించాలని ఐహికవాదుల తీర్పు. మనుష్యుల మధ్య సామరస్యాన్ని, సౌభ్రాతృత్వాన్ని పెంపొందించాలి. మతం పేరుతో, సిద్ధాంతాలు, జాతి, వర్గాలుపేరుతో మానవులమధ్య అడ్డుగోడలు యేర్పరచటం మానవశ్యానికే అనవారం.

మానవుడు జన్మతః హేతుశీలి. హేతుశీల

ముకోపాలు మానవునిలో స్వేచ్ఛాపీపా—సత్యాన్వేషణ అనే రెండు మహా పేరణలున్నాయి. స్వేచ్ఛాపీపాన మానవుణ్ణి కార్యకూర్మణ్ణి చేస్తుంది. హేతుశీలం అతనికి మార్గాన్ని చూపిస్తుంది. సత్యాన్ని తెలుసుకోవటం అతని లక్ష్యం. సత్యాన్ని తెలుసుకొనే యత్నంలోనే మానవుడు అనంతమైన జ్ఞానాన్ని సముపార్జిస్తున్నాడు. వాస్తవానికి స్వారం(త్యం, జ్ఞానం, సత్యం—ఇవి ఒకదానికొకటి సంబంధించినవి. ఐహికత్యం స్వారం(త్యము అన్ని విలువలకంటే ముఖ్యమైందని భావిస్తుంది. అది మానవుడు తన బ్రతుకుకోసం పరిస్థితులలో పోరాటం ప్రారంభించాడు. అతడు స్వారం(త్యం కోసంవేసి ప్రయత్నానికి యిదే నాంది. ఆ నాటి నుండి మానవుడు సాధించిన విజయాలన్నీ స్వారం(త్యేచ్ఛనల్ల ప్రోత్సహించబడినవే. జ్ఞానపీకరణకూ పరిస్థితులను తర్కం చేసుకొని వాటిని నయించటానికి యీ కోర్కే వున్నది. స్వారం(త్యంకోసం జరిపే యీ పోరాటంలో మానవుడు 'సత్యం' తెలుసుకోగలుగుతాడు. సత్యం అనేది జ్ఞానంలో వుండేదేగాని, మానవులకు అందని వస్తువు ఏమీ కాదు. జ్ఞానం మానవుల అజ్ఞానాన్ని, మూఢత్వాన్ని దూరం చేస్తుంది. యేదో ఒక మతంకోసం గానీ, సిద్ధాంతంకోసంగానీ మానవుని స్వేచ్ఛా పీపా సమా, సత్యాన్వేషణనూ నిరోధించటం మానవజ్ఞాన వికాసానికే గొడ్డలిపెట్టు. అందువల్ల ఐహికత్యం మానవునికి సంపూర్ణమైన ఆలోచనా స్వారం(త్యాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. ప్రతిమనిషీ—విజ్ఞం, ఈశ్వరుడు, సమాజం, మతం, నీతి మొదలగు అన్ని విషయాలను గురించి స్వారం(తంగా ఆలోచించుకోవచ్చు. తన భావాను ప్రకటించుకోవచ్చు. ఈ విషయాలలో మానవులందరూ ఏకాభిప్రాయమై వుండాలనుకోవటం పొరపాటు. వారిలో విభిన్నములైన అభిప్రాయాలండటం సహజం. ఎదుటివారి అభిప్రాయాలను మన్నించే సహనం అనవరం. వారిలో సహజేవనమే అచరణయోగ్యం.

'ఐహికత్యం అంటే నన్ను శాతికవాదమనీ, అది భోగలాలన కిచ్చినంత ప్రాధాన్యం నైతిక విలువల కివ్వదనీ' కొందరనుకుంటారు. ఈ అభిప్రాయం సరియైనదిగాదు. నిజానికి ఐహికత్యం నైతిక విలువ

లకు ప్రధానస్థాన మిస్తుంది. మతం నైతిక విలువలను బోధించే మాట విజమే. మానవుడు నీతిగా బ్రతకాలని అది బోధిస్తుంది. అయితే యీ నైతిక విలువల పుష్టుకను అది సిద్ధాంతీకరించలేక మనిషికి విడిగావుండే యే శక్తికో వాటిని ముడిపెడుతుంది. అందువల్ల 'మనిషి నీతిగా ఎందుకు బ్రతకాలి?' అన్న ప్రశ్నకు సూటిగా జవాబు చెప్పలేకపోయింది. అది నీతిగా బ్రతకటంవల్ల మనిషి అనేక శాతిక సుఖాలను పొందగలుగుతున్నాడు. నీతిగా బ్రతకదలచినవాడు అనేక కష్టనష్టాలకు గురిఅవుతున్నాడు. ఎందు కిలా జరగాలి? ఈ ప్రశ్నకు పూర్వజన్మమగానీ, రాబోయే జన్మమగానీ జవాబుగా ఆడ్డుపెట్టటం సరియైన సమాధానం కాదు. కొందరు నీతిగా వుండటం ప్రయోజనకారి అనే సిద్ధాంతాన్ని లేవదీయవచ్చు. కాని ప్రయోజనం అంటే యేమిటి? అనే ప్రశ్న ఉదయించేప్పటికీ యీ సిద్ధాంతం దెబ్బతింటుంది. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క ప్రయోజనాన్ని స్థిరపరచుకోవటం, దానిని సాధించిపెట్టేదే నీతి అనుకోవటం జరుగుతుంది. దీనివల్ల నీతికి నిలబడటానికి అధారం లేకుండాపోతుంది. కాబట్టి మానవజీవితంలో నీతికి స్థిరమైన స్థానం ఏర్పరచాలంటే దానిని మానవుని ఉనికిలోనే కనిపెట్టాలని ఐహికవాదుల అభిప్రాయం. నీతిని మానవుని ఉనికిలోనే కనిపెట్టటానికి 'అత్య' అనేదాని పువాదులైన వాసనలనూ ప్రేరణలనూ సరి శీరించాలి. ఇవి క్రమబద్ధమైన ప్రకృతిలోనుండి వచ్చినవే. ప్రకృతి క్రమబద్ధమైన దవటంవల్ల, ప్రకృతినుండి అవిర్భవించిన మానవుడు జన్మతః హేతుశీలము కలవాడు. అనగా ప్రతిమనిషిలోనూ యుక్తాయుక్త వివక్షణజ్ఞాన మున్నది. దాన్నే వివేక మంటాం. వివేకంవల్ల యేది ధర్మమో, యేది అధర్మమో అతని అంతరాత్మ ప్రభోదిస్తూవుంటుంది. అంతరాత్మ అంటే మనం తెలుసుకోలేనిది, మన ఊహకు అందనిదికాదు. చైతన్య స్థాయిలో జరిగే జీవిత చర్యే అది. కాగా వివేకచోదితమైన అంతరాత్మ ప్రభోధమే నైతిక ప్రకర్షనకు మూలం. కాని అనేక అనరోధాలవల్ల మనిషి ధర్మబద్ధంగా ప్రవర్తించలేకపోతున్నాడు. ఆ అనరోధాలను తొలగిస్తే మనుష్యుల్లో ధర్మరతి పెరుగుతుందనీ, సమాజం గా నడుస్తుందనీ, ఐహికవాదుల అభి

ప్రాయం. కాగా నీతిగా వుండటానికి మనిషిలోవున్న పాతువ్యభావమే కారణం. అతనిలోవున్న అజ్ఞానమూ, అవినేకమూ అన్యాయానికి, అవినీతికి దారితీస్తున్నాయి. నీతివల్ల ఐహికవాదుల దృక్పథాన్ని వాటర్ హాస్ మహాశయుడు యీ విధంగా సూత్రీకరించాడు:—

“Secularism contends that morality is based upon reason and that error lay in knowledge rather than intention.”

ఇంతవరకూ చెప్పకన్నదాన్నిబట్టి ఐహికత్వం సూచించే సమాజంలో స్వేచ్ఛ, పర్యం, అహంస, సహనం, నీతి ప్రధానంకాలని తేలింది. ఇక ఐహికవాదులు ప్రతిపాదించే రాజ్యవ్యవస్థ యొక్క ముఖ్యలక్షణాలనుగూడ పరి చ్ఛాం.

3

ఐహికరాజ్య వ్యవస్థకు వ్యక్తి స్వేచ్ఛయే గీటురాయి. వ్యక్తి స్వేచ్ఛను నిర్మూలించే ఎటువంటి నియంతృప్రభుత్వాన్ని ఐహికవాదులు అంగీకరించరు. మానవస్వేచ్ఛకూ, ప్రాథమిక హక్కులకూ మకుటంపెట్టే ప్రజాస్వామిక రాజ్యాన్నే ఐహికత్వం కోరుతుంది.

ఐహికరాజ్యం (Secular State) యొక్క ప్రధాన లక్షణాలు మూడు:—1. మత స్వాతంత్ర్యం (Freedom of Religion) 2. సమాన పౌర సత్త్వం. (Equal citizenship) 3. రాజ్య వ్యవస్థకూ, మతసంస్థలకూ మధ్య సంబంధరహిత్యం. (Separation of State and Religion.)

1. మ త స్వా తం త్ర్యం

ఐహికరాజ్యం వ్యక్తులందరికీ సంపూర్ణమైన మత స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. వ్యక్తులందరూ అన్నందువల్ల కేవలం ఆ దేశపు పౌరులకేగాదు, ఆ దేశంలో నివసిస్తూవున్న విదేశీయులకు గూడా యీ సూత్రం వర్తిస్తుంది. ప్రతి వ్యక్తి మత విషయాలను గురించి చర్చించుకోవటానికి, తనకు నచ్చిన మతాన్ని అనుసరించటానికి, ఆచరించటానికి, ప్రచారం చేసుకోవటానికి ఐహికరాజ్యంలో అవకాశం వుంటుంది. అతడు ఒక మతంనుండి

మరొక మతంలోకి మారవచ్చు. సర్వమత విషయాల్లో, పూజా ఆరాధనాది విషయాల్లో వ్యక్తి అంతరాత్మయే పరమ ప్రమాణం. ఈ విషయాల్లో ప్రభుత్వం యొక్క ప్రమేయంగానీ, జోక్యంగానీ వుండవు. పౌరుల మత విశ్వాసాలు నిర్వచించటంగానీ, వారు ఫలాదా మతానికే చెందివుండాలని నిర్ణయించటంగానీ ఐహిక రాజ్యం యొక్క పరిధిలోని విషయాలు కావు. పౌరులు ఏదో ఒక మతంయొక్క అభివృద్ధికై ప్రత్యేకంగా పన్నులు చెల్లించాలని ఐహికరాజ్యం నిర్బంధించదు. అయితే యిటువంటి వ్యక్తిగతమైన మత స్వాతంత్ర్యానికి ఐహికరాజ్యంలో హద్దులు లేకపోలేదు. శాంతి భద్రతలు, నైతికసూత్రాలు, అంగీకారం, ప్రాథమిక హక్కులు (Public Order, Morality, Health and Fundamental Rights) అను వాలుగు హద్దులకు రోబడి ప్రతి వ్యక్తి సంపూర్ణమైన మత స్వాతంత్ర్యాన్ని అనుభవించగలడు. ఈ హద్దులు పేతు బద్ధమయి. కనుక వీనిని మత స్వాతంత్ర్యాన్ని నిరోధించి, వీరవంచేసే అధికారాలుగా భావించ నవసరం లేదు. సర్వమానవ సర్వతోముఖాభివృద్ధిని కోరే ఐహిక రాజ్యం ఎటువంటి విషేషాలు లేని వ్యక్తిగత స్వాతంత్ర్యాలను ప్రసాదించలేదు. అందువల్ల సమాజ వికాసానికి తోడ్పడే విషేషాలను నిరసించవలసిన పనిలేదు. ఇందుకు నిదర్శనంగా యీ క్రింది పేర్కొన్న విషయాలను విశీలించండి. ఐహికరాజ్యం ఐహికభార్య త్యాన్ని విషేధించటం వ్యక్తిగత మత స్వాతంత్ర్యాన్ని నిరంకుశంగా నిర్మూలించటమే అవుతుందా? మత ప్రచారంవల్ల శాంతిభద్రతలకు భంగం కలుగుకుండా వుండటాని కష్టపరమగు చర్యలు తీసుకోవటం మత స్వేచ్ఛను కుదించటంచాదు గదా? మత స్వాతంత్ర్యం పేరుతో అన్యమతస్థుల దేవాలయాలనూ, పవిత్ర స్థలానూ మైలవలచటానికిగానీ, వారి సమావేశాలను, సదస్సులనూ చెదరగొట్టటానికిగానీ ఏ వ్యక్తి కైనా స్వేచ్ఛ కలదా? మతం పేరుతో సరణులనూ, బంతుబలులనూ యివ్వటాన్ని, దిగంజరులై ఊరేగింపులూ, ఉత్సవాలూ జరుపుకోవటాన్ని ఐహిక రాజ్యం సహించవచ్చునా? అలాగే మతం పేరుతో సతీ సహగమనాన్ని, అంటరానితనాన్ని, దేవదాసీవిగానాన్ని సమర్థించి, ఆచరించటం ఐహికరాజ్యం అంగీకరించిన విధి విషేషాలను ఉల్లంఘించటమేగదా?

ఐహికరాజ్యం (మనదించే వ్యక్తిగత మతస్వేచ్ఛం (త్యాగి కోప్ప వ్యాయమైన పాద్యులు పుండటం సహజమే, సమంజసమే. శాంతిభద్రతలు, నైతికవిలువలే గాక, ప్రజలు సరమపవిత్రంగా భావించే ప్రాథమిక హక్కులు కూడ యీ విషయాన్ని అంగీకరిస్తున్నాయి. మతం పేరుతో అంటరానితనాన్ని, కులభేదాన్ని ఆచరించటం పౌరుల ప్రాథమిక హక్కులకు భంగకరం. ఒక మతానికి చెందిన వ్యక్తులు యితర మతస్థుల దేవాలయాల్లోనో, విద్యాలయాల్లోనో తమ మతాచారాలను అనుసరించటం వారి ప్రాథమిక స్వేచ్ఛలను ఉల్లంఘించటమేనని కోర్టులు తీర్పును యిచ్చుచున్నాయి. అయితే వ్యక్తిగతమైన మత స్వేచ్ఛ (త్యాగి గూర్చి అలోచించేటప్పుడు మౌలిక ప్రధానమైన ప్రశ్నకు ఐహికవాదులు సమాధానం చెప్పిరి. అదేమిటంటే ఐహికరాజ్యంలో మతం అంటే యేమిటో ఎవరు నిర్ణయిస్తారు? (Who defines religion in a secular state?) ప్రభుత్వమా? మత సంస్థలా? వ్యక్తులా? ప్రభుత్వంగానీ, మతసంస్థలుగానీ మతాన్ని నిర్ణయించి, నిర్ణయించటం జరిగితే వ్యక్తిగతమైన మతస్వేచ్ఛకు అర్థంలేదు. మతం అనేది వ్యక్తియొక్క అంతర్యామిని, అతని నైతికసంస్కారానికి సంబంధించిన విషయం కనుక ప్రతివ్యక్తి తన మతం ఎలాంటిదో తానే నిర్ణయించుకోవాలి. ఈ సందర్భంలో బౌద్ధాన్ని హైకోర్టు తెలియజేసిన యీ క్రింది అభిప్రాయంతో ఐహిక వాదులు ఏకీభవిస్తారు.

“Whatever binds a man to his own conscience and whatever moral and ethical principles regulate the lives of men, that alone can constitute religion...”

ఐహికవాదులందరూ అంగీకరించిన శాంతిభద్రతలు, నైతికమూలాలు, ప్రాథమిక హక్కులు యిత్యాది ప్రధానమైన హక్కులనేగాక, భారత రాజ్యాంగం వ్యక్తిగతమైన మత స్వేచ్ఛ (త్యాగి) పై మరికొన్ని యితర అంశాలను కూడ విధించింది. దేవాలయాల పరిపాలనను వర్ణవేక్షించటానికి, హైందవ సంఘంలో సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టటానికి రాజ్యాంగం ప్రభుత్వానికి అధికారం యిచ్చింది. ఈ అధికారాలను పురస్కరించుకొనే ప్రభుత్వాలు హైందవ మతాదాయ చట్టాలు (Hindu

religious endowment acts), హైందవ వివాహాది చట్టాలు చేశాయి.

ఐహికరాజ్యంలో వ్యక్తులకేగాదు, మత సంస్థలకు కూడ స్వేచ్ఛ (త్యాగి) వుంటుంది. పౌరులు మత విషయాల్లో సమాలోచనలు జరుపుకొని సమాజాలూ, సంస్థలూ ఏర్పాటుచేసుకోవచ్చు. వాటిద్వారా తమ మతాన్ని ప్రచారం చేసుకోవచ్చు. భర్యకార్యాచరణ చేపట్టవచ్చు. అవసరమైన స్థిరవిరాజ్యాలను సంపాదించుకోవచ్చును. అలా సంపాదించిన ఆస్తులను తమ కాపలాకు తోటి అభివృద్ధి చేసుకోవచ్చును. ఐహిక రాజ్యంలో అల్పసంఖ్యాకవర్గాలు—అవి ఏ మతానికి ఏ భాషకూ చెందినా—తమ విశ్వాసాన్ని కవనరమైన విద్యాసంస్థలను నిరభ్యంతరంగా ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చును. భాషాసౌలభ్యం ప్రాతిపదికపై ఎటువంటి వివక్షత చూపకుండా ప్రభుత్వం అన్ని విద్యాసంస్థలకూ అర్హతసహాయం చేయక తప్పదు. అయితే ఐహిక రాజ్యంలో మత సంస్థలు అనుభవించే స్వేచ్ఛకు కూడ హద్దులున్నాయి. సంఘక్షేమానికి, శాంతిభద్రతలకూ, నైతికవిలువలకూ, ప్రాథమిక హక్కులకూ భంగకరమైన కార్యకలాపాలను ఐహికరాజ్యం అంగీకరించదు.

2. స మా న పౌ ర స త్వం

సమాన పౌరసత్వం ఐహిక రాజ్యంయొక్క ద్వితీయ ప్రధాన లక్షణం. ఐహికరాజ్యం ప్రతివ్యక్తికీ సమానమైన హక్కులనూ, అవకాశాలనూ కలిగిస్తుంది. ఆ వ్యక్తియొక్క మత విశ్వాసాలతో ఐహిక రాజ్యానికి ప్రమేయంలేదు. రాజ్యాంగం ప్రసాదించిన హక్కులన్నీ ప్రతి పౌరుడూ—అతడు ఏ మతానికి చెందినా—అనుభవించగలడు. పౌరభర్యాల నిర్వహణకు వ్యక్తిగత విశ్వాసాలు అడ్డురావు. జాతి, మత, కుల ప్రాతిపదికలపై పౌరులనుభ్య ఎటువంటి వివక్షతనూ ప్రభుత్వం చూపించదు. ఉద్యోగం విషయాల్లో పౌరులందరకూ సమానమైన అవకాశాలు కల్పించబడతాయి. ప్రభుత్వ సహాయాన్ని పొంది వదులబడుతూ వున్న యే విద్యాసంస్థలూ నా మత ప్రాతిపదికపై విద్యార్థులను చేర్చుకోరాదు. ఇక ఎన్నికల విషయంలో కూడ జాతి, మత, కుల ప్రాధాన్యం పుండటానికి వీలులేదు. వోటర్లుగా నమోదు కావటానికి, అభ్యర్థులుగా

సోటి చేయటానికి, జాతి మత కులాలు అడ్డు రాకూడదు. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే విహిత రాజ్యంలో పౌరులత్వానికి వ్యక్తియే పునాది. అతని మతంగాని, కులంగాని కావు. ఈ విషయాన్ని గురించి డోనాల్డ్ యూజీన్ స్పీక్ ప్రాసిన మాటలు యివి:—

"The second component of the secular state, the concept of citizenship is based on the idea that the individual, not the group is the basic unit."

3. రాజ్యవ్యవస్థకూ మత సంస్థలకూ మధ్య సంబంధ రాహిత్యం

మత స్వతంత్ర్యం, సమాన పౌరులత్వాంతో పాటు విహిత సమాజంలో రాజ్యవ్యవస్థకూ మత సంస్థలకూ మధ్య ఎటువంటి అనుబంధమూ వుండ కూడదని కొందరు భావిస్తున్నారు. ఎందుకంటే మత సంస్థలు ఆధ్యాత్మిక జీవితానికి సంబంధించినవి, రాజ్య వ్యవస్థ భౌతిక జీవితానికి సంబంధించినది. పొరుగు కా—ప్రభుత్వానికి మధ్య వుండవలసిన సంబంధం లౌకికమైనదేగాని మత సంబంధమైనది కాదుగా? అందువల్ల ప్రభుత్వ విద్యాలయాల్లోనూ, విధానాల్లోనూ యీదో ఒక మత దృక్పథం చోటు చేసుకోవడానికి ఏమిలేదు. వాస్తవానికి రాజ్యవ్యవస్థ పరిధి వేరు.

మతం పరిధి వేరు. ఏదో ఒక మతాన్ని పోషించి, వ్యాప్తి చేయవలసిన ఆశయం ప్రభుత్వానికి లేదు. అను ప్రయోజనాలకై ప్రభుత్వాల వేర్వేలు చేయ వలసిన అవసరం మత సంస్థలకు వుండకూడదు. రాజ్యవ్యవస్థ—మతం ఒకదాని కొరటి దూరంగా వుండకపోయినచో మత స్వతంత్ర్యం, సమాన పౌరులత్వం చెల్లుతుంటాయి. ప్రభుత్వమే మత దృష్టిలో నడుస్తూవుంటే సర్వమత సామరస్యం, అందరికీకూ సమాన అవకాశాలూ ఎలా ఏర్పిస్తాయి? అందువల్ల కచ్చాల్ అను ఇంటి రాజకీయవేత్త విహిత సమాజం అనగా స్వేచ్ఛాయుతి రాజ్యంలో స్వేచ్ఛాపూరిత మత సంస్థలు (A free church in a free state) సహజమనిపి కలిగివుండుటయే నవ్వాడు. కాగా విహిత రాజ్యంలో ప్రభుత్వం అధికారభాషనైన అధికారభాషాన్ని అంగీకరించదు. అధికసంఖ్యాకులను విడిచి మతానికి గూడ ఎటువంటి ప్రత్యేకమైన స్థానం యివ్వకూడదు. ఏ ఒక్కమతాన్ని అధిచ్యుత్తిచేయటానికై ప్రభుత్వం

ప్రత్యేకమైన వస్తువుల సమూహం చెయ్యదు. పైగా ప్రభుత్వ నిధులతో నడువలేదు విద్యాలయాల్లో మత బోధ జరుగదు. పైన వివరించిన విషయాలనుబట్టి భరిత నిరాశం యిది:—

1. విహితరాజ్యంలో వ్యక్తులకు, సంస్థలకు మత స్వతంత్ర్యం వుంటుంది. 2. విహితరాజ్యం మతమెక్కి లేకుండా పౌరుల తల్లిదండ్రుల సమానమైన హక్కులకూ, అవకాశాలకూ కలిగివుంటుంది. 3. విహిత రాజ్యంలో అధికార మతమయినా ఏదీ వుండదు. అది యీ హక్కులకు అడ్డు అధిచ్యుత్తికి ప్రత్యేకంగా కృషి చేయదు. విహితరాజ్యంలో మతానికి, వ్యక్తికి మధ్య, రాజ్యవ్యవస్థకూ వ్యక్తికిమధ్య, రాజ్యవ్యవస్థకూ మత సంస్థలకూ మధ్య సంబంధాలు వ్యక్తిస్వేచ్ఛకు అనుగుణం లేని విధానంలో అమలుజరి పుంటాయి. డోనాల్డ్ యూజీన్ స్పీక్ విహితరాజ్య వ్యూహాన్ని వివరిస్తూ చెబుచున్న అధిపాదాలు గమనించండి:—

"The secular state is a state which guarantees individual and corporate freedom of religion, deals with the individual as a citizen irrespective of his religion, is not constitutionally connected to a particular religion nor does it seek either to promote or interfere with religion. Upon closer examination it will be seen that the conception of a secular state involves three distinct but inter related sets of relationships concerning the State, religion and the individual. The three sets of relations are:—

1. Religion and the individual (Freedom of Religion)
2. The state and the individual (citizenship.)
3. The state and religion (separation of state and religion.)

[See "India as a secular state" by Smith.]

మతాన్ని మత మందుగా, ఈశ్వరోపాసనను దైవారాధనగా జనుకట్టి, వాటి స్థానంలో వాస్తవికతాన్ని నిలబెడతంగా ప్రత్యేకమైన విహితత్వం యిచ్చి అత్యంత జాతా? అనే అనుమానం కొందరికి వుండవచ్చు. ఈ అనుమానానికివలన అలరారాటం.

ఐహికత్వం వాస్తవత్వం కాదు. మతంమీద వగ అంత కంటే కాదు. ఎందుకంటే శాస్త్రీయ దృక్పథంతో పరిశీలించినచో, ఐహికత్వం పరిధి వేరు, మతతత్వం పరిధి వేరు అని తేలుతుంది. మతతత్వం అగోచరమైన ఆధ్యాత్మిక జగత్తును విశదీకరించటానికి యత్నిస్తుంది. ఐహికత్వానికి అగోచరజగత్తులో నిమిత్తం లేదు. అది సంవేదియూ గోచరమైన భౌతిక ప్రపంచాన్ని వివరిస్తోంది. గత జన్మను గురించిగానీ, రాబోయే జన్మను గురించిగానీ ఐహికవాదులు పరిశోధించరు. అనుభవానికి అందనటువంటి ఆస్తికత్వం, వాస్తవత్వంవంటి విశాఖమైన విషయాలను గురించి ఐహికత్వం పట్టించుకోదు. ఎరిక్ హబర్ట్ కళాస్ మహాశయుడు యీ విషయాన్ని యిలా వివరిస్తున్నాడు:-

"The relations of secularism to religion are defined as mutually exclusive rather than hostile.....Neither theism nor atheism enters into the secularist theme, because neither is provable by experience." (See Secularism in Encyclopaedia of Religion and Ethics)

ఐహికత్వం మతతత్వానికంటే భిన్నమైనా, మానవత్వాన్ని కాదనలేదు. అందుచేత సహనీతురైన

మతవాదుల్లో కనపడే మానవతా విలువలను ఐహికత్వం నిరసించదు. వారిలో పున్న ఆరాధనాభావాన్ని, భీనకారుణ్యాన్ని, విశ్వమానవ సేవనూ ఐహికవాదులు కాదనలేరు. వ్యష్టిగానీ, సమష్టిగానీ మానవులందరూ జరుపుకోనే ఆధ్యాత్మికవింతమూ, ఆరాధననూ ఐహికవాదులు త్రోసిరావలదు. ఒకవేళ యెవరైనా ఐహికత్వం వాస్తవత్వం ఒకటేనని భావించి, వారు ఐహికత్వాన్ని ఒక మూఢమైన ఉద్రేకంగా మారుస్తున్నారని చెప్పుకొచ్చుదు.

ఈ వ్యాసంలో తర్కించిన విషయాలనుబట్టి ఒక వ్యష్టిమైన తీర్మానం చేసుకోవచ్చు. అదేమన:- ఐహికత్వం మతోత్పాదానికి బద్ధశత్రువు. మతోన్మాదం మానవుల స్వీతంత్ర్యవ్యూహా, సత్యావ్యవహారాలను తిరస్కరిస్తుంది. సంఘర్షణలకూ, అశాంతికి దారి తీస్తుంది. ఈనాడు ప్రపంచ మానవులందరూ స్వేచ్ఛనూ, శాంతిని వంధుస్తున్నారు. శాస్త్రవిజ్ఞానం వసుధైక కుటుంబ విరూణాని కనురమైన సాధన నడుపాయాలను నమకూరుస్తుంది. ఈ పరిస్థితుల్లో విమూఢ విద్వంసకనుతోన్మాదాన్ని పరిత్యజించి, స్వేచ్ఛా పూరిత ఐహికత్వాన్ని వరించుటే మేలు.

మూడునాళ్లాయెరం

మువ్వగోపాలా!

శ్రీ జి. నరసింహారావు

రంగసాని వేణుగోపాలస్వామి ఆలయంలో ఆ రాత్రి తొలిసారిగా గజై కడుతుందని ఊరంతా హోరెత్తి పోతుంది—వరదనాటి ఏరులా. వయసు విరిసీరియని వేకువలో, మా పడుచుగుండెల కీ మాది వంకీగీతమే అయింది కదా! ఆ ఎలనాగ: పడునారు వసంతాల అందాలు యీ రాత్రి కోవెల మందపంలో: విందులు వేస్తాయి. నిరుల సంపెంగల పరీ మళాల బరువులతో మా ఎడలు బరువెక్కి పోతాయి అనే సంబరంలో పడుచుకులమంతా మహాముచ్చట పడిపోతున్నారు. ఈ రాత్రి మా ఊరి గోపాలుని జీవితంలో మరెన్నో మధురాల రాత్రుల కథలను జ్ఞాపకానికి తెస్తుంది కాబోలు. నరసగోపాలుడు; రాగవతి హృదయాన్ని చేకూసుకోలేదో;

మువ్వులు లేకపోయినా ఆనందం: అందం వర్తిస్తున్నా యీ రాత్రి మా ఊరిగో. ఆ ఒయారి లావణ్య విలాసాన్ని తిలకించడానికే కాబోలు: రసీకులకన్న ముందు రేరా జొచ్చేసాడు: వెన్నెల వెలుతురు విందుచేస్తూ:

తిరునాళ్ల రోజులా ఉంది. కోవెల అంతా కోడె వయసుగాళ్ల నూనూగు మీసాల మీదే మెరిసే. చిర్రుపులలోను, ముసలి రసీకుల ముగిసిన ముచ్చట్లతోను, వెన్నెలంతా సందడి గానూ ఉంది. రంగసానికల్లి పద్మసాని కోవెలంతా కానై తిరుగుతూ; తోటి సీంకు

అజ్జల జారీచేస్తూ, వయసుడిగన వెన్నెలరాయుల మనసుల్లో మధుర స్మృతులను కందివేస్తూ; కన్నుల్లో దిలికిడించని నవ్వుతో సంచత్సరాల క్రిందటి అనుభవాల్ని పలుకరిస్తూ మహాసందడి చేస్తూంది.

వయసుగాళ్లు: వీదో వంకపెట్టుకొని కోవెల మందపంలో ఉదయంనుంచి కాపుర మున్నవారు: వెన్నెలను వేగం రమ్మని: వెన్నెల చాలను వేవేగం రమ్మని; మలయవవసంద్యారా: కంటి చూపులద్వారా కలుళ్లు పంపగా: పంపగా: ఆకలు ఫలిందినాయి మరి. అయినా వేణు గోపాలుడు మాత్రము తక్కువ తిన్నవాడా! రసీక తెరుగనివాడా! మాలో నిండి, తను తృప్తిపడతాడుకాని: కన్నెను పొల్లు పోసీ యునా! బృందావనంలోని మధుర వసంతాలను: రాధమ్మ హృదయాన్ని మరచిపోతాడా? యమునాతటంలో వీకటి గానుగచెట్ల నీడలో నిరంతరం సాగిన ఆ రేడివిలాసాలు: స్వామి హృదయంలో చెరగి పోతాయా!... రాత్రుల రాగాలు ఆయనవి కావా!... ఆయన కన్నీయల సొమ్ము కాదా!.. మధురానుభూతులను మనకు దానంచేసిన స్వామి: మందిగంధపు పరిమళం లాంటి రంగసాని యౌవనాన్ని రాగార్చితం చేయకుండా వదలడమే! రేయి వెన్నెలలు: పూలచాలలు: వేణుగీతాలు: కలల రోజులు చిన్నపుచ్చుకోవా!...మందపాలు: బృందావనాలు:

తను తలుచుకుంటే కావా....రంగసాని రాగం రాగించడా... పయసు వెన్నెలలు: పలపు కన్నులు: ఆరేయి: విచ్చుకొన్న హృదయంలోని ప్రణయభావంతో నీరాజనా లర్పించవా కొంటె గోపబాలునికి.

అందియలు పుల్లుమన్నాయి. గుండెలు ఝుళ్లుమన్నాయి. స్వామిముందు రంగసాని 'మూడునాల్గయిరా, మువ్వగోపాలా' అభినయిస్తుంటే: వెన్నెలను ఉట్టినే పోనివ్వని చిన్నవాళ్ల గుండెల్లో కెందామరలు తామరతంపరగా విరిసి మురిసినవి. అమలమోహనంగా: ఆ సుందరి: ఆ గీతాన్ని: అభినయిస్తుంటే: పయసుగుండెలు: పసంతోత్సవాలనాటి రాయలరంగరంగ వైభవాన్ని: తలపుకు తెచ్చుకున్నాయి...చిలిపితనాం గోపబాలుడు యీ రేయి పవిత్రమైన యీ విరిచాల రాగవిన్యాసంతో: రసీకు దనిపించుకుంటున్నాడు. రాదమ్మ రాగాలనాటి మాటలు కథలే అయినా: యీనాటి రంగసాని అర్పితుడైన గోపాలదేవుని రసీకత: మధురాల కథే కాక మరదిపోలేని నిజం అనిపించుకుంది.

అందరిలోనూ మువ్వ గోపాలమూర్తి నిలచి రంగసాని నాట్యవిన్యాసంలోని నాట్యతను: తమిడిర మా కందించి వేస్తున్నాడు. అనందాతిరేకయై: ఆవేశంతో, అనురాగంతో, అనుభావంతో అంతర్లీనమైన ఆధ్యాత్మిక తత్వంతో అనన్యసామాన్యంగా ఆ తొయ్యలి: గుండెలు అందియలై: యుగాలక్రిందకు వృందావన సుందరతరసీమల్లో పలికినంత మోహనంగా మంజులంగా పుల్లుమంటూంటే రసస్పందనతో రాగిల్లని హృదయా లెన్నని: కన్నుల్లో వెన్నెల వెలుగులు నింపుకుకూర్చున్న కోడెవారుపిల్లగాళ్ళు మల్లెలు మెల్లలై: ఆ మనోరంజని కలరీభరాల్లోషాన్నయినా చాలని ఆశ పడలేదనా :

అనితరమైన ముగ్ధమనోహర రూపలావణ్యరేఖి విలాసాంతో: వెలుగోపాలుని చెంత ఆ మోహని: అడింది, పొడింది. ఆంగికంలో: వాచి

కంలో: తనకు తనే సాటి అనిపించుకుంది. పెరచింతనలేని పలపుపిల్లగాళ్ళ హృదయాల్ని నెమళ్ళనుచేసి అడింది: కోయిలలనుచేసి పొడింది. తన వాల్చుపు బరువుకే వారి గుండెలు బరువైనాయి. తన ర్నపువ్వు ందుకే వారి మనస్సులు పున్నమలై నాయి...పువ్వుల దారుల ఆ వైడిపలపుకాలను ప్రణయయాత్ర చేయించాలని రసీకుల హృదయాలు అజ్ఞాపించినయంటే: నెలకాల నాట్యమెంతటి పోడిమల పోయిందో మరి :

ఆ ఎలనాగ పంకంవారు చేసుకున్న అదృష్టానికి రంగాజమ్మ తిరిగి జన్మించిందన్నారు పండితులు. తిరిగి కోవెలదీ: కోవెలగోపాలునిదీ అదృష్టమన్నారు కొందరు. రసీకత మరదిపోతున్న రోజుల్లో పునరుద్ధరించదానికి: మారుడుపంపిన మరోబాణం అన్నారు రసీకులు. వీది విట్లాగయినా మాకింక పున్నమలు బరువయిపోతాయి...నెలమేటి గలగలలు: చిర్నపువ్వు మిలమిలలు: మనస్సుల్ని: మంచిగంధపు విషంతో ప్రాణం తీసేటట్లు చేస్తాయి.

పెద్దలు కొందరు: 'వృత్తిలోకి దీనిని దింపకుమా' అన్నారు పెద్దపానితో. 'స్వామి: అందం పయసుది. ఆనందం మనసుది. మనసు మువ్వగోపాలుని సొమ్ము. పయసు తమతోటి పలపుగాళ్ళ సొమ్ము. రసీకుడు వాకిట నిలచి పలపు విక్ పెట్టమంటే, కాదనడం కులదర్మమా? హృదయాన్ని స్వామి కంకితం చేయగా మిగిలిన శరీరం ఏమయిచేనేమి ? కోరిన మా రాజుల మక్కువ తీర్చలేని మేమెందుకు? అందక అందముంటే అలరింపేమిటి? పయసులోని వెన్నెలలను చిన్నలుచ్చుమంటారా? పలపుల వీవన హృదయానికి దీవెన. బ్రతుకు రసభరితంకదా! ప్రభువులకు తెలియనిదేముంది. పయసులోని అనుభవం: పలపుకి నీరాజనం అన్నారు పూర్వులు. అలరింపులేని అడదాన్ని స్వామి మాత్రం సరస హృదయంతో సరసన చేర్చుకోగలదా! ఏ పయసు కా ముచ్చట. పువ్వులు అందం

కోసం; పరిమళం అనందంకోసం. అందం మనది; అనందం స్వామిది. అందాన్ని అనుభవించడంద్వారా, అనందాన్ని స్వామికి అర్పితం చేస్తామని పెద్దలు చెప్పలేదా? అందానికి అనుదహారంలో నిలబడితే అనందం లభిస్తుందా? అనురాగంతో ఆర్త్రమనని హృదయానికి స్వామి సేవ లభ్యమౌనా...తమరు చెప్పిన మాటలే: మరచిపోయరా మా రాజులు...నియోగించబడ్డ రక్షాన్ని కాంచన్నదం వ్యాయమానం చెలియ్యండి. స్వామి అనలేక ఏమీ చెయ్యమునా కుంమువారము. ఈ దినమే అన అయినది..స్వామి కారగింపుగా ఉంచబడ్డ నైవేద్యాన్ని: భక్తులు భుజించడం లేదా...తప్ప ఒప్పులు ఎన్నుకున్నామా? అందం అందరి సొమ్ము. అనందంమాత్రం అయిన సొమ్ము. అనుభవిస్తున్నది మనలోని మువ్వ గోపాలమూర్తి... ఏమీ తెలియని పేదలుకారుకదా, ప్రభువులు: వద్యపాని నెందుకు కదిపినారో...అయినా పయను చివరి ముచ్చట, మురిపేమూ యిదియే కాబోలు' అంటూ వద్యపాని పెద్దల మాటలతో పెద్దలనే సమాధానపరచేసరికల్లా సభ ముగిసింది.

'మువ్వ ప్రతకవేర్చినదానివి. పయనులో వెన్నెలవే: నీముందుకు పిలిపించుకున్న నెక జాబువు, మా మనసుల మరులు నింపి, నీ యింటి మూడు చుట్టూ తిప్పితిప్పి, మల్లెపువ్వుల: మంచి గంధపు సేవ చేయించుకొన్న మచ్చకంటివి. మువ్వ పయనులోని అందాన్ని అందం మెక్కింది, అనందాన్ని అనుభవించి వ్యాపారంగా చలామణి చేయించక వదులదా' అనుకుని వెళ్లిపోయినవాళ్ళను చూసి: 'పయనులో, మా రాజుల యీ మాటలు విచార్యుకో కదా; వెన్నెలనుంచి వేకువవరకూ వీరి గుమ్మంలో వేదియింటే యీ రసకులు యివాళ అస్త్రసన్యాసంచేసి: ముదిమి ముచ్చటలు చెప్పుకున్నారు. పకువంతో పంట పండించకపోతే, లేవటి మాటేమిటి. మనసుకోసం గోపాలుకు, మనిషికోసం యీ మహారాజులు...అందానికి, అనందానికి ఉన్న లెంత సర్వం చేసుకోలేని పెద్దలు...' అనుకుంటూ నవ్వుకుంది వద్యపాని,

మదురస్వర్నములు హృదయాలను కంచి వేస్తూంటే; పయను గుండెలకు, వెన్నెలరాజుకు కనుమూత లేదు...

కొమ్మకు కన్నెరికం పెట్టగల పెద్ద మనిషికోసం ప్రయత్నించకుండా తిరుకుండా వద్యపాని సర్వప్రయత్నాలు చేస్తూంది. ఎవరెవరి కన్ను ఏ పోకడలో వెలుగుతున్నది వసికట్టి ఉసికొట్టించగల నేర్పరి వద్యపాని. పడుచు వాళ్ళమంచి పెద్దమనుషులవరకు ఎవరెవరి పాయా లెంతెంతవో, ఎవరెవరి మనసు లే లేక్కమీద మనులుతున్నవో అంచనా అసరియానీ, వలలు వేసింది. చివరికి పై అంది ఓ అమించారు గారి చిన్నవాడికి. ఎంతైనా పెద్దింటి పరువు నీడన బ్రతుకుకదా! ఫలానా అమించారు చివవాడి చిన్నది అంటే ఎంతగిరాకి, ఎంత పలుకుబడి! పెరటితోవ వద్దులు హద్దులు దాటుకుకదా! వాదవాదంతా తన మేద కప్పు తెంత వెలుగు...ముందు చూపులో, వేరం పది తక్కువే అయినా ఒప్పుకుంది. ముహూర్త నిర్ణయం చేయింది, మనసువద్ద మగవానికి: వెన్నెలతో రమ్మని కలువంపింది.

కాని నిరిగం చిన్నదానికి సంగతి ఏమాత్రమూ తెలియదు. 'పయనులోని వలపు, మనసులోని మమత: ఆ స్వామివి. వేణువును నేను...ఆ స్వామి సొమ్మును...అయిన పెదాల కాకగానే పుంకరించి పొడతాను...యమున హృదయాన్ని నేను...అయిన పాటకు పరవశ్యైతరగం నాట్యాలతో తప్పయ సభుతాను. రాదమ్మను నేను...రాగవివకనైలేలహృదయంతో ఆ వేణుగోపకాలుని కారి అందియ సుతారపురాగప్రస్తారానికయినా అవకయై, అవ్యక్తమైన అనురాగాన్నిగా మారి: ముద్దుల ముగిసిపోతాను...నే నింతవరికి ఏమీ కాను... జీవితమంతా ఆ లేవలేవునిదానీగా బ్రతికి, అయినలోకే అస్తమిస్తాను. స్వామి రాగాల కూపందుకున్న జీవితం నాది...అందుకే అది అయినది' ఇది పిల్లదాని మనసు...తల్లి పిల్లం తలపులు సమాంతరపదార్థాల్లో పయనిస్తున్నాయి...

సమయం చూసి, తల్లి పిల్లనుచేర: లాచించి, బుజ్జగించి మాటలు మనసు కలిపి: గత కాలపు కథలను గడుసుగాచెప్పి: అసలు విషయం బయటపెట్టి: అవాబుకోసం ఎదురుచూడకుండా వెళ్లిపోయింది. వయసుకి వేరెక్కింది వదిలేస్తే తరువాత వని మారుడు చూసుకుంటాడని జాణ పడ్డసాని ఎరుగదా?...అయినా సమాధానం కోరే సమయం కాదది..అమాయక అయిన కూతురు కాదంటుందా? వాడు లాడుతుందా?...

పిల్లదాని మనసున పిడుగులు పర్చించెను.. తన తంజేమి, తల్లి ఆలోచనేమి? కలనైన యీ తనువు అన్యునదని అనుకోలేదే తను. తల్లి ఎందుకిలా పెరచించన చేసేను. వేళ్ళగా జన్మించినందుకు, నృత్తిచేయటంకన్నా అన్యము లేదా బ్రతుకునకు? తను మాత్రం శ్రీ కాదా?... హృదయం లేదా?...మరి అన్యశ్రీలవోలే తను మనసుపక్క మగవానికే తన్ను కా నర్పించు కొనుట న్యాయము కాదా? మూడునాళ్ళ ముచ్చటైన యీ తనువును వరులకు బండిచేయుటా... తన దేవుడు గోపాలుడు మిన్నకుండునా? మలినమైన శరీరముతో: తన దేవుని పూజించగలదా తను? రోజూవలె రాగము రాగిల్లేలా, రక్తిమమ్మలాలా: తను గజ్జెకట్టి ఆడగలదా, పొడగలదా? గజ్జెలు పలుకునా? మలినమైన మనసులోనికి మధురభావన చొరగలదా? మనసు ముంగిట నిలచి పిలచే గోపబాలుడు ఎక్కువా? వయసు వాకిట వేది పిలచే వయసుగాడు మిన్నా? దేవదేవునికి అంకితంచెయ్యబడ్డ యీ రంగసాని: యింకో సరసునిముందు...అన్యముగ వర్తించగలదా?...సరసులెల్ల సరసులైన కాదా మాధవునికన్న సరసులా వీరు. మరి యీ మనుగడ లెందుకు?...అమ్మమాట కాదనుటా?...గోపాలుని చిన్నబుచ్చుటా...మనసుపక్క చిన్నది అన్యుల హక్కుయిపోయిన: అర్పించెదదా? తన స్వామి?... తర్హూర నీరాజనంతో స్వామి నర్పించగల భాగ్యము యీ బ్రతుకుకు వదులుకొనుటా?... నిజమైన దేవదాసిగా యీ జీవితమును పునీతము చేసుకొనుటా...నిన్నా మొన్నటి కాల్యముందు

లేని బరువు, బాధ్యత నేటి యౌవనమునందేల యుండవలె?...నిన్నటివరకూ స్వామి సొత్తయిన తను: నేడు అన్యము కావలెనా?... చిరంతనమైన అనురాగ శ్రీ విరాజితమా స్వామి పొదనన్నిటి పూమాంబోలే సోలిపడియుండుట కన్నా భాగ్యము గలదా బ్రతుకునకు?..చిన్నది సదనత్పంశయముతో ఎటూ తెల్పుకోలేక, తెగింది, తను నమ్ముకొన్నవాడు, తనను కొల్లగొన్నవాడు అయిన గొల్లందేవునే అడగదానికి చిన్నది హంసగమనయై కదిలే.

స్వామి రోజూలా వెన్నెలంత చల్లంగానూ నవ్వుతూంటే చిన్నది చిరుకోపముతో 'మనసు లేని స్వామి! మగువ బాధ తెలియదా? మంచి చెడుల మధ్య నీ మనసుకత్తె నలిగిపోతూంటే నీకేమీ పట్టనట్లు నవ్వుతావుగా! రేపు రాగహీనయైన యీ రంగసాని నీ ముందు గొంతెత్తగలదా? నీ హృదయం ఆనందంతో అవళయ్యేటట్లు ఆడగలదా? అప్పుడు నీకు అలనా, పొలదా వీడి: సుమకోమరి పూజలు వెగటయెకదా స్వామి! అవునులే. నీవు మాత్రము మగవాడివి కావా? రాధమ్మ అమాయక కనుక కినుక పూనక డిరుకుందిగాని, గోపాలా, నే నూరుకోను..నేను వెన్నెల పెలయేరును... నీ పవిత్రపాదస్థలి ప్రవహించ పుణ్య నవుతాను.. నా బ్రతుకు చీకటి వెలుగుల మధ్య డిగిన లాడుతూంది. సుప్యతవ్వు అన్యము శరణ్యము కాదు. ఏమందువు? నిన్ను ఒల్లకుండ, వయసుని అమ్ముకుని బ్రతుకెల్ల బరువుగా చీకటి గుయ్యారాల్లోకి చెరిగి పొమ్మందువా? నీదానిగా చివరి డింపిలి పిలుచువరకూ, పలుకువరకూ, నీ పాట పాడుతూ, నీ ముంగిట ఆడుతూ నిలచి పొమ్మందువా? వయసు ముఖ్యమా, మనసు ముఖ్యమా సామి? వయసు పోవునుగాని మనసు పోకుదా!...నీ వెంట వెలిగే జ్యోతిగా మనసు మనుసుకదా!...పోయే వయసుకన్నా పోని మనసుపై మమక పెంచుకొనుట మంచిదికదా! నీ చెంత ఆడుటకన్న ఆడదై నందులకి బ్రతుకున కింతేమీ కావలయును స్వామి! మనసుకి

మగవాడివి నీవు...మా ఆశ నీది. నీ తృప్తి
మాది...నీకోసము గొంతు విప్పగలుగుతే బ్రతుకుకి
భాగ్యము...నీ ముంగిట నిలచి: నిత్యమంగళ
మోహనమూర్తివైన నిన్ను కొలిచి: జీవితమంతయు
నుమకరీమకావ్యతము చేసుకొనుటా?... వెన్నెల
వేళల: చిన్నబోవు హృదయముతో: నిత్యం
అత్యవంతన చేసుకుంటూ: ఆ వయసుగాళ్ళ
వలపు కానల బరువుతో క్రుంకిపోవుటా?...
ఏమి నీ యానప్రార్థి? నీకూ, నాకూ యిదే
అరి నమాగమం. వేళావృత్తి యే కరణ్య
మన్న: ప్రార్థి: నీ యానబోధం లాల్తును. కాని
రంగసాని మరి నీ ముంగిట, నీకోసం అదలేదు,
పాదలేదు. రాధమ్మ మనసు రంగసాని ప్రార్థి?...
మరి నిన్ను మరినమై చేరలేదు...నిర్జీవముగా
నిష్క్రమించగలదు...ఈ పూలపెట్టె దేవుని పూజా
మందిర ముండుంచుండువా?...రసికుల కయ్యా
మందిరమండుంచుండువా?...దేవుడు మాటాడ
లేదు...రాతి బొమ్మ మాటాడుట కంటేమా,
వింటేమా?...అమాయక, ముగ్ధకాన్తన అజేల
అటుల క్రశ్నించినది కాని..

కాని భార మిన్నకుండునా!

‘మాటాడవేమి ప్రార్థి! కలంలో కమ్మగా
వలుకరించి, మనసును కొల్లగొన్ననాడేమాయె
యీ మోసము?... ఏమీ ఎరుగని విరుకప్రాయ
మున వలపుల బోచుకొని: యీనాడు మోస
మూసుట న్యాయమా!...నువ్వు మాట్లాడునంత
వరకూ, నేను మాట్లాడక: అటాతక, నీ ముంగిట
కూర్చుందును. నే నమాయకమేకాను. మనసుతో
మాట్లాడి, మానినిని సేద తీర్చుము. లేకపోయినా
ప్రార్థి, రంగసానిమాట చక్కనీయదు. హిగదల

పొన్నల మాల బుండపు. కమ్మరి కార్వన
యుండదు. శ్రీ చందనస్సాన ముండదు. అలం
కార ముండదు. అందముండదు..ఏమందువో
మరి..అంతవరకూ నీ నన్నిధినే నిలచి: నిన్నె
ర్థానించుమా కాలము వుత్తును..అంటూఆక
మీద ఆకగల ఆ బోగము చిన్నది గుడి తలు
పులు విగించి కూర్చున్నది.

వెన్నెలాయెను..ఇంట చిన్నదిలేదు..కల్లి
డిలంకా గాలించి: గుంతెంచిసేలా ఏర్చుచున్నది.

వేకువాయెను...గుడి తలుపులు తెరవలద
లేదు..పూజారి తయపడి పెద్దలకు కలురంపి
నాడు...నంగతి తెలిసిన పద్మసాని అర్థము చేసు
కొన్నది...

తలుపులు బద్దలుకొట్టి లోన చూడగనే
మనసులేని మనిషున్నది: తొలిసారి గజ్జెకట్టిన
నాటి రాత్రి సోయగమున్నది...కాని రాగాంచిత
మైన హృదయము మాత్రము నిష్క్రమించి
నది...మనసు మా రాజేమి చేసినాడో ఎవరి
తెరుక?...వేసుకోపబాలుని వేసుగీతిలో యీ
రంగసాని ఒక చిన్నితరగ అయినది కాబోలు!

నాటికీ, నేటికీ రంగసాని కథ కులము
వారలకు డిసిరి నలువనీయదు...

రంగసాని పోయినా, వేసుగోపాలు
దున్నాడు...

అందరమూ పోయినా, అతనుంటాడు...
అతని వేసుపు పలుకుతూనే ఉంటుంది..

ఆ గుడి స్తంభాలు: అహరహమూ ‘మూడు
నాళ్లాయెరా మువ్వగోపాలా’ అన్న అనాటి
పొటను పొడుతూనే ఉంటాయి...

ఎఱ్ఱన - మతసమన్వయము

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు

బ్రాత కర్మితయుమో నన్నయ తిక్కనలకంటె,
ఎఱ్ఱన కొక విశేషమున్నది. అది యాతని గురు
మైతి. నన్నయ తిక్కనలు తమ్ముగూర్చి చెప్పుకొన్న
ప్పుడు గురువ్రస్తావన చేయలేదు—ఎఱ్ఱన అట్లుగాక
తన గురువును, తన కృతులలో ఎంతో భక్తిపూర్వక
ముగా వ్రాసేసినాడు.

“యామము తెన్నిదింట నియతాకృతిఁ
బ్రహ్మహిమన్ శివార్చనామతయొప్ప
నిత్య జీవరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని
భవ్యయోగామృత తృప్తి మైఁ
ద్రుజగ దర్శిత లీలఁ దనర్చు
శంకరస్వామి మునిండు
భక్తజనవత్సలు
మద్గురు నాశ్రయించెదన్—

స్వసి—పీఠ 11.

“కామనిలోభ కల్పిత పాపం
గర్వనరంపర క్రందువాసి¹
ప్రాప్తామరసస్థితుండగు నదాశిపుఁ గాంచి
తదేకవిధిల వింతామణియై తలిర్చు
దురిందాణి నయున్నలింగపు
శంకరస్వామి గురుండు
మాలలపు సర్వము దానయియుండు గావుతన్
పాఠ. పూ. 1—10.

పై రెండు పద్యములనుబట్టి ఎఱ్ఱన గురువు
శంకరస్వామియని స్పష్టమగుచున్నదికాని ప్రస్తుతియు
మనకు లభ్యములగుచున్న ఎఱ్ఱన కృతులలో నొకటి
యగు నారణ్యపర్యవేషమున నీ గురుమైతి లేదు.
అందు “కామదాజ్ఞ సంతతి ధ్యాన సంసక్తచిత్తుడు”²
అని మాత్రమే కలదు. దీనినిబట్టి అరణ్యపర్యవేష
రచన వాటికి ఎఱ్ఱన యింకను నీ శంకరస్వామి పంతు

మిండువిధికి శిష్యుడు కాలేదని విస్మంశయముగ చెప్పు
వచ్చును. ఈ గురువ్రసన లేని కారణముచేత, అరణ్య
పర్యవేష రచన, ఎఱ్ఱన రచనలలో మొదటిదియని
విగ్లయము చేయదము పరియైనదే.

స్వసింహ పురాణమునుబట్టి చూడగా, ఎఱ్ఱన
అరణ్యపర్యవేష రచనానంతరమే, శంకరస్వామి నాశ్ర
యించినట్లు తెలియుచున్నది.

ఆ గ్రంథమున, పై పద్యమునకు వెనుకనే
యా క్రింది వచనమున్నది—“అని రాక్షాకమంబునఁ
బ్రథమ దేవతా సంకీర్తనంబును మహాకవిజనప్రార్థ
నంబును నడు రుచరణానుస్మరణ సంకీర్తనంబును
నమర్చించి” (పీఠ. 12) గురువు నాశ్రయించి,
అతని కటాక్షముచేత తన కావ్య నిర్మాణశక్తి యితో
తికవైనప్పుడు, గురుస్మరణ చేయుట సంభావ్యమే
కదా? ఇంచేకాదు—ఇందే—

“గురుభజన వరాయణుడవు” (పీఠ. 19).
అని తన తాతచేత చెప్పించుటకూడ స్వసింహపురాణ
రచనాకాలము వాటికి ఎఱ్ఱన శంకరస్వామి శిష్యుడయ్యె
నని చెప్పవచ్చును.

ఇట్లు తన కృతులలో గురువ్రసన చేయు
టయేగాక అనన్య సామాన్యమగు తన గురుభక్తిని
వెల్లడించుటకయనునట్లుగా, ఆశ్వాసాంతగద్యలయందు
గురుస్మరణమే మొదట గావించియున్నాడు—

1. “కామనిలోభ కల్పిత వికల్ప వరంపర
పొందువాసి” అని వ్రాతప్రతుల పాఠము.

2. అరణ్యపర్యము 7—469. ఈ పాదము
గల “భవ్యచరిత్రుఁ దాపనంభ సూతుండు” అన్న
పద్యము, “అచ్చు ప్రతులయందు మాత్రమే గపట్టు
చున్నది” అని యభిప్రాయపిక—వావిళ్ల ముద్రణ ప్రతి
పుట 321.

“ఇది శ్రీ శంకరస్వామి సంయమిత్వరచనా సరోధావ్యాసానంద సౌందర్యధుర్య శ్రీ సూర్య సుకవి సంభవిత శంభుదాన లక్ష్మణాభిధేయ ఎజ్ఞయ నామధేయ ప్రణీతంచైవ.....ప్రథమాశ్వాసము” ఈరీతిగా గద్య సృసింహపురాణ పారినంశములు రెండింటియుండు గలదు.4

శంకరస్వామి ఎవరు?

ఎజ్ఞన తన గురువును గూర్చి—అతడు ‘మనీంద్రుడు’ ‘సంయమిశ్వరుడు’ ‘శివార్చనాచరుడు’ ‘భక్తవత్సలుడు’ అని చెప్పనేగాని మఱి తక్కిని ఏవరములేదయు నీయలేదు. ఈ విశేషణములనుబట్టి శంకరస్వామి మహాశివయోగియని మనకు స్పష్టమగుచున్నది. వాస్తవిక స్థితి యిట్లున్నను—వాస్తవము విమర్శకులును వారి సమన్వయించి చరిత్రకారులును ఈ శంకర గురుని గూర్చి యెట్లు వ్రాసిరో పరిశీలించుము.

“శాంకరవీకస్వాము లందరును భారతీ సంప్రదాయయుతులు. అందుచే పరస్పరీదేవి నామములలో ఎజ్ఞయకు భారతీ శబ్ద మభిమానము. బ్రహ్మదేవుని గూడ ‘భారతీకి గాదిరి’ అని యతడు వర్ణించెను. అత ధారణాపర్యము నారంభించిన కొద్దివ్యవధిలోనే నరస్పతి గీత ఘట్టము వచ్చినది.....

.....

అంత సవాంబుబోజ్జ్వలకరాంబుజ

కారద చంద్ర చంద్రికా

డంబర చారుమూర్తి

ప్రకటస్ఫుటానాషణ రత్నరోచిత

చుంబిత దిగ్విభాగ

ప్రతిమాత్ర వివిక్త నిజ ప్రభావ

భావాంబరవీధిని సుతవిభారి

వసుం కృపణాదు భారతీ

అని విమలించి కృతార్థుడయ్యెను.మఱియు నా భారతీ యెట్టిది?

‘పరము ప్రతిపత్తి ధుర్యమగు నైశ్వర్యంబు

పంచాశదక్షర సంసిద్ధి సమస్త శబ్దరచనా

సంవాప్తి సుద్ధివైషే

పరగం గల్గులతా సమృద్ధియగుచున్

బ్రహ్మవిశేషంబులన్

గరుణాంబు

సవిత్రి వాణి త్రిజగత్కల్యాణి బ్రార్థించెదన్’

ఈ భారతీదేవి ఎజ్ఞయ అపూర్వముగ భావించివాడు—
(శ్రీ లక్ష్మీ సృసింహపురాణము:6)

‘కరకమలం బొసంగ బటికంబు కమండలుభంజి

కాంతిభాసురమగు మాక్తికంపు

జవనూత్రిముదల్పుట బ్రహ్మవాదియై

పరగింపొనముం బిలిచి

కాలమృదాశముఞ్జాపు చందమై

నీరిఁ దిలకింపనొప్పు బుధసేవితమూర్తిఁ

దలంతు భారతీన్’

భారతీని బ్రహ్మవాదియగు పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యునిగా భావించుట శంకరస్వామి సంయమిశ్వరుడు తన తలపు పర్యము దానయి యున్నయంతని

3. సృసింహపురాణమున ‘సూర్యకవి విశ్రాంతభవ’ అని కందు.

4. ఎజ్ఞన గురువగు శంకరస్వామి, ఎజ్ఞన వెనుక నాతని వంశీయులకెల్ల దేశీకుడైనట్లుగా, ఎజ్ఞన వంశీయుడు మల్లన తన విప్రవారాయణచరిత్రము నందిట్లు చెప్పియున్నాడు.

భక్తకోటికి ముంగొంగు భాతి యగుచు

గరిమంబురుషార్క నిర్దంబు గలుగజేయు,

మామకావ్యయ దేశిక స్వామియైన

శంకరస్వామి సంయమిశ్వరు భజింతు. (18)

ఇట్లు చెప్పటయేగాక, అశ్వాసాంత గద్యం యందును, ఎన్నవవలె, ‘ఆ శంకరగురు ప్రశంసతో ప్రారంభించియున్నాడు.

‘ఇది శ్రీ శంకరస్వామి సంయమిశ్వరచరణ సరోధావ్యాసానంద సౌందర్య ధుర్య ప్రబంధ పరమేశ్వర వంశ వైత్రి లింగమనీషి పుత్ర శ్రీ కాళిహస్తిశ్వర దయాసహాయ, చదర్వాడ మల్లన నామధేయ ప్రణీతంచైవ.....ప్రవారాయణ చరిత్రంబను మహాప్రబంధంబు నందు బ్రథమాశ్వాసము’

శిష్యుండగు ఎఱ్ఱయకే సాధ్యమైనది.

శ్రీశంధికంటెను ఎర్రయజీనితముతో నాతనికి అదర్శప్రాయుడైయుండి మహత్త్వము చేకూర్చినది గురువు. 'శ్రీ శంకరస్వామి సంయమిశ్వర చరణుల రూపాధ్యానానంద సౌందర్యధూర్యుడ'నని ఎర్రయ సగ ర్యముగా తన గద్యములన్నింటిలో చెప్పకొన్నాడు.....

శ్రీ విద్యారణ్యులు ప్రాంతము చేసిన శంకరా నంద గురువారు లీతడే కావచ్చును. కాకున్న నాతని పతీర్థ్యుడై యుండును. శృంగేరి మొదలగు మూల శంకరపీఠముల స్వాములందఱు భారతీ సంప్రదాయ యతులగుటచే ఎర్రయ గురువు కూడ భారతీ యతియై యుండును. కర్ణాటక ప్రాంతములలో శ్రీ విద్యారణ్యులు చేసినట్టి ఉద్ధరణ కార్యములే ఈ శంకరస్వామి శ్రీశైలం భూమిలో చేసియుండిననుటకు పండేహములేదు. శంభుదాసుడను లక్షణాభిధేయము ఎర్రయ కీ గురువే ప్రసాదించియుండును.'

పై యుదాహరణలనుబట్టి ఎఱ్ఱన గురువు శృంగేరి పీఠమునకు సంబంధించిన శాంకర మతాను యాయితైన, భారతీయతి సంప్రదాయవాదని స్పష్ట మగుచున్నది. కాని వ్యాసకర్తల విర్ణయము ననుం జనము కాదు : పరమాత్మమునూ కాదు. పరస్పరీ దేవికి పర్యాయపరిమైన 'భారతీ' శబ్దమును ఎఱ్ఱన వాడినంతమాత్రమున ఎఱ్ఱన భారతీయతి సంప్రదా యము వాడా? అట్లయిన, పరస్పరీస్తుతి ఘట్ట మున 'భారతీ' శబ్దము వాడిన కవుల గురువులందఱు 'భారతీయతి' సంప్రదాయమువారేనా? 'భారతీ' శబ్దము వాడిన బమ్మెర పోతర గురువు భారతీయతియేనా? ఇక 'భారతీ'ని 'పరమహంస' స్వరూపముతో పోల్చి సంతమాత్రమున—శాంకర మతానుగతమైన పరమ హంస పరివ్రాజకాచార్యుడని యర్థమగునా? ఇంత టిలో చాలినక—ఎఱ్ఱన గురువు విద్యారణ్యుల గురువో పతీర్థ్యులతో అనియు, అతడు చేసిన 'ఉద్ధ రణ కార్యములే' శ్రీశైలమున నా గురువు—చేసె ననియు వ్యాసకర్తలు వ్రాసిరి. ఇది యంతకంటె యసంగతము. ఎఱ్ఱన తన గురువునకు శ్రీశైలములో సంబంధ మున్నట్లే వ్రాసెను చెప్పియోండలేదు. ఎఱ్ఱన తన గురువు 'నిత్యశివరాత్రి వ్రతము'నియు, 'పదాశివ చింతానురక్తుడ'ని తెలిపియున్నాడు. శాంకరపీఠములు

అర్చితులుగదా, వారికి శివరాత్రివ్రతాచరణ విహితమా? పై వాక్యములన్నియు నొకదానితో నొకటి పొందికలేక—కేవల మూఠావిద్వే నాధారపడియున్నవి.

ఈ విషయము మూలముగానైన గ్రహించుటచే శివరాత్రుని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారి శీ పంథ ర్థమున నిష్కా వ్రాసియున్నాడు.

"ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీ శంకరస్వామి. ఇతడు తామకోటి పీఠములకు చెందిన అచార్యుడు కాదు. నిత్యశివరాత్రి వ్రతపరుడగు శైవాచార్యుడు." 8

శాస్త్రులవారు వ్రాసినట్లు, ఎఱ్ఱయ గురువు శాంకర పీఠమునకు సంబంధించిన యతి యెంత మాత్రమును కాదు—అతడు శైవాచార్యుడే. తెనుగు దేశమున ప్రసిద్ధమైన—అరాధ్యమైన సంప్రదాయము నకు చెందిన మాహేశ్వరుడు. ఈ విషయమును ఎఱ్ఱన తన గురువునుగూర్చి వాడిన రెండు విశేషణ ముల మూలముగా స్పష్టపఱచియున్నాడు.

1. నిత్యశివరాత్రి వ్రతము.
 2. పదాశివు చింత.
- అరాధ్యులకు షట్కాల శివపూజ నియతము— అరుణోదయ, తపనోదయ, వెంగన, మధ్యాహ్న, సాయం కాల, అర్ధరాత్రములు షట్కాలములు. 9 ఇది వ్రతి దినము చేయదగినది. కాని ఒక్క శివరాత్రినాడు

5. భారతీ రజతోత్సవసంచిక—ఎఱ్ఱయకవిత— శ్రీ వోరి నరసింహశాస్త్రి. పుట 267.
6. తెలుగుభాషానవితివారి విజ్ఞానపర్యవ్యము. 3 వ సంపుటి తెలుగు సంస్కృతి టలు 733—37. ఎర్రాపెగడ—శ్రీ వోరి నరసింహశాస్త్రి—ఈ భాగ మున్న పుట. 734. దీనినే నమ గ్ర అంధ్ర సాహిత్యం గ్రంథకర్త గ్రహించారు—చూ. సంపుటము 3 పుట. 140.

7. వీ రిటీవల కీర్తికేళులైరి.
8. 'సృసింహ పురాణ పీఠిక iv పుట.
9. శ్రీనాథ మహాకవి హరవిలాసమున—కిరా తార్జునీయ కథలో నీ షట్కాల శివపూజా విధానము వర్ణించి యున్నాడు—సప్తమాత్యసము—అఱు పర్యములు.

మాత్రము దిన మెనిమిది జాములును, శివపూజ చేయవలెను.

పండితారాధ్య చరిత్రలో, పాల్కురికి సోమనాథుడు, దోసమయ్య శివరాత్రి శివపూజా సందర్భమున నిట్లు చెప్పియున్నాడు.

‘వాల్మీకీసరముల నలి శివరాత్రి
వాల్మీకీజాములును సన్మతం జేయువారు’
‘ప్రేమలో వా హాల్ రేయును జాము
జామున వర్జనల్ పరిసేయువారు.’

పర్యత ప్రకరణము పుట 430.

సంవత్సరమున కొక్కసారి మాత్రమే దిన మెనిమిది జాములు చేయు శివరాత్రి వ్రతమును, శంకరస్వామి వ్రతదినమును చేయు వాడగుటచేత, అతడు నిత్యశివరాత్రి వ్రతుడయ్యెను. దీనినిబట్టి ఎఱవగురువు ఆరాధ్యుడు.

శైవమత సంప్రదాయమున, పదాశివతత్త్వము వాఙ్మనసాతీతమైనది, అన్నింటిని మించినది.

‘శ్రీమత్పదాశివేశ్వర

నామ భవద్దామముల మనంబున దలచెం

గా మఱి వాక్కున బొగడెం

గా మా కలనియే సమస్త కామాతీతా’— అని పండితారాధ్యుల శివతత్త్వపారము. (16 ప.)

ఇదియేగాక, ‘సదాశివ’ శబ్దమునకు శైవమున దింకొక ప్రత్యేకత యున్నది— అతడు ‘పంచకర్త’ అైదుగురిలో నధికుడు.

‘బ్రహ్మ, విష్ణువు, రుద్రుడు, మహేశ్వరుఁడు, సదాశివుడు’ అను వారు పంచకర్తలు—(శివతత్త్వ పారము. 15 ప.)

దీనివలనను నీత దారాధ్యుడనియే నిర్వీరమగుచున్నది.

ఇట్లున్నను ఎఱ్ఱిన తన గురువును శంకరారాధ్యులని పేర్కొనలేదు. ‘శంకరస్వామి’ అనియే సర్వత్ర వాడియున్నాడు. ఇదియు వారాధ్య సంప్రదాయమే—పండితారాధ్యునిగూర్చి చెప్పచు పాల్కురికి సోమనాథుడు

‘భక్తకడేహొందు పరమేశ్వరుండు
భక్తసత్త్వాలుండు పండితస్వామి’ (పండితారాధ్య చరిత్రావతారిక) అని వ్రాసియున్నాడు.

ఎఱ్ఱన గురువు 10 శంకరారాధ్యుని నిర్వీరమైనను, అతని చరిత్రను తెలుసుకొనుట కే యాధారము వాతని కృతులయందు లేదు. ఇతర సాధనముల నుండి గ్రహింపవలసియున్నది.

‘శైవమత వ్రాతాక’¹¹ అను గ్రంథములో నిట్లు గలదు.

‘ఉద్భూతారాధ్య పంఖ్యుడగు ప్రాంతారాధ్యుడు క్రీస్తుశా 1350 నుండి 1450 దాక నువ్రాతా తులుగానున్న కొండపిటి రెడ్లకు గురువగుటచే కొండ వీడునకు సమీపమగు వా మండల నగరమున ప్రవేశించి యుండెను. ప్రాంతారాధ్యునకు మనువఁడైన శంకర గురుడు కొండపిటితోడగు పెదకోమటి వేమారెడ్డికిని వారి మంత్రియగు మామిడి ప్రెగడయ్యకును గురువైనందున శంకరారాధ్యునకు పెదకోమటి వేమారెడ్డి పినపాదను సగౌరవము నొసంగెను.’

శృంగార శ్రీనాథము తృతీయ ప్రకరణములో పై దాన కావనమునుగూర్చి గలదు—అందులోని ముఖ్యవిషయము మాత్రమే తెలుపుదును—‘ఈ కావన కర్త శ్రీనాథ భట్టారకుడు—శా. శ. 1327 అగు పార్థివ సంవత్సర మాఘ మహాశివరాత్రి పుణ్యకాలమున పెదకోమటి వేమభూపాలుడు పినపాడు గ్రామమును శంకర దేశికునకు దానము చేసెను. ఈ దానము శ్రీశైలముమీద జేయబడినది. శివరాత్రికి వీరందఱు శ్రీశైలమున కరిగిరి. అక్కడ దానము జరిగినది. శృంగార నైషధకృతివతి ‘శ్రీగురు శంకర

10. నృసింహపురాణ పీఠిక (iv) అధో జ్ఞాపికలో ‘ఐనవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁ డెవరో తెలిసికొనవలెను’ అని యున్నది. సంస్కృత ఐనవపురాణ కర్త శంకరారాధ్యుడు ఎఱ్ఱన గురువెంకమాత్రమును కాజాడు. అతడు 17 వ శతాబ్దివాడు. (మా. కల్లాటకని చరిత్ర, తృతీయ భాగము.)

11. శ్రీ లోకారాధ్య ముదిగొండ వాగలింగ శాస్త్రి వర్యపణితుఁడు—తెనాలి 1937—పుట 15.

మౌని దయాగౌరవ నిత్యవర్ధితావ్యయ' అని వర్ణించబడినాడు. ఆ శంకరమౌని ఈ శంకరదేశికు డగు నేమో? ఎఱ్ఱా పెగడ గురుదొక శంకరస్వామియున్నాడు.' (పుటలు 129—130.)

పై రెంటిని సమన్వయింపగా నీ క్రింది విషయములు స్పష్టమగు చున్నవి. — ప్రాచీనారాధ్యుని మనుమడగు శంకరగురుడు, శృంగర నైషధకృతివతి యగు మామిడి 12 పింగమంత్రకి గురువు. ఈరడు క్రీ. శ. 1405 లో జీవించియున్నాడు. ఈ శంకరగురుని గూర్చిన సందర్భముననే 'ఎఱ్ఱా పెగడ గురుదొక శంకరస్వామి యున్నాడు' అప్పుమాట వరిశీలించదగినది. ప్రాచీనారాధ్యుని పంతులవారు — ప్రాచీయ వేమారెడ్డి కాలమునుండి వారికి గురువులు. కోమటి వేమారెడ్డి కాలమునగల శంకరగురునిబట్టి — వేమారెడ్డి కాలమున శంకరగురుడండట యసంభావ్యము కాదు. కాబట్టి ఎఱ్ఱన గురువగు శంకరస్వామి — శృంగరనైషధకృతివతి సింగనామాత్యుని గురువగు శంకరమౌనికి తాత యగునని నా యభిప్రాయము — అప్పటితడు — ప్రాచీనారాధ్యుని మనుమడుగాక — ముని మనుమడగును.

ఈ శంకరగురువంశీయులు నేటికిని పివపాడు నందువ్వారనియు, వారినడ్డ ప్రాచీనారాధ్యునినడ్డనుండి పంశుప్రజను కలదనియు వినుచున్నాము. దానిని తెప్పించి ముందింకను ఈ విషయమై నిర్ణయము చేయగలము.

ఆరాధ్యశైవమున గురువున కెట్టి యున్నత ప్రితము గలదో, ఎఱ్ఱన ఈ క్రింది పద్యమున నిరూపించియున్నాడు.

'పరగు పదార్థ పంచకము పాశములై
తమ జాట్టు దూలుచున్
దిరిగెడు జీవుడన్ బళువు
దేశిక పుణ్య కటాక్ష వీధిఁ ద
త్పరమతిఁ జేరఁగా
పరబాధ విముక్తి కుభంబు నిచ్చు నీ
శ్వరుఁడుగ నిన్నెఱుంగుదురు శైవులు
శాశ్వత చిన్మయాత్మకా (3—26)

నృసింహ పురాణమున దేవతలు విష్ణుమూర్తిని స్తుతించు ఘట్టములోనున్న 18 శరత్త్రయేడు పద్యాలలో

పై పద్య మొకటి. ఇందు శైవమతానికి మూలమైన పాశుపత సిద్ధాంతము ప్రతిపాదితమైనది. 'జీవులు పశువులు: పదార్థ పంచక ప్రకృతి సంబంధమైన — త్రిమలములు పాశములు. శివుడు పశుపతి — అతని వలననే, ఆ పాశమోక్షము సంభవించును. గురువు శివ స్వరూపుడు. అతని కటాక్షముచేత — జీవుడు మల త్రియ పాశములనుండి విముక్తుడై శివైక్యము చెందును.' ఇది ఆ సిద్ధాంత వివరణము — మండితారాధ్యుడును పాల్కురికి సోమనాథుడును దీని నిట్లు తెలిపినారు.

'జీవు లనేకులు పశువులు
భావించగఁ బ్రకృతి నికృతి బంధము పాశం
బాష్పతములనం బళువులు
నీ వా రెంటికిని బలివి నిరుపమపాశా.'
'పశుపతియ పాశమంఁ దన
పశువులకును బంధమోక్ష వద్దలి సేయం
కుశలుఁడుగా కవి యొరులకు
వశమరులై వేర్కులందె వారికి రుద్రా.'
(శివతత్త్వసారము 24, 25 పద్యములు)
'స్వకృపాచలకోకన్ త్యాగితశిష్య
నికర మలతయ నిరసిలేంద్రియుడు.'

(మండితారాధ్య శరీత్ర — అవతారిక
పండితారాధ్య గురువర్ణన)

పాల్కురికి సోముని — ద్విపద పంక్తులయందలి యర్థమే ఎఱ్ఱపద్యమున 'దేశిక పుణ్యకటాక్షవీధి' 'అపరబాధ విముక్తి'గా పరిగమించినది.

ఇంతవలకు ఎఱ్ఱన గురువునుగూర్చి ప్రస్తావించాము. అతడు ఆరాధ్యుడని నిరూపించాము. గురువు ఆరాధ్యుడైనప్పుడు శిష్యుడు ఆరాధ్యుడేయగును. ఎఱ్ఱనయే మనకు సందేహము లేకుండ తనతండ్రి మారనాధ్యుని 'ఆరాధ్య సర్వజ్ఞుడు' (పీ. 25) అని పేర్కొన్నాడు. ఆరాధ్యసర్వజ్ఞుడనగా ఆరాధ్యు

12. శైవమత ప్రకాశికలో మామిడి ప్రాగడయ్యకు గురువని యున్నది. ప్రాగడయ్య సింగవకు పెద్దన్న.

13. ఇది సక్షత్రమాతాస్తవము — ఎఱ్ఱన 'మాక్తి వైచిత్రీ'లో నిది యొకటి. ఇచట సంఖ్యా వైచిత్రీ.

లలో కేష్కుడు అని అర్థము.

ఇక ఎఱ్ఱనకూడ ఆరాధ్యదేయని ఆతని మత మారాధ్యక్త్రవమని ఆతని పాఠిచంశమునుండి ప్రమాణములు చూపుచున్నాను.

ఆరాధ్యక్త్రవమున గురువుతోపాటు 'దీక్ష' ప్రధానమైనది. ఇక్కడ 'దీక్ష' అనగా లింగధారణ దీక్ష అని యర్థము. ఈ దీక్షను గురువునద్దనే గ్రహింపవలెను. వ్యవహారములో దీనినే దీక్షపుచ్చు కొనుటయందురు¹⁴. ఈ దీక్షలేని వా ఆరాధ్యపదము నకుగాని శివపూజకుగాని యంతమాత్ర మర్హులు కారు¹⁵, శివసంబంధమైన యీ దీక్షకు 'శివదీక్ష' లేక 'శాంభవదీక్ష' అనిపేరు.

ఎఱ్ఱన తన గురువునద్ద ఈ శాంభవదీక్షను పొందినట్లుగి పాఠిచంశమున విట్లు వ్యంగ్యముగా చెప్పియున్నాడు.

“చిగురుంగెంజడలోపుఁ
బుచ్చురజముల్ పెల్వార నున్నుదిపూఁతగ
లేదేటులు చుట్టుకోలుజవనూత్రశిలుగాఁ
గోకిల ప్రగుణార్తాధ్యయనంబులోడ
సకలారామంబులున్
శాంభవంబగు దీక్షావిధి నొందగా నెలసె
జైత్రారూఢి విశ్వంబునన్.”

(ఉ. 7-58.)

పైకి కేవలము ఋతువర్తనగా పై పద్యము కనబడుచున్నను ఈ పద్యమునగల యర్థము గంభీర మైనది.

ఎఱ్ఱన యిందు, శివదీక్షా విధానము తెల్పుటయే గాక, అమేయమైన భావుకతను ప్రదర్శించివాడు.

'అంతా రామమయం బీజగ
మంతా రామమయం' అన్నట్లుగా ఎఱ్ఱన సకలారామములు—అంతా క్త్రవమయం బీజగ

మంతా క్త్రవమయం'బని శాంభవ దీక్ష పొందినవి.¹⁶

పై పద్యములో 'శాంభవంబగు దీక్షా విధి,' 'శాంభవదీక్ష,' 'పాడుడు గురుడు శాంభవ దీక్షన్'— అని శివతత్త్వపారమున 'శాంభవ దీక్షాభిజాతామవర్తి' అని పండితారాధ్య చరిత్రమున గలదు.

వాస్తవికార్థ మిట్లుండగా పూర్వోక్త విమర్శకు లెట్లు ప్రాసీర్ చూడుడు.¹⁷

'చిగురుంగెంజడి లోపు.....

.....

.....శాంభవం

బగు దీక్షావిధి నొందగా నెలసె

జైత్రారూఢి విశ్వంబునన్'

మంత్రదీక్షా భేదములలో విపులమైన ఒకా నొక విధానమునకు శాంభవదీక్షయని సంకేతనామము కలదు. దాని ఫలము తంత్రములలో విట్లున్నది.

'గురో రాలోకమాత్రేణ

భాషణాత్ స్వర్చనాదపి

పద్య స్మంజాయతే జ్ఞానం

సా దీక్షా శాంభవి మతా.'

ఈ వాక్యములకు పైగా సందే యిట్లున్నది.

'ఎఱ్ఱయ పూర్ణదీక్షాభిషేక పవిత్రీకృతాం గుడు. ఆతని దీక్షానామము కల్యాణయోగియో యను సంశయము కలుగును. కాని విజ్ఞానయోగి.'

పై విషయములు విమర్శించుటకు నా కధి కారము చాలదు కాని ఒక్కటి చెప్పక తప్పదు. ఎఱ్ఱన పద్యమందలి—శాంభవంబగుదీక్ష గాని శాంభవదీక్ష కాదు. శాంభవ దీక్షితులగు ఆరాధ్యులకు దీక్షా నామము లుండవు. వారిని 'శివయోగు'లని మాత్రము వ్యవహరించుట కలదు.

14. నేటికిని ఆరాధ్యులలో—'దీక్ష పుచ్చు కొన్నారా' అనే వాడుక యున్నది.

15. ఈ సంప్రదాయము తెలుపుటకే పాల్కు రికి సోమవాధుడు పండితారాధ్య చరిత్రలో ప్రథమ ప్రకరణమును 'దీక్షా ప్రకరణము' అని వ్యవహరించి యున్నాడు.

16. ఈ పద్యానికేకాక పాఠిచంశంలో ఎన్నో పద్యాలకు వ్యాఖ్యానం వ్రాయవలసిన అవశ్యకత ఉన్నది—మతానికి అవకాశం చూచుకొని వానిని గుఱించి తెలుపుతాను.

17. భారతి రజతోత్సవ పంచిక—ఎఱ్ఱయ కవిత, పుట 268.

“రుద్రావరాహతారుండు వత్సశ్చ
రుద్రుండు మల్లికార్జున శివయోగి”
(దీక్షాప్రకరణము)

అని మల్లికార్జున పండితారాధ్యులనుగూర్చి పాల్కురికి
సోమనాథుడు వ్రాసియున్నాడు. 18

మన కుపరిబ్రహ్మలైన శైవస్తోత్రము లన్ని
టిలో ‘మహిమ్నము’ అనబడు శివమహిమాస్తవము
అతిప్రాచీనమైనది. ఆరాధ్యులు దీనిని శివపూజా సమ
యమున పఠింతురు - మల్లికార్జున పండితుడు లింగా
ర్జునా సమయమున దీనిని పఠించినట్లు పాల్కురికి
సోమనాథుడిట్లు వ్రాసియున్నాడు.

‘అక్కజంబుగ మన్న యంగ వీకియలు
వెక్కాసురీతులు నేతులుట్లుంగ
గడ్గదకంఠావికృతరస స
ముద్గత వ్రవన సంయుత వాక్కుండగుచు
.....
మహిజివుబడు ‘మహిమస్తవంబున’ను
మహిమాకరుచి మహామహిమఁ గీర్తించు
(దీక్షాప్రకరణము - ఆరాధ్యదేవుని లింగార్చన)

ఇట్లా క్లబ్బోటనేగాక పర్యతప్రకరణమున
భక్తులు దీనిని చదువుచున్నట్లు వ్రాసియున్నాడు.

‘స్తుతి మూలమగు మహాస్తోత్ర సూక్తములు
మలహణంబును మహిమ్నంబునస్తవము
నరుదొంది జదువుచునంకించువారు’

ఆరాధ్యులకు పారాయణ గ్రంథమగు నీ మహి
మ్నమును ఎఱిన పారినంతమున సమసరించి యున్నాడు.

పారినంతోత్తర భాగమున నాటవ యాశ్వాస
మున శ్రీకృష్ణుడు కైలాసమునకువెళ్లి శివుని సంద
ర్శించిన ఘట్టము గలదు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు
శివుని స్తుతించు సందర్భమున ఎఱిన 14 పద్య
ములు వ్రాసియున్నాడు. వానిలో కొన్ని మహిమ్న
మున కనుకరణములై యున్నవి.

‘వినుఁగొనియాడ నేర్తునని
విక్కున మెవ్వఁడు శక్తియకు
డెచ్చని మనమున్ మనీషయును వ్రటిలు
నెవ్వని జివ్యాసాగు

నే యనువు ప్రశంస చెప్పు
సకలార్థ సహిష్ణుడవీవు
సైదంగా జను పరమేశ!
మార్చుటల సంస్కృతి చాపలముల్ వృషధ్వజా’
55 ప.

మూ. మహిమ్నః పాఠం తే
పరమ విదుషో యద్యదర్శి
స్తుతి ర్బ్రహ్మాదీనా మనీ
తదననన్నా వ్యయి గరః
అథావాచ్యస్పర్శః
స్వమతి పరిణామావధి గృణన్
మమాప్యేష స్తోత్రే
చార నిరవచారః పఠికరః శ్లో - 1.

‘ఉరుఖట్వాంగకపాలభిన్నభుజగాద్యుద్ధామ
రిహ్నంబు లట్లరుచై యొప్పు
ప్రభాతభూతవికృతవ్యాపారముల్
సూర్మికిన్ పరమోత్పుక్య మొనర్చుగా నెనగు
రూపం బొందకివున్న
నెవ్వరు సర్వజ్ఞ!
యెఱుంగువారు
భవదవ్యక్తార్థ మొక్కొక్కతీన్’ 46 ప

మూ. మహాక్షః ఖట్వాంగం
పరశు రభినం భన్మ ఫణివః
కపాలం చేతే యతస్తవ పరద
తంత్రోపకరణం
సురాస్తిం తా మృద్ధిం దధతి తు
భవద్రూప ప్రణిహితం
నహి ప్రిత్యారామం
విషయ మృగత్పష్టి భ్రమయ . శ్లో 8
‘మేదిని తోయముల్ శిథి
నమీరుడు మిన్ను రిపిందు లాత్మనా
నైదును మూఁడు పిలనువులై వెలుగొందఁ
త్రవంప నిష్ప్రపంచోద్దిత భావకర్తవయి
యొక్కడవుం దనరారుటెందు

18. ‘వేటికిని ఆరాధ్యులతో ‘శివయోగి’
అనుపేరుగల వారున్నారు. కాని అది ఎల్లప్పుడు వారి
విజ్ఞానముతో చేర్చబడియేయుండును. ఉదా: వాగ
లింగ శివయోగి.

లోకాలివి నిన్నెఱుంగు మధు
దక్షు గణించునె విశ్వమందితా. 48 వ.

ప్రథమంకర్యః శ్రద్ధా
విభుర మభిదాతాయ హి మఖా.

శ్లో. 21.

మూ. త్వమగ్న స్త్యం సోమ స్త్యమసి
వవన త్యం హతవ
వ్యమావ స్త్యం వ్యమి త్వము
ధరణి రాత్వా త్వమితిత
పరిధిన్నా మేవం త్వయి
వరింతా బ్రథతు గిరం
వ విద్య స్తత్యం వయ మిహతు
యత్త్యం న భవసి శ్లో-27.

'హితభుజాడుమ యజమానుడు
హితమును పివయవి తెప్ప చు
శ్రుత మణములు పి ప్రియములు
క్రతు ఫల తాతయును పి వాకండవి రుద్రా
51.

'క్రతా మిస్తే తాగ్రత్త్యుపి
పంయోగే క్రతుమతాం
క్య కర్మ వైభవ్యం ఫలతి
పురుషోదయిమృతే
అత స్త్రియం సోకేత్య
క్రతుమ ఫలదాన ప్రతిభువం
క్రతా శ్రద్ధాం బద్ధ్యా
కృతపరికరః కర్మమఖ.

శ్లో. 20.

'దక్షుః దదతుడై తెడియొ
దన్మఖమందుఁ గదంగి
దాహదంతా క్షరవద్దలాదిగ
దపాయము వొంది
రవేక విర్మరుల్ ప్రక్షతురైరి
పి మదుటిపవకుఁ దేవినఁ గాలు గాలుదున్
దక్షకుఁడైన పి వాకండ రావపు
రావకావిభాషణ. 49.

క్రియాదక్ష్మి దిక్షు
క్రతు వతి రథీక స్తామభృతా
మృగీతా మార్క్యజ్యం
శరణదనదస్యః సురగణాః
క్రితుభేవ స్త్యత్త
క్రతుఫలవిధాన వ్యవసినో

పై తద్యము మూలమునకు భిన్నముగనున్నను,
మహిమ్యమునందలి మొదటి పాదమునే గ్రహించి,
దక్షార్ధరధ్వంస విధానమును మాత్రమే ఎఱ్ఱన వివరించె
కని తెలియనగును. 19

ఇట్లు మహిమ్యమునుండియేకాక, శైవుల
కారాభీయుడగు కాలిదాస మహాకవి కృతులనుండి
తావములను గ్రహించియున్నాడు -

'ఏవిమిది మూర్తుల నెవ్వడి సర్వ ప్ర
పంచము దానయై పరగి యొప్పు
పభిలంబునకు సంతరాత్మయై యెవ్వడు
హింఖ్యయోగ జ్ఞానసరణిఁ దోచు
తన ధనార్ధ్యంతుఁ దాద్యంత విధాయి యిం
తకు నన నెవ్వడు దనర్పు తుతుల
వేల్పులకును వేల్పు విభులకు విభుఁ డెవ్వఁ
దచం భక్తికి గిమ్ముడై వెలుంగు

వమృహదేవుఁ డభిరూపితానుభావుఁ
డప్రపేయుండనంతయూవిధేయుఁ
డిమృతానుగ్రహప్రీతి పరుగురెంచె
వర్ధిలయు దాచు వృషభవాహవము నెక్కి-

ఉ. 6-32.

మూ. వేదాంశేష యమాహు రేక పురుషం
వ్యాప్తస్థితం రోదటిః
యస్మి స్మిక్షర జ్ఞానవ్య విషయ
శ్చిత్తో యథార్థాక్షరః
అంతర్యమృ ముముక్షుభిః
వియమితః ప్రాణాదిభి ర్మన్యజే
వ స్థితుః స్థిర భక్తియోగసుంభో
విశ్రేయసాయా స్తు వః -

ప్రథమంకర్యః శ్రద్ధా
విభుర మభిదాతాయ హి మఖా.
మన మొదటి పాదము -

19. దీవిని ఏ నకన్న ముందుగా నవ్వెచోడ
మహాకవి తన కుమారసంభవమున మూలానుసార
ముగా వాంఛీ కరించియున్నాడు - కుమారసంభవము. 2.

"అష్టాధిర్యస్య కృత్స్నం జగదపి తమధి
ర్నిభతో నాధిమానం"

అను మాధివికాగ్నిమిత్ర నాందీ శ్లోకపాదమునుండి గ్రహింపబడినది.

ఇట్లు ఎఱ్ఱన—ఆరాధ్య సంప్రదాయమువాడని శైవుడని నిరూపితమైనను, ఇంతవఱకు వాఙ్మయ చరిత్రకారులు—సాహితీవిమర్శకులు వాతని స్మార్తునిగానే పరిగణించిరి. ఈ పరిగణనకు కారణము నృసింహ పురాణమునందలి యీ క్రింది పద్యము.

"గిరిశపదభక్తిరన త
త్పరభావము కలిమి శంభుదాసుడనగా
ఇరగియు గోవిందగుణా
రరపంధుర పోమనవ్యధన్యుడ వెందున్—
(పీఠ - 18).

ఇదిభక్తి పరుడనని బాహ్యముగా ప్రకటించు కొనుచు, ఎఱ్ఱన విష్ణు కథలగు నృసింహపురాణ, రామాయణ, హరివంశములు (కృష్ణ కథ) రచియించుట సాహితీలోకమున సంపదనము గలిగించినది. "ఎఱ్ఱన శంభుదాసుడు—అటులయినను విష్ణు భక్తుడు" 20 అను పథిప్రాయమునకు నవకాశ మిచ్చినది.

'శైవులకు విష్ణుదేవము విహితము' అనే లోకసామాన్య ప్రచారము ననుసరించియే ఎఱ్ఱన మతమును గూర్చి భేదాధిప్రాయములు పొడనూసినవికాని వాస్తవముగా, శైవసంప్రదాయములను మూఢ్యముగా పరిశీలించినట్లయితే, ఇట్టిభేదమున కాస్కారమేలేదు — అనిపరణమది :

శైవులు విష్ణుపారమ్యము సంగీకరింపలేకాని విష్ణువు వెంతమాత్రమును ద్వేషింపరు. పైగా, విష్ణువును వారు వీరశైవాగ్ర గణ్యునిగా శివభక్తునిగా మహాపాటవతునిగా భావించురు. శివపూజా పమయమున శైవులు పశించువానిలో ఏ క్రింది శ్లోకము గలదు.

"దుర్వాస కశ్యప విరించి మృకండుపుత్ర
దేవేంద్ర దాణ పారి కృష్ణ దధీచి రామాన్
శ్రీవామదేవ కవి కుంభజ గౌతమాదీన్
పుణ్యా నిమాన్ పరమపాటవతాన్ స్మరారిమ్." 21

పై శ్లోకమున శ్రీహరియగు విష్ణువే గాక, అతని యవతార మూర్తులగు శ్రీరాముడును కృష్ణ

డును స్మరింపబడుచున్నారు. విష్ణువు శైవమున స్మరణీయుడగుట శివపూజయందేగాక సాహిత్యమున వ్యవహారమున ప్రచురముగా నున్నది—పండితాధ్యుల శివరత్నపారమున విష్ణు వరేణ్య! గోవింద ప్రియ భావుక! అని శివసంబోధనలు. నన్నెచోడడు—విష్ణు ప్రవమును చేసియున్నాడు. మూర్తిభవించిన శైవ మగు పాల్కురికి సోమనాథుని తండ్రిపేరు విష్ణురామ దేవుడు. అర్చి శియాదేవి. శివభక్తులలో రామయ్య, కేశవరాజు, గోవిందరామములు నున్నవి. దీనివలన శైవులకు విష్ణువునం దాదరణముండుట తన్మత సంప్రదాయికమేయని తెలియుదగును 22. ఎఱ్ఱనయు శంభుదాసుడై—అనగా ఆరాధ్య సంప్రదాయమువాడైయుండినను—'గోవిందగుణాదర సంభృత మనమ్ముడ' గుట పై మత సిద్ధాంత మూలముగానవి గ్రహింపవలెను.

అట్లయిన, పండితారాధ్య, నన్నెచోడ, పాల్కురికి సోమనాథుల శైవగ్రంథములలో విష్ణు సకుసంబంధించిన కథలేందుకు లేవు? అన్న సందేహము సాహిత్య విమర్శకులకు గలుగవచ్చును. కాని అట్టిసందేహమున కవకాశమేలేదు. ఏలననగా, పై శివకవుల గ్రంథములన్నియు, శివపారమ్యమును ప్రతిష్ఠించు వీరశైవమత సిద్ధాంత గ్రంథములు. వీనిలో శివోత్కర్ష, శివమహిమవిరూపణము, శైవమత తత్త్వము భక్తి మహాత్మ్యము—శివభక్తుల కథలు—చరమతణ్ణంధన, అన్యదేవతానిరసనము ప్రధానముగా నుండును. ఇందలి భక్తుల కథలన్నియు దేయములేకాని పౌరాణికములుగావు. కాబట్టి పౌరాణికమైన విష్ణు కృష్ణ కథలకిందు ప్రసక్తి యేమాత్రమును లేదు. ఇవి యన్నియు ప్రాయోకముగా మతగ్రంథములేయైనను లోకోత్తర కావ్యకలా విశిష్టత గలిగి యుండుటచేత సాహిత్యమున నొక ప్రత్యేక ప్రతిష్ఠ బడసినవి. నన్నయ తరువాత రెండు శతాబ్దాలాంధ్ర సాహితీ స్వరూపమునే

20. నృసింహపురాణ పీఠిక. iv.
21. ఈ శ్లోకము వీరశైవ దీక్షావిధానము విశదీకరించు 'చిన్మయదీక్ష' అను గ్రంథమున నున్నది.
22. ఈ విషయమై పూర్తిగా నా'హితన' అను గ్రంథమున 22-26 పుటలలో చర్చించితిని. దానిని 'నేషనల్ బుక్ ట్రస్టు ఇండియా' వారు ప్రకటించిరి.

మార్చివైచిసిది. ఆ కాంక్షను దేశమున వ్యాప్తమైనది ఆరాధ్యము శైవముమాత్రమే. తిక్కన శివకవులచే ప్రభావితమై ప్రబోధితుడైనను శైవమత పాపాత్మ్యమును వీడి శైవుడైనను పారాణిక పాపాత్మ్యమును భారతము స్వీకరించెను. దీనితో శివకవుల గ్రంథములు పాపాత్మ్య ప్రపంచమున వేటువడినవి, భాషా రచనా కావ్యవస్తు భేదముచేత కుండలికరించబడినవి. ఇంతేకాక తిక్కన మరలమానందును శివశివా భేదమును విరూపించు 'పారిపారతత్వము' ప్రతిపాదించుట శివుడే ప్రధాన దైవముగాగల ఆరాధ్య శైవ సంప్రదాయము చక్కగా పాపాతమ్యున అభివ్యక్తము కాకపోయినది.

ఎఱ్ఱన యిట్లుగాక, శైవసంప్రదాయకమగు తన శంభుదాసత్వమును ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమును నిలుపుకొనుచు విష్ణు సంబంధ పారాణిక కథలను అసమాన రీతి రసోల్ల సితముగా సంతరించుచున్నాడు. ముందు నేను చూపిన శ్లోకమునగల క్రిరామకృష్ణలనుగూర్చి రామాయణ పారివంశములను రచించుటయేగాక విష్ణువు వాల్మీకి యవతారమైన నరసింహావతార కథనుకూడ సృషించాపురాణముగా చెప్పియున్నాడు. తానిట్లు రచించుట చేతనే తన తరువాత శైవుడైన పోతనకు—విష్ణుభక్తి ప్రతిపాదికమైన భాగవతమును వ్రాయుటకు మార్గదర్శియయ్యెను.²³

ఎఱ్ఱనయేగాక నాతని వెనుక తిరువళ్ళీయ అందఱు శైవాచారులుగానే యుండినట్లు, పూర్వోక్తమైన విప్రనారాయణ చరిత్రలోనున్న యీ క్రింది పద్యములనలన తెలియవచ్చుచున్నది.

కృతిచితి తన్ను పిలిపించిన పంధర్యమున నిట్లు వ్రాసియున్నాడు.

వినయోన్నతుఁ గామాక్షి
జననీనందనుని పరపపాపాత్మజుని
జనకుని వార్యేలాస్యయ
జనితుని శ్రీవత్సగ్రతు శైవాచారున్—
(1-17)

రాజల్ మెచ్చుగఁ జెప్పి కావ్యములు
పాదాలంబుగా పండిక
వ్యాజానిన్ భజియించు నిత్యవిరతిం
డత్కొల పూజాగీయా
బ్రాజిష్టత్వమునన్ జపించు
దినమున్ బంచాక్షరి మంత్రమున్
తేజోవంతుఁడు లింగనార్యుడు
గుణోత్కృష్టుండు మీ తండ్రియున్.
(1-20)

తన వంశకర్తయైన ఎఱ్ఱన నమనరించి శైవాచారుడగు మల్లనయు, విష్ణుభక్తి ప్రతిపాదకమగు రుక్మాంగద చరిత్రము (ఏకాదశి మాహాత్మ్యము)నే కాక కేవల విశిష్టాద్వైత మత సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించిన పన్నెదవ్వాద్యులలో నొకడైన 'తొండరదిప్రాడి ఆర్యులు (భక్తాంఘ్రిరేణువు) కథను విప్రనారాయణ చరిత్రమును రచించియున్నాడు.

ఈ శైవవైష్ణవ సమన్వయదృష్టితో నెఱ్ఱన గ్రంథములనేగాక ప్రాచీనకవుల గ్రంథములను నింకను వెంటో ప్రణాళముగా పరిశీలింపవలసియున్నది.

23. ఎఱ్ఱనను పోతన స్తుతించినట్లు పూర్వము దితభాగములందు లేకపోయినను—నూతన ముద్రణమున గలదు—(1964). అందు గ్రంథభాగము 3 వ పుటలో—'భక్తి విశేషిత పరమేశ్వరుండగు ప్రబంధపరమేశ్వరు (జ్ఞానించి' నన్నయ తిక్కనలతో పాటు ఎఱ్ఱన స్తుతియున్నది.

ఆనో భద్రాః క్రతవో యన్తు విశ్వతః

(91-1)

శ్రీ మండి నాగరాజ్

భీమా! నువ్వున్నావు, నిజం!

నే నువ్వుంతకాలం నువ్వుంటావు—

నువ్వు లేవిదే నేను లేను:

అలాగే, నేను లేక—

(92-1)

నువ్వుపయోగం లేదు: నా దృష్టిలో, ఈ దృష్టిలో

నువ్వెప్పుడు పుట్టావో

తన పుట్టుక తెలియని మానవుడు తీశినానే పున్నాడు,

నువ్వెంతగా మారావో?

మారుతూనే (మారడం లేదని) ఆత్మచంచల చేసుకుంటున్న మానవుడు,

మూఢభక్తుడుగా మారుతున్నాడు:

నీ మార్పు గుర్తించలేకున్నాడు.

ఇంత విజ్ఞానం ఇన్ని పదుపాయాలు, ఇన్ని షన్నం, ఇంత మార్పు—

మేమే సాధించామే,

ఇప్పుడు నువ్వెంతగా మారి పుంటావో?

మనిషి మారంగ, నువ్వు శిలాక్షరంగా పుంటావని

శేను దుర్భ్రమ పడవచ్చునా?

* * *

*

* * *

ప్రభా!

నంతతధారగా నా ఆలోచనల్ని పుర్నించి

పరిశ్రీకరించు: పటిష్ఠం చెయ్యి.

ముందు చూపులేక మూఢంగా ప్రతకలేను!

పదుగురినీ దృష్టిలో వుంచుకొని వచ్చే (నా) ఆలోచన, నీది!

(అది) నీ జనితప్రాయంతరాళంలోనించి వచ్చేది!!

అనో భద్రాః క్రతవో యన్తు విశ్వతః

అది స్వేచ్ఛానాయుపులు పేల్చుకొని

నా మానవజాతికి అభివృద్ధి మార్గం చూపాలి !

అందరికీ ఆనందదాయక వాలి !!

అది, నువ్వెంతగా మారావో, నీ అంతస్సేమిటో చూపుతుంది!

సర్వేశ్వరా !

నాకు, నా జాతికి అలాంటి ఆలోచనాధారను ప్రసాదించు !

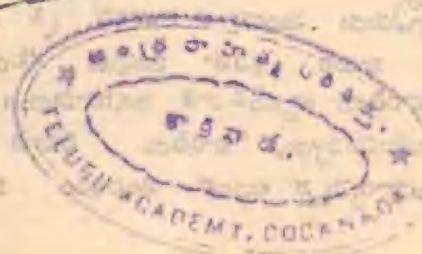
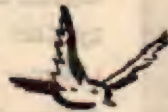
ఈనాటి నీ యేలుబడిలో ప్రపంచశాంతికి వాచిపోతున్నాము;

రిక్తహస్తాంతో వాపిస్తున్నావు !

పై జన్మకు గూడా విన్నే యెన్నుకుంటాను—

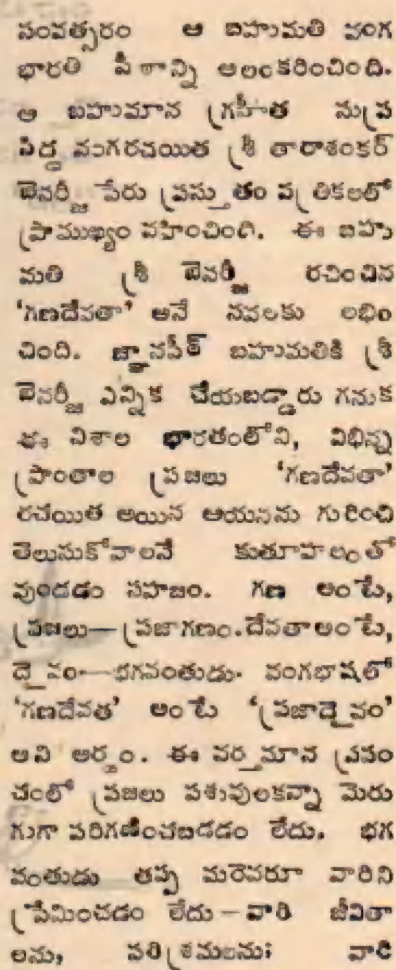
ఈ జన్మకు ఈ సాయం చెయ్యి—

“అనో భద్రాః క్రతవో యన్తు విశ్వతః.”

1. சென்னை, மதுரை, கரையூர், பேரூர், திருச்சி

1948

కష్టాలను, కఠింతముః సంతోషాలను, ఆనందాలను, పొక్కులకోసం పోరాటాలను శ్రద్ధగా చూచేవాడు ఒక్క భగవంతుడే—మరొకరు ఎవరు వారి అపార ఆనందపరమశ్యాంకోసం పోరాడుతారు? అయినా, శ్రీ తాతాశంకర్ దేవతను తన నవలకు దివ్యమైన ఇతివృత్తంగా ఎన్నుకున్నారు; నిజానికి ఇది ఆయన

మహాత్మరమయిన, విప్లవాత్మకమైన విప్లవక: దీనికి చివరన అప్రతిష్ఠితమైన, ప్రయోగాత్మకమైన విజయం చేకూరింది. భావాంతో జాతీయవాది, దృక్పథంతో మామూలావాది అయిన శ్రీ తారాశంకర్ ము ఈ నవర విప్లవాత్మకభావాలు గలవాడినిగా విరూపించింది. తమ సహజగౌరవ గంభీర్యంతో, సౌజన్యసరసంతో జనంపై అధికారముద్ర వేయగల సాహిత్య ప్రవర్తకులలో బెంగాల్ ప్రజల మనస్సును చూరగొన్న శ్రీ తారాశంకరే బహుశా చివరివాడు కావచ్చునని ఈ సమయంలో చెప్పడం క్షేమకరం. భారతీయ సాహిత్య సవయంగ మహాప్రవర్తకుడు మరుగైపోయినతర్వాత, అంతటి వాడు కాకపోయినా, సామాన్యులకన్నా కొంచెమైనా స్థైర్యంతో పుండగల వ్యక్తి సాహిత్యరంగంలో ఇక పుంటాడా?—అనే విజమైన భయానుమానాలు ఏర్పడ్డాయి. తారాశంకర్ మాతృదేశమంతటా గొప్పగా గుర్తించబడిన అమూల్యానదృశ రచనలను సాహిత్యానికి సమర్పించి ఆ భయానుమానాలను కచ్చితంగా నిర్మూరించారు.

శ్రీ తారాశంకర్ పశ్చిమబెంగాల్ రాష్ట్రంలోని బీర్బూంజిల్లా లెవెహూర్లో 1898 జూలై 25 న జన్మించారు. తారాశంకర్ కు ఎనిమిదో ఏటనే తండ్రి శ్రీ హరిదాస్ బెనర్జీ మరణించాడు. రెల్లి చలనవల్ల పైకి వచ్చిన కొందరు ఉజ్వల ప్రపంచ వ్యక్తులలాగే, తారాశంకర్ ను గూడా ఆయన రెల్లి శ్రమితి ప్రభావితమై శ్రమ అనక ఎంతో శ్రద్ధతో పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేసింది. ఆమె ప్రత్యక్ష పరోక్ష ప్రభావాలు నేటికీ, ఆయన అన్ని స్వగ్రంథాలకు అతీతంగా ముందుకు వచ్చి, ఉన్నత లక్ష్యం సాధించడానికి మార్గదర్శకంగా వున్నాయి. ఆమె తన కుమారుని కీర్తి ప్రతిష్ఠల సంహారంలో పాలుపంచుకోవడానికి ఇంకా జీవించివుండడం అద్భుత విశేషం.

20 వ శతాబ్దపురయం భారత ప్రజల చైతన్యాన్ని తిలకించింది. స్వయం పరిపాలన సాధన మనే పరిమిత వాంఛా పూర్తికి ఉద్దేశించిన మిత నాద జాతీయోద్యమం సంపూర్ణ స్వీకరణంతో సాహసీకులైన భారతీయ యువజనులకు ఎంత మాత్రము సంక్రమి కలిగించ లేకపోయింది. తారాశంకర్ కు మామూలు మీపాల మాత్రం యాన

సంలోని నిప్పులు కక్కే వంగవిప్లవ కారులతో సన్ని హిత్యం ఏర్పడింది. త్వరలోనే అప్పటి భయాందోళిత ప్రభుత్వం అతని పేరును 'బ్యాంక్ రిమ్మి'లో చేర్చింది. కలెక్టరాల్ సెయింట్ బ్యాపియర్ కళాశాలలో చదువుతుండగా అతనిని ప్రభుత్వం స్వగ్రామం లోనే విర్యంధంలో వుంచింది; అతడు గ్రామం పాలిమేరలు చాటిపోకూడదని కట్టడి చేసింది. అంతటితో అతని విద్యాభ్యాసానికి స్వస్తి జరిగింది.

గ్రామ విర్యంధంలో వున్నప్పుడు ఆయన జీవితం ప్రయోజనాత్మకమైన కార్యకలాపాలతో తీరి కన్నది లేకుండా వుండేది. చిత్తకుద్దిగల కర్మ యోగి కావడంవల్ల ఆయన తన సైత్యకమైన అపిప్రాస్తులను చూచుకోడం, తమ వెలకొల్పిన సంఘ సేవాసంస్థలను విర్యహించడం మాత్రమేకాక, కవిత్వం, నవలలు, నాటకాలు మొదలయినవి వ్రాయడంలో మాతన ప్రయోగాలు చేయడంకూడా ప్రారంభించారు. నవజాతీయా చైతన్యానికి ఆయన నాటక రూపంలో తన ప్రతిభను సమర్పించారు. ఆయన నాటకాలు పెక్కుపెక్కు ప్రదర్శితమయ్యాయి. ఒకకప్పుడు ఆయనకూడా సటించేవాడు.

కళానికా రచయితగా తారాశంకర్ కు కీర్తి మెరుపులాగా, ఉల్కలాగా మిరుమిట్లు గొలుపుతూ వచ్చిందనే చెప్పిరి. అతడు 1928 లో కథానికలు వ్రాయడానికి గట్టిగా ప్రారంభించారు. భారతదేశ సాహిత్యరంగంలో తనకు వ్యాయమైన స్థానం కోరు కుంటున్న ఒక నవ్యసాహిత్యవర్గం 'కల్లోల్' అనే సాహిత్య పత్రికను ప్రచురించ పోగింది. ఈ పత్రిక అప్పటి బెంగాల్ అత్యధ్యుడయ రచయితల భావప్రక టన సాధన మయింది. ఈ పత్రికలో వ్రాసేవారిలో చాంజరకు (ఇంకమా పేరు సాహిత్యరంగంలో పలుకు బడితో వున్నారు.) కొత్తవారు; అయితే ధైర్యశాలులు, యువకలు, ఉల్పాసాపంతులు, విశిష్టమైన వైయక్తిక దృక్పథం గలవారు; అనుకూల ప్రతికూల విమర్శలకు దారితీసిన రచనలు చేసినవారు; అయితే వారి శక్తి పామర్యాంలను శంకించినవారు ఎవరూ లేరు.

తారాశంకర్ 'కల్లోల్' వర్గంలో చాలా కాలమే వున్నారు. ఆయన తన వ్యక్తిత్వాన్ని వదలు కోకుండా, 'కల్లోల్ దిక్పాండలం'లో కథానికా రూప

మైన తొలికిరగాంతి సాంద్ర్యంతో మూలన నక్షత్రంగా కవిపించారు. ఆ వైభవ ఘట్టంనుంచి, ఆ కీర్తి మణిలీనుంచి ఆయన నిరంతర, అవిశ్రాంత ఆశాంత ఉత్సాహంతో అజ్ఞాత సర్జన సాంద్ర్య తోకాలకు — ప్రపంచాన్ని సుఖ సంతోషంతో మనదానికి, మందహాసంచేస్తూ మరణించడానికి అనువుగా తీర్చిదిద్దే మామన జీవిత మూలతత్వాలను ముక్కు అందించే ఉద్దేశంతో — పయనం ప్రారంభించారు.

1930 ప్రాంతంలో తారాశంకర్ ను భారత జాతి పిత మహాత్మాగాంధీ నిర్వహించిన జాతీయోద్యమం నెమ్మదిగా అయివా, గట్టిగానే అక్కర్లించింది. అతని విప్లవకర భావాలు పూర్తిగా మారిపోయాయి. జాతీయోద్యమ సమయంలో ఆయన పీర్షామే స్థానిక కాంగ్రెస్ వాయకుడుగా పరిగణించబడ్డారు. ఈ సందర్భంలో ఏదో ప్రభుత్వం అగ్రహప్రకోపాలు ప్రజలపై పడ్డాయి. శృంఖలాలతో పున్న మాతృదేశాన్ని నిర్భయంగా ప్రేమించడమనే నేరానికి తారాశంకర్ కారాగారవాసం అనుభవించవలసి వచ్చింది. ఈ సర్వగ్రహోద్యమ సమయంలో రచితమైనది 'చైతాని ఘుర్నీ' (వేసవి గాలిదుమారం) అనే సుప్రసిద్ధమయిన నవల. ఇది ప్రాచీన నవల ప్రపంచాయాలకు భిన్నంగా నడిచింది. అర్థ—విప్లవ వ్యభాసంతో రచితమైన ఈ చిన్న నవల నిజంగా మనసు చెదరగొడుతుంది. దీనిలో పాతకుడు సార్వత్రికమైనప్పటికీ నష్టపాతిమైనప్పటికీ, ఇదివరకెప్పుడూ అనుభవాలిపొందని శక్తుల్యాసాల అనుభవాలని పొందుతాడు. ఆయన సర్వనశక్తి, ఉత్తమ రచనా లక్షణాలు ఈ నవలలో కనిపించాయి. ఆ వాటి నుండి ఆయనలోని కైవాడం, విమర్శనాత్మకమైన క్రమశిక్షణ అవిదంపూర్యంగా అభివృద్ధి చెందాయి. విమర్శనాత్మక క్రమశిక్షణవల్ల ఆయనలోని ప్రతిభా శక్తులు పూర్తిగా వికసించడానికి అవకాశం కలిగింది.

ఆయన కొత్త 'ప్రాంతీయ సాహిత్య వేదికను' ప్రారంభించారు. అది నాడునాటికీ ఆపూర్వభోధతో

వృద్ధిపొందసాగింది. సాహిత్యంలో అకలుషితమైన, సహజమైన గ్రామసీమల సాదను మున్నెన్నడూ లేని మూలికతతో చిత్రించడానికి, నజీవమైనదని కోసం, కొత్తదనంకోసం తపాతపాలాదే దేశవ్యాప్త ప్రజానీకానికి ఆ సాదను ఇంటింటికీ అందజేయడానికి తారాశంకర్ నిస్తృతభూముల, వాని సంప్రదాయాల, ప్రజల ఇతివృత్తాలను, గాఢమైన ప్రేమతో, పెల్లుబిడే అభిమానంతో చిత్రించడం ప్రారంభించారు. 'హూరీ బకేర్ ఉపకథా', 'నాగినికన్యార్ కాహినీ' అనే నవలలలో ఆయన ఉపేక్షిలప్రాంతాలను, వీరిసౌందర్యాన్ని, అడవిపూవులను, వాగరకతో విహీనమైన మామనదేహనుగంధాన్ని, నిర్మానుష్య, నిర్జనభూముల సాదను, వాగరకత అంతటి ప్రాచీనమైన అనిరీక్షిత మలాచారాలను, నవనవోన్మేషంగా, ఇదివరకెన్నడూ అనుభూరంకాని వింత విధంగా, విస్తృతంగా వాస్తవ జీవితానికి తెచ్చారు.

ఆయనలోని ఆశ్చర్యకరమైన సర్జనశక్తి 70 ఏండ్ల వార్తకంలోను తోటికీపలాడుతున్నది. నిత్య యోనమడైన తారాశంకర్ విరంతరాయంగా కథలను, కథానికలను, పెద్ద కథలను, నవలలను, వాటకాలను, వ్యక్తిచిత్రణలు మొదలయినవాటిని నిరాఘాటంగా, నిరపక్రమంగా, నిరాసు మెరుగని వేగంతో రచిస్తూనే ఉన్నారు. ఆయన యంత్రంతలాగా పనిచేస్తారు; అయితే వైవిధ్యం, విలక్షణత ఎప్పుడూ తగ్గవు. ఇంత వరకు ఆయన శతాధికంగా రచనలు చేశారు. వాటిలో 40 కి పైగా నవలలు. వాటిలో ఇవి ప్రత్యేకంగా పేర్కొనదగినవి:—1. 'గణదేవతా', 2. ధాత్రీ దేవతా, 3. సాందీపనీ పాతకా, 4. కారిందీ, 5. దబీ, 6. సప్తపదీ, 7. కంచగ్రామ్, 8. నాగినీ కన్యార్ కాహినీ, 9. ఆగోగ్యనికేతన్, 10. హూరీ బకేర్ ఉపకథా, 11. దిచారక్, 12. రాదా, 13. మంజరీ అపేరా, 14. కవి, 15. కన్నా, 16. కీర్తిహాటర్ కథా.

నాటక కర్తగానూ ఆయన విఖ్యాతి సంపా

దించారు. కనీసం ఆయన రెండు వాటకాలయినా కలకత్తా వాటకరంగాంలో నిరంతరం ప్రదర్శనభాగ్యం పొందుతూనే వుంటాయి. ఒకప్పుడు తారాశంకర్ వాటకమంటేను, నవలకంటేను, చలనచిత్రకరణకు తప్పనిసరి అనే పరిస్థితి వుండేది. ఆయన 'కవి' అనే నవల ఆధారంగా తోగడ తీసిన ఒక చలనచిత్రం గొప్పగా జవాబ్బి ఆకర్షించి విజయమైంది. దాని పాటలు అంతలా బలం వాలుకపై నిరంతరం వాట్ట మాడేవి. అంతేకాక, ఆ చలనచిత్రం శాశ్వతమైన, ఉన్నతమైన, సుస్థితమైన గుణలిల్లాలతో నిరంతరం స్మృతి మందిరంలో దామకోడగిన కళాస్ఫుర్ణులతో ఒక్కటి. ఆయన రచించిన 'ఇల్లామర్' సుస్థితమైన, కళాత్మకమైన ఇతివృత్తంలో శ్రీ పత్మజీల్ దాయ్ నంటి తాతర్దాతీయ చలనచిత్ర ప్రదర్శకుని ఆకర్షించి, చిత్రరూపం పొందింది.

చలనచిత్ర రూపంలో విజయం పొందిన ఆయన ఏకరీతి రచనలను కొన్నిటి యోగ్యతను, గుణగణాలను, స్థాయిని గురించి కొందరు విమర్శకులు అభిప్రాయ భేదంతో వున్నారు. ఆయన రచనలలో కనీసం కొన్ని అయినా, త్వరగా తెరకెక్కి ద్వామన్న దృష్టితో అతికించబడినట్లు కనిపిస్తాయి. ఈ స్థాయి తగ్గడానికి తారాశంకర్ తత్కాదానికి ఏవో నీరసమైన కారణాలు బహుశా చూపవచ్చు. ఆయన ఒకమారు ఆర్థిక సంక్షోభానికి గురి కావలసి వచ్చిందనడం నిరాకరించరాని వాస్తవ విషయం. ఈ కష్టాలనుంచి బైటపడడానికి ఆయన కొంత వరకు సినిమా దొరలకు బలవంతంగా లోబడి పోవడం ఇరిగి వుండవచ్చు. ఈ అవచిత్రమైన భాగస్వామ్యంనుంచి వెలువడిన అసౌఖ్యం, ఆయనకు అత్యవసరం, వ్యక్తి వివేకం మరల కలిగిన తర్వాత వెమ్మదిగో మాయమైపోతుంది.

తారాశంకర్ కు కొంతకాలంగా దిన వార్తా పత్రికలతో కాలమిస్తుగా సంబంధ బాంధవ్యాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ రంగంలో ఆయన తన సర్వన

శీలతను, సర్వనశక్తిని అపారంగా అందించారు. దినపత్రికలలో సంబంధం వుండడమేకాక, ఆయన పెక్కు వారపత్రికలకు, మాసపత్రికలకు క్రమం తప్పక వ్రాస్తుంటారు. 'అమృత' వారపత్రికలో ఆయన వ్రాసిన వ్యక్తి స్వభావ చిత్రణలు సుదూర వ్యాప్తమునప్పటికీ సన్నిహితంగా దృగ్గోచరమవుతూ, విశ్వాంతరాష్ట్రంతా వాలగు గోడంమధ్యన ఇరికించి నట్లు విస్తృత జీవితాన్నంతా సంకుచితవరచి చూపి నట్లు కనిపించినా, ఎప్పుడూ చమత్కార, ఎప్పుడూ పూసీరి తీసుకుంటూ వుండే మన జీవితంలోని ప్రతిక్షణంలోను కడలాడుతుంటాయి. ఈ వ్యక్తి చిత్రణలో ఆయన ఒక అపూర్వసహజిల్లి; విశిష్టత నింపే సృష్టికర్త కూడా. ఈ మహాశిల్పి మానవ మూర్తులను సుస్థితమైన నొక్కులతో, సోగసు లతో గొడరించడం మాత్రమేకాక, మానవులను—స్త్రీలను పురుషులను; స్వభావాలను, స్వరూపాలను; అభిరుచుల్ని, శీలాన్ని పునః లజరామరంగా సృష్టిస్తారు.

ఆయన కృషికి తొలిసారిగా బహుమతి లభించడం 1947 లో సంభవించింది. ఆ సందర్భంలో—నరిగ్గా 20 సంవత్సరాల క్రితం—శరచ్చంద్ర స్మారక బహుమతి స్వీకరించారు. తర్వాత బహుమతులు—అందరూ ఆశించే రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ స్మారక బహుమతి, సాహిత్యఅకాడెమీ బహుమతి 1956 లో ఇవ్వబడ్డాయి. కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయం ఆయనను

ఉ ప యో గ త ర మై న స రి కొ త్త గ్రంథ ము లు

వ్యవసాయము - పీఠరి - కోల్కా పెంచకం - అడవులు -
తోట వని - యుజిసింగ్ - వైద్యము - వివిధ సాంకేతిక
విషయములపై గ్రంథములు గలవు. కేటలాగు ఉచితము.

ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి :

N. K. PAUL & SONS,
P. B. No. 12202, Calcutta—5.

కో యి ల దొ ర

శ్రీ చిటిప్రోలు కృష్ణమూర్తి

బిహికాంపు మానముడ
నదలి కదలి కోయిల దొర
ఇంపుగ గళ మెత్తు తరుణ
మేలెంచిన దివ్యార్చకు

ఇక కేవల మొక కోకిల
మృదు గీతావ్యుత్సాహమే
వెల్లిగొవి రసానందము
వెల్లవలగు ననుకొంటిని

కాని కాక పూకమ్మల
కర్కశ కటుకమ్మల
అగడమ్మ లాగిపోక
సాగుట కనుగొనుచుంటిని

గుప్పిట చిమ్మిన కైవడి
పుప్పిడి బుక్కావలె నడి
గాద్రుణిని నిలువెల్ల ను
గంధితమగు ననుకొంటిని

కాని యెత్తిపోసిన చం
దాన భూతి పైపైబడి
వచనుడు కలతంబడి నుడి
బడసాగుట కనుచుంటిని

పాడమిన ప్రతి మొగ్గతన
బుగ్గయై గుఱివలెనగ

పుడమి మధు సముద్రమై
పొంగులెత్తు ననుకొంటిని

కాని లోని ప్రాణుల నా
ల్కం తడి నిల్పుట యెట్లను
భయమున కొలకుల గుండెలు
వగులుట కనుగొనుచుంటిని

గుండెల అంచుల మెత్త ని
కోణంలో చుప్పరించు
మంచు వీరసించి ఉల్లి
సించు కొండ లనుకొంటిని

కాని కోటి కొలుములలో
కదలివచ్చి చివ్వుల దొర
కొండల గుండెలపై అట
గులు వెనాపుట కనుచుంటిని

చైత్రము సర్వభూతావహ
మిత్రము జగతిని ముఖైక
వైతముగా తీర్పు ప్రణుతి
ప్రాత్రముగా ననుకొంటిని

కాని నా దీహరెల్ల
కల్లలుగా తేలిపోయె
కలతలు కల్లోలములు
తలనూపుట మానవాయె

నిర్విణ్ణుడనై నిర్మితి
నిశ్చేష్టుడనై పాత్రితి
లోకము దెన చూడలేక
లోనికి చూపు ముర్చితి

“ఎంత పిచ్చివాడవు నీ
వెంత వింత తలపోతలు
ప్రకృతి ఒక్క తీరుననే
పరిమళించు ననుకొంటిన?

చేదు తీపి కలిసినదే
సృష్టియని గ్రహించ వేమి?
చేదు లేక తీపి తీపి
కాదని గుర్తించవేమి?

నిలుపుము పికగీతమునకె
పురికించు రసాలమనై
కర్కశ స్వరములు నీ
కర్లముల దూఱరావు

ఆ లేచు పరాగమున
కేల వృథా చింతించువు
నీ మనస్సరోజమునక
నెగయనిమ్ము పరాగమ్ము

అమృతములు నీ కన్నుల
అలలు చాటుచున్న చాలు
కొలకు లెండిపోవు గాక
కలుగవే ప్రమాదములు

సంకోచింపక ధైర్య
స్థైర్యమూర్తివై నిలుపుము
నిలుపున దావాగ్నుల గుం
డెలు నీరైపోవు సుమ్ము!

నీ చూపులు సాహిత్య పు
నీతములు చేసికొమ్ము
కళ్యాణ విశేషములే
కని ప్రసన్నతను గందువు

హలాహలము గర్భమున
అమృతరేఖ పవళించును
రుచి చూడగ నేర్చిన
లుకల నద్ది అలరించును

జ్వాలల కెరటముల ఘన
సార రేఖ తారాడును
అనుభవించ నేర్చిన హృద
యముల నది సారాడును”

అను పాక్కులు ఋక్కులవలె
అంతరాంతరముల మొరసె
సహనదళ పద్మమువలె
చక్కగ నా మోము మెరసె

ముండ్లిక నా కనుల ముందు
మొనదేలుట విరమించును
సోగసులు సోగలు దేరిన
సుమనస్సులెయి మించును

ఇక నా చూపులు కేవల
చకోరములై సాగును
అమృత జ్యోత్స్నాంగనా ప
టాంచలములై మూగును.

పాత తెలుగు పద్యాలలో యతి నియతి లేదా ?

అర్య,

డా. నేలటూరి వేంకటరమణయ్యగారు ప్రకటించిన 'జీనవల్లభుని గంగాధరం శిలాశాసనము' (క్రీ.శ. 945 ప్రాంతము)లోని తెలుగు కంద పద్యాలు మూడు చూచిన తర్వాత ఈ మాట వ్రాస్తే బాగుంటుందేమోనని తోస్తున్నది.

పదరు శాసనంలోని మూడు పద్యాల్లో కదవటి పద్యంలో మాత్రం యతులు లేవు. పై రెంటిలోను వున్నవి. అందుకు, 'ఈ మూడు కందపద్యములలోను మొదటి రెండును బెనుగు కవిత సంప్రదాయానుసారము యతిప్రాసలతో కూడియున్నది. మూడవ పద్యమునందు ప్రాసయుగలదుగాని యతి లేదు. ఇందు శాసన రచయిత యేలినో కన్నడ కవిత్య సంప్రదాయము ననుసరించినాడు' అని వ్యాసకర్తలు చెప్పిరి.

దీనివీరద నాకోక అనుమానం కలుగుతున్నది. అసలు, అప్పటి తెలుగు పద్యాలలో యతులు లేవేమో?

సంస్కృతంలోని యతి(=విచ్ఛేదం) తెలుగులో లేదు; లేచన—వశీ, విశ్రాంతి రెండు వుండొన్నాడు. (సుమతి వేమన శతకాల్లో కావాలంటే చూడవచ్చు. తెలుగులోని వశి (=అక్షరమైత్రి) సంస్కృత కర్ణాట భాషల్లో లేదు. (ఉంటే అది యాచ్యుచ్చికం, లేక అలంకారికం.) అలంకారో ఒక తెగ పద్యాలకు వశి వున్నదట. మన పాత తెలుగులోను ఈ వశి వియమం వుండేదా? లేక విచ్ఛికంగా వుండేదా? పెద్దలు వరిశీలించాలి.

పై శాసన పద్యాలనుబట్టి చూస్తే, ఈ యతినియతి విచ్ఛికమేమో ననిపిస్తున్నది. కాకపోతే, అసలీ నియమమే లేదేమో అనిపిస్తున్నది.

మొదటి రెండు పద్యాల్లోనూ యతి యాచ్యుచ్చిక

మేమోనని నాకు అనుమానంగా వున్నది:

“జీన భవనము—జీన పూజల్—జీనమునుంకు—జీనవల్లభు—జీనధర్మ—” (మొదటి పద్యం) అనిపిస్తే,

“జీనవల్లభు—జీతకవి—” (రెండో పద్యం) అనిపిస్తే కూర్చబడిన నమ్రాప పదాలు యతికోసం కావేమో? అవి అట్లా పడక తప్పదు. అందువల్ల అలంకారికములూ కావచ్చు.

“యా కుండేందు తుషారహార ధవళా
యా శుభ్ర వస్త్రాన్నితా
యా వీరా చరణండు మండిత కరా
యా శ్వేత పద్మాననా...” ఈ చరణాల్లో యతి యాదృచ్ఛికమూ, అలంకారికమూకాను. అలాగే, “విసుతి—విబుధ—” (రెండో పద్యం చివర) వంగతి కూడా యాదృచ్ఛికమేమో ననిపిస్తున్నది. ఎట్లంటే—

ఈ శాసనం లోనివే అయిన సంస్కృత కర్ణాట పద్యాల్లోనూ కొన్ని చరణాల్లో యతిమైత్రి కాన న్ననున్నది :

సంస్కృత శ్లోకాలు—

- (1) తం! పంపార్యామణ ముత్రి లీమ తిమణం
సమ్యక్త్వ రత్నకరం.
(1 వృత్తం—4 పాదం.)
- (2) చం! నాచాచాయతుం ప్రియాణి వదితుం
పాధ్యప కర్తుం సతాం.
(2 వృత్తం—2 పాదం.)
- (3) భోగా నేవితు మంగనా రమయతుం
పూజాం విధాతుం జినే. (2—3 పా.)
కన్నడ పద్యం—
- (4) చదుర మయ్యెయ నత్సవిత్సద
సన్ద మసన తిమ్మ నోద్యు...
(తరళ—2 పద్యం—1 పాదం.)
- (5) పుదిదు నేవడె నేట(ళ) బుద్ధిగ
పూర్వక మాగెర బల్లనాపు దరి...
(2—3 పా.)

మొత్తం 12 చరణాల్లో 5 చరణాలకు యతి పెత్తెరి కుదిరినదంటే మూడోవంతుకు పైగా పరివర్తన! (మొదటమాపిన రెండు యతులు "అనుస్వార సంబంధ—మానశ్లు" అర్వాచీనములు గమక చెల్లనంటే, చాలుగోవంతే నా పరివర్తనమంది గదా!) అయితే ఆ భాషలో పనిపెత్తెరి నియమం లేదుగదా? అట్లాగే అనాటి తెలుగువద్దాల్లో పనినియమం బచ్చికంగా వుండేదేమో పరిశీలించాలి.

—నులోచన.

“ఫస్ట్ కేస్”

అర్వా

మార్చినెలో 'ఫస్ట్ కేస్' కథమీద శ్రీ ఎక్కంతం సూరిగారి విమర్శవాత్మకమైన లేఖ చదవడం జరిగింది. వారు తెలిపిన వికార ప్రయోగాలు నేటి సమాజంలో Aristocratic families లో మెరిగేవాళ్ళు — వెయ్యి రూపాయలపైన కీతం తెచ్చుకునే పాళ్ళ భార్యలు, కొడుకులు, కూతుళ్ళు — శ్రీలంక వెళ్ళి విదేశానికి వెళ్ళా మనుకునేవాళ్ళు—విజంగా విదేశానికి వెళ్ళివినవాళ్ళు — వాళ్ళని మెప్పించాలనుకునే కొందరు నన్నిహతులు—, ఏళ్ళంతా ప్లెయిర్ గానాడే భాషలోని వదాలు. ఆ విధంగా మాట్లాడుంటే నేటి నాగరికతకి చిహ్నం. ఆ విధంగా మాట్లాడగల వ్యక్తిని Highly civilised గాను, Highly polished గానూ నేటి సమాజం గుర్తిస్తుంది.

ఆ భాషలోని వదాలే దీవాడేవిగారు తమ కథలో వాడుకున్నారు.

వర్తమానమాతృస్థ వ్యావహారికభాష అంటూ వర్తమానంలో వాడుకలోవున్న వదాలను రచనలో వాడుకోకూడదు అంటున్నారు వక్రంతం సూరిగారు. వ్యావహారికభాష విషయమై అసర్గళంగా జరిగిన చర్చలకి భారతి వేదికగా లోగడ ఉపయోగపడింది కనుకనే నేడి నూత్న పరిణామాలకి అవకాశం ఇస్తోంది.

వక్రంతం సూరిగారు రెండవవైపుకూడా చూపి యోవార్థాన్ని గుర్తిస్తారనుకుంటాను.

భాష సుగురించి

అర్వా

భారతి జనవరి 1967 సంవత్సరం 'ఎన్ని కలు-నమస్కలు' అనే వ్యాసానువాద మిటు గ్రాంథిక భాషికాక, అటు వ్యవహారభాషికాక, ప్రతిష్ఠితమైన అనువాద సంప్రదాయాలకు నిరుద్ధమైన ప్రయోగాలతో వెగటుగా ఉన్నది. దానిలో అనువాదకుడవైపు 'అన్నదే వేర యుండదు. * (1), అభిప్రాయ మొకడు (2), కేంద్ర ఆచారశాఖ యుద్ధ్యోగి యొకడు (4), ఉక్కు కర్మాగారము స్థాపనము నిమిత్తము; ప్రభుత్వపు టాస్టులను (5) వారి చెయ్యముల కన్నను (6) దేశమునం దింతలు జరుగుచుండగా; భారతదేశము ఇష్టములను; పాకిస్తానము; ఆదారము వడియుండటవల్ల; పట్టికొన్నదియే కప్పించదు (7)' వంటి కాలం చెల్లిన గ్రాంథికభాష ప్రయోగాలంటే మక్కువ చూపుతూ, తన గొప్పతనమూ, దాని గొప్పతనమూ చాలుతూ, మరోవైపు దానికి నిరుద్ధమైన 'పచ్చే ఎన్నికలకు సంబంధించిన; వ్యవహారముగా వుంటున్నది; రాజకీయాల యంతటి; విషయములు వుండవు; ఒక దారియూ, తెచ్చును లేకుండా నున్నవి. (1), ప్రతిపక్షములు వున్నవి (2), తొలగించడముకూడా (3) గణాంకములు లేకపోవడము; ప్రజ్ఞ యున్నది కొరవడటము; ముందుకు దూకటము; మహామగుణమును వున్నది. (4) అయితే, తగ్గించబడినది; ఇండించలేకపోవటము; రాజధానిలో జరుగకుండా; చెప్పటకు వలను వున్నది. (5), ఒకరిని యొకరు; మారిపోయటయన్న నయిష్టము (6) వంటి ప్రయోగాలుచేసి తన సిద్ధాంతాలను తానే మట్టు పెట్టుకున్నాడు.

అనువాదం, ఈ భాషలోని రచన కనువాదమని పట్టియిచ్చేదిగాకాక, మూలభాషలోని వదానికి పదమన్నట్లాకాక, అనువాదభాష సంప్రదాయాలకు నిరుద్ధంకాకుండా, మూలభాషకు సరిపోయి, తికమకలు లేక చచ్చున తెలిసేదిగా ఉండాలి. వారి యీ అనువాదమూ మూలం దీనికి నిరుద్ధం. ఈ కొన్ని

* బ్రాకెట్లలోని అంకెలు పేరా సంఖ్యలు

—భైరవయ్య. తెలుపుతని.

ప్రయోగాలు చూడండి. 'ఇప్పుడు భారతదేశములో' పర్యము లేవు ఫీచరులో వచ్చే ఎన్నికలకు సంబంధించిన వ్యవహారముగా వుంటున్నది. (1) దేశమువంక చూచినచో, ఆ దేశము ఎదుర్కొనుచుండిన సమస్యలు, అంతరంగికములు, అంతర్జాతీయములు నయినవి, అతిజటిలముగ నున్నవి. (2), కొన్ని అస్పృశ్యత ములను పరిస్థితులు వివిధముగా రూపము కట్టుచు; క్షామప్రాంతములకు మిగులు ధాన్యములను పడలపలయునని కేంద్రము లేచ్చు ఒత్తిడియందు ఈ రాష్ట్రములు పెడముఖము పెట్టుచున్నవి. ఇటు ప్రభుత్వముగాని, పార్టీగాని ఏమి చేయుటకును అసమర్థము లగుచున్నవి. (3) ఇందుకు బహుకారణము లున్నవి. లేక కారణములని చెప్పదగినవి యున్నవి. ఇదియు ప్రధానమంత్రియొక్క బలము లేనితనమును చూపుచున్నది. (5) విద్యార్థుల యాందోళనను ప్రధానమైన విషయ మగుచున్నది. (6) భారత ప్రభుత్వమునందు ఈ అధారము పడియుండుట పట్ల కైమసవ్యమున్నది. 'షిన్ పరల్' ఉదంత మున్నదనగా నచ్చట భారత ఉద్యోగి కృందము సదచి నడక ప్రధానము మారిరిగా నున్నది (7).'

'వాయిదా పడునట్లు (3), సంబాధించు (5), ఫలానా, అటకాయంపు (6), షరతులు (7)' వంటి పరభాష పదాలను అంతటి పదాలు మన భాషలో లేనట్లు వాదారు.

ఇదే సంగితులో వీరివలెనే 'రాధామాధవము' అనే విమర్శ వ్యాసాన్ని, రచయిత అభిమానించి గ్రాంథిక భాషలో వ్రాసినా, వారికి పైపాట్లు తప్పలేదు. గ్రాంథికభాషా నిరుద్దమైన వారి యీ ప్రయోగాలు చూడండి. 'అన్నది పౌరయాన్ని; కావ్యరసాన్ని; ఆంధ్ర కరించగా; కంబరామాయణము; ఎంతయినకానీ కొంత

చరకుమా; వీటినే; అనేకమంది; తెలుసుకొను(1), ఇంకా; పొగడుతూ; పొగడుచూ (2), ప్రశంస నందుకొన్న కొనభాగము (4) మెచ్చుకోదగినది; పుట్టించుచూ ధ్వనింపఁజూ; తనయందు యిమిడ్చుకొన్న (5) పంగితమట్టును; చెదరనివ్వక; ఇంగ్లీషులోకి; ఎంత మాత్రము; భంగము రానివ్వక; మార్పుకున్నారు, కైస్తవవాణ్యాలలో; తెలుసుకొని; ఒప్పిరి. (6) తర్జుమా చేసుకోవచ్చును, పురందరదాసుల పదాలు యథాతథంగానే తర్జుమాకు తానివ్వపు; గొప్ప శ్రేణి అందుకొన్నది (7)'

'తర్జుమా' అన్న పరభాషా పదాన్ని దానికి సాటి తెలుగు పదాలను వాడతూనే, వ్యాసమంతటో పదిసార్లయినా ప్రయోగించారు. సబబు, రోజులు వారు వాడిన వేరే పరభాషా పదాలు.

మనం భాషించేది భాష. దానికి మరో రూపం లిఖిత భాష. భాషకు ప్రయోజనం భావాలను ఎదుటి వారికి అత్రమంగా తెలిపే అట్లందించడం. వా గూఢభాషకు లిఖితభాష ఎంతదగ్గరగా ఉండ గలిగితే అంత ఆ ప్రయోజనం చక్కగా వెరవేరుతుంది. దానికంటే మారంగా ఉంటే అంత ఆ ప్రయోజనం దెబ్బతంటుంది. భావాలు చక్కగా అర్థం కాకుండా కానీ; కష్టంగా అర్థమయ్యేవిగా కానీ ఉంటే ఆ భాషను ప్రారంభించే మున్నిస్తారో దానికి లిఖిత రూపాన్నిపై చదువరులూ అంతే మున్నిస్తారు. దినా కొందరు పిచ్చిపట్టుదలతో యీ ప్రజాస్వామ్య కాలంలోనూ, పాతకాలంలో ఒక వర్గం తన ప్రయోజనాలకోసం సృష్టించి పెంపు చేసు కున్న గ్రాంథిక భాషకు పాదసేవలు చేస్తుండడం సంఘ విచారామే జరుగుతుంది.

"అచర్"

గ్రంథ విమర్శలు

కుమార సంభవము

(మహాకవి కాళిదాస కృతికి ఆంధ్రీకృతి: కర్త: జాన్మంగడ్డ మృత్యుంజయరావు ఎం. ఏ. వెల: 2—50; ప్రాప్తిస్థానము: శ్రీమతి జె. శకుంతల, భారతి వికేతనము, 6—3—1 ఇన్నీసుపేట, రాజమహేంద్రవరము—2)

పార్వతీ పరిణయాంతమున కుమార సంభవమున నీ యాంధ్రకావ్యము, కాళిదాస కుమారసంభవమునకు యథామూలాను వాదము. సంస్కృతియు నందు పదునేడు సర్గలతో కూడిన కుమార సంభవ కావ్యము కలదు. ఆ పదునేడు సర్గల కావ్యమును కాళిదాసు రచించెనా? యను నదొక ముడి విడివి చిక్కు. విమర్శకులు తలలు బ్రద్దిలు కొట్టి కొవిరి. రచనా భేదమునుబట్టి, పదినేడు సర్గల కావ్యమును కాళిదాసు రచింపలేదని తీర్పున్నీరి. మఱి కాళిదాసెన్ని సర్గలు రచించెను? ఏడు సర్గలు మాత్రమే రచించెనని శుద్ధబుద్ధులు కొందఱు నక్కాడించిరి. కాని యీ సిద్ధాంతమునకు రెండు ప్రతిబంధకము లున్నవి. కుమారసంభవము నందలి యెనిమిదవ సర్గకు ఉమాసురతవర్ణన మని పేరు. ఆ సర్గలో జగత్తునకు తల్లిగర్భులయిన పార్వతీ పరమేశ్వరుల సంభోగవర్ణనము లెన్నగా కలదు. ఈ సర్గను కాళిదాసు రచించియుండదని ఆస్తిక శిరోమణులు, పవిత్ర హృదయులు భావించిరి. ఆ భావన కేవల భావనయైనది. మల్లినాథమారి ఆ యష్టమ సర్గమును సైతము కాళిదాసకృతముగనే యించెను. వ్యాఖ్య వ్రాసెను. దీనికితోడు ఆనందవర్ధనా చార్యుల వారు ధ్వన్యాలోకములో చెప్పిన మాటలు కలవు. ఆయన అవ్యుత్పత్తికృతదోషము సైతము కవుల శక్తిచే మఱుగుపడనని చెప్పిరి. చెప్పి 'యథా కుమారసమ్మనే దేవీనమ్నోగవర్ణనమ్' అని యనిరి. ఉమాసురతవర్ణనమే దేవీసంభోగవర్ణనము గదా! ఆనందవర్ధనుడు ఆ యష్టమ సర్గమును

గూడ కాళిదాసు రచించెనని యంగీకరించెను. మల్లినాథుడు వ్యాఖ్యానించెను. ఇందు పూర్వపక్షము లకు ఏ మాత్ర మవకాశము లేదు. ఎనిమిది సర్గల కుమారసంభవమును కాళిదాసే రచించెనని నేడిందఱు నంగీకరింతురు. అంగీకరింపక యేమి చేయుదురు? మృత్యుంజయరావుగారు మాత్రము ఎనిమిదవ సర్గను వదలివేసి, యుమావ్రతానాంతమునకు కుమారసంభవమును తెనుగునకు దింపిరి.

రఘువంశమునకు వ్యాఖ్యానము వ్రాయుటకు గంటము పట్టిన మల్లినాథమారికి మొదటనే లన శక్తియు క్కులేంతలు? అను ననుమానము రానే వచ్చెను. అసలు రఘువంశమును రచించుటకుముందు కాళిదాసే వ్యశక్తిహీనతను ధీరవినయముగా చాటెను. అట్లే మల్లినాథమారియు 'కాళిదాసుని వాక్పారము కాళిదాసునకుగాని పరిస్పటిదేవికిగాని చతుర్ముఖునకుగాని తెలియును. వా వంటివారు తెలిసి కొన జాలరు.' అని మల్లినాథుడు చెప్పెను. అయి నను నాటికి వేటికి ఆయనయే వ్యాఖ్యాత్య శిరోమణి యాయెను. కుమారసంభవమును తెనుగుచేయుటకు పూనుకొనిన మృత్యుంజయరావుగారికికూడ మల్లినాథునకు వచ్చిన యనుమానమే వచ్చినది. వచ్చి, రఘువంశ ప్రారంభమున కాళిదాసు చెప్పుకొన్న ట్లుగా తామును చెప్పుకొనిరి. ఊజుట పొందిరి.

'అమానుము, దివ్యమునైన శక్తి' యేదో పురికొల్పగా రావుగా రీ కుమారసంభవావతారమునకు కంకణము కట్టుకొనిరి. 'పద్యము నెల్లు వేర్వనెడు బంగరుపు' వారికడ నున్నదట! భావమణులు కావల యునట! కాళిదాసకావ్యభిలో ఆ భావమణులు సమృద్ధిగా పడయవచ్చునని, ఆంధ్రకుమారసంభవ రచనమునకు శ్రీకారము చుట్టిరట! భగీరథుడు విష్ణుపాదములందు ప్రభవించిన గంగానదిని భూమికి తెచ్చినట్లు తాము కాళిదాసు రచించిన కుమార సంభవమును తెలుగుభాషలో వెలయుతుమని మృత్యుంజయరావుగారు చెప్పుకొనిరి. మంచిదే గదా!

కాళిదాసు కావ్యమును తెనుగుచేయుట సామాన్య
కార్యమా? కాదని యీ కవికి తెలియును. అతఁడు
కయే సాక్ష్యము. వ్యంగ్యవైభవము క్రిక్కిరిసియున్న
కాళిదాసు వాక్కులను తెలుగునకు దెచ్చుట
యంతంతమాత్రమున నగుపనికాదు. పంక్త్యభాషా
సంప్రదాయములు వేఱు. తెలుగుభాష కట్టుబాటులు
వేఱు. యతిప్రాసలను కళానియమము లిభాషలో
కలవు. మూల కావ్యమనందలి భావములకు లోపము
రానియదు. అనువాదకుడు అధికముగా నేమియు
అతికింపగాదు. తెనుగు సుడికారమును, అంధికారక
మును పోషించవలయును. ఇన్ని యిక్కట్లుండఁట
చేతనే యీ అనువాదయత 'స్వయమే అనువాదం
బునకంటె నెంతో సుకరంబోగాదె యాంధ్రంబునవో'
అని యనుకొనిరి. అమోఘము దివ్యము వైన
శక్తి'చే పురికొల్పబడిన రావుగారిట్లునుకొనుట కాళి
దాస కవిరామహిమకు తార్కాణముగా నున్నది. నన్ని
చోడదేవుని నాటినుండి యీ నాటివఱకు కుమార
సంభవమును ఎందఁజో యాంధ్రీకరించిరి గదా!
మఱి యీ నూతనానువాదమేటికి? రావుగారి
కీ శంకయు కలిగినది. అంధకపురిందఁజో తమ కావ్య
పుష్పములచే పరస్పరీదేవి నలంకరించినవియు, అయి
నప్పటికి రాను మఱియొక కావ్యకుసుమమును ఆ
కారదాదేవి కొప్పున దుఱిమినచో ఆమె సొగసు
పొచ్చునేకాని, తఱుగదనియు మృత్యుంజయరావుగారు
ఆత్మవిశ్వాసముతో పలికిరి.

పంక్త్యత విహిత్యానువాదము నన్నయ
కాలమునుండియు చెల్లమునే యున్నది. యథా
మూలానువాదము చేయుట ప్రాచీన కాలమున ప్రచుర
మయిన పద్ధతిగాదు. మూలమును యథాతథముగా
తెలుగునకు దింపవలయునని వెనుకటి కవులనుకొన
లేదు. అట్టి యభిరుచి నవీనకాలమునందే ప్రసిద్ధికి
వచ్చినది. కవిత్వయ భారతమునే తీసికొనుడు. అది
యథామాతృకానువాదము గాదు. మూలమున కెన్నో
చేర్పులు మార్పులు కలిగినవి. 'కావ్యానువాదముతో
అంధప్రాహిత్య ప్రసరించి మఱొక వైపునకు మర
లించినవాడు శ్రీనాథుడుగదా! ఆయన నైషధాంధ్ర
కరణము భారతాంధ్రీకరణము వంటిదిగాదు. శృంగార
నైషధాంతమున శ్రీనాథుడు తన అనువాద ప్రదా

ధికను చూచెను. మూలశ్లోకముల సమాసములను
ఉన్నవి యున్నట్లుగా స్వీకరించియు, మూల భావ
ములకు సమాసములయిన నూతన భావములను జత
చేసియు, మూల శ్లోకములలో అనౌచిత్య మున్నచో
వరిపారించియు, చిటమార్పులలో మూలశ్లోకములను
మిఱుగులు దిద్దియు, నింకను అనేక
రీతులుగా శ్రీనాథుడు నైషధము ననువదించెను.
తరువాతి తరువాతి అనువాద కవులకు భారత
శృంగార నైషధానువాదములు ఒకవడుంయినవి.

కుమారసంభవ విషయమే చూచికొన్నచో
ప్రాచీనకాలమున కాళిదాస కుమారసంభవము, ననున
రించిన కవులిద్దఱు. ఒకడు నన్నిచోడదేవుడు. రెండవ
వాడు శ్రీనాథుడు. నన్నిచోడదేవుడు కుమారసంభవ
మును లోకోత్తర ప్రబంధమును రచించెను. ఇక
శ్రీనాథుడు పారవిలాసమునందు తృతీయ చతుర్థా
శ్వాసములలో కుమారసంభవగాథను వర్ణించెను.
వీరిలో నెవ్వరును కాళిదాస కుమారసంభవమునకు
యథామూలానువాదము చేసినవారుగారు. ఆ కవుల
లక్ష్యమిదిగాదు. నన్నిచోడదేవుడు కథానందమున్న
చోటులనెల్ల కాళిదాసుని శ్లోకములను, ఉద్యులుని
శ్లోకములను స్వీకరించెను. స్వీకరించుటయేగాదు, మూల
శ్లోకముల భావములలో నొక కొన్ని నూతన భావ
ములను జేర్చి పెంచెను. కాళిదాసక యువమూలం
కారము వాదించో, నన్నిచోడదేవుడు దాదని యేమో
యింకను నాలుగిటిని చేర్చును. చూడగా, చూడగా
శ్లోకానువాదముతో శ్రీనాథుడు పోయిన పోకడలకు,
నన్నిచోడదేవుడు మొదలు ప్రాచీన చూసినవాడుగా
కన్పట్టుచున్నాడు. ఇక శ్రీనాథుడు కాళిదాసు నెట్లను
నిశించెనందురా? కాళిదాసునకున్న సంయమనము
శ్రీనాథునకు తాస్యము. దృఢావేములు గల
శ్రీనాథుని రచనములో కాళిదాసుని వ్యంగ్యమునకు
చోటెట్లుండును? పారవిలాసము ఆదర బాధిరగా
రచించిన కావ్యమని నూక్ష్యనిచారము చేయగలవారికి
తేటతెల్లమగును. అదియునుగాక నైషధమును
తెనుగు చేయును, రాజకీయ కారణములవలన నద్రుమ
దానికి విరమించి, శ్రీనాథుడు పారవిలాస రచనమున
కుద్యమించెనని విమర్శకు లొక రహసించిరి. ఇది
విజమయినచో పారవిలాసములో కాళిదాస శ్లోకములు

అవ్వవ్వముగా అవతరించుటకు కారణము యిట్లు గలదు. శ్రీనాథుని చేతిలో కాళిదాసుని శ్లోకము లెట్టి యవతారమొత్తినవో వేటూరి ప్రభాకరకావ్య గారు వివరించిరి.

మృత్యుంజయరావుగారి యనువాదము వింక్షణ మయినట్టిది. వారు కాళిదాసుని యష్టమనర్గము వనువదించరైరి. అది యసప్రీత కార్యమనుకొన్నారేమో తెలియుదు. దానిని గూడ ననువదించియున్నచో, కాళిదాసు కావ్యమంతయు యథార్థముగా తెలుగు వారి కందియుండెడిది. ఈ కాలమున కుమార సంభవమును వచనముగా అనువదించినవారా యష్టమనర్గమును వదలరైరి. అభిరుచి భేద మనుకొందముగాక! మృత్యుంజయరావువారు ఒక్కొక్క శ్లోకమునకు ఒక్కొక్కపద్యము వొప్పున అనువాదము చేసిరి. ఆ పద్యములు వృత్తిములు, జాత్యుపజాతులు, సీసపద్యమును నీడిరి. కాళిదాసు రతివిలాపమును వియోగాని వృత్తమున వర్ణించెను. రావుగారా సంప్రదాయమును వదలక రతివిలాపముపట్ల వియోగాని వృత్తమును స్వీకరించిరి. అంతేకాదు. ఒండు రెండు చోట్ల, పల్లనములు మూలమున నేవిధక్యంతములై యున్నచో, అనువాదమునందును ఆ విధక్యంతములై యున్నవి. మూలమున సమారి స్థితుడగు శివుని పల్లనము ద్విశ్రీయావిభక్తియుతమై సాగినది. అట్లు సాగిన శ్లోకములారు. పరమేశ్వరుని కడకు వచ్చిన సప్తర్షిపల్లనము ప్రథమా బహువచనముతో కూడినది. అట్టి శ్లోకములారు. అనువాదపద్యము లీ రెండు సందర్భములందును ద్విశ్రీయా ప్రథమా బహువచనములతో కూడియే యున్నవి. అంధ్ర కుమార సంభవమంతయు కాళిదాస కుమారసంభవమునకు మక్కికి మక్కిగానున్న యనువాదము. ఈ విషయము రావుగారికి తెలియును. అందుచేతనే కాబోలు వారు కాళిదాసు సుద్దేశించి యిట్లు పలికెరి. 'మహాకవి! మతిమంతులు కొందఱు మక్కికి మక్కిగా అనువాదము చేసెడివని వెక్కిరింపనిమ్ము. నీ కవితలో ఒక యక్షరమేనియు మార్పులుకు శక్యముగాదు. నేనెక్కడ దానిని మార్పువాదము? అట్లు మార్పులు యెవ్వరి తరమగును? అది యెచుచువా? క్షారమువేర్చి (ఈ క్షార శబ్దమునకు

జూడిద, బెల్లము, కారము, యవక్కారము మున్నగు ననేకార్థములు కలవు) యెవ్వరైన సాయనమును విరసము చేయుదురా?' కాళిదాసుని కవితలో నొక యక్షరము సైతము మార్పులుకు వీలుగాదని భావించినవారు కనుకనే వారి యనువాద కార్యము తేలికగా నయినది. దాని తీరు తెన్ను లెట్లుండెనో పరిశీలించవలయును.

మూల శ్లోకముల యనువాదము రెండు మూడు రీతులుగా నున్నది. కాళిదాసు శ్లోకములతో నున్న సమానములను యథాతథముగా అనువాదమునందుపయోగించుకొనుట యొక పద్ధతి. శ్రీనాథుడే యీ తీరుగా చేసెనని మొదటనే విన్నవించితిని. రావుగారా పద్ధతిని పునరుద్ధరించిరి. ఉదాహరణములు చూడుడు. రాత్రివేళల వనితలతో కూడియున్న కిరీతులకు తృణజ్యోతిస్సులే సురత ప్రదీపములగు మన్ననని కాళిదాసు వర్ణించెను. ఆ తృణజ్యోతిస్సుల విశేషణము 'దరిగ్భూప్యోత్సంగ నిషక్తభాసః' అనునది. అదే తెలుగులో 'దరిగ్భూప్యోత్సంగ నిషక్తభాసములు' అయినది. 'వనేచరాణాం' అనునది 'వనేచరులు' గను, 'అతైలపూరాః' అనునది 'అతైలపూరణ్' అనియును భావము ప్రకటించురీతివిడిచి మోసని. 'దరిగ్భూప్యోత్సంగ వింభాః' అనునది అనువాదములో 'దరిగ్భూప్యోత్సంగ వింభములు' గా నయినది. 'అరణ్య విజాంజలి దానలాలితాః' అని మూలము. 'అరణ్యజాంజలిదానలాలితములై' యని యనువాదము. 'ప్రభిన్నదిగ్భూరణ వాపసుండు' అనునది 'ప్రభిన్న దిగ్భూరణ వాపసుండు' అయినది. 'విస్మయందార రజోఽరుణాంగురీ' అనునది 'విస్మయందార రజోఽరుణాంగురీ' యయినది. 'క్షిరార్ణమయం కాతుకపాస్త్రసూత్రమ్' అనునది 'కాతుకపాస్త్ర సూత్ర మార్ణమయ'మయినది. ఆద్యంత మిట్టి యుదాహరణము శ్రద్ధియయినను గంపు.

మూలసమానమునందు అనేక పదము లందును గదా! అట్టిచో గణాదినియమములవలన, ఆ యనేక పదములలో నొక కావ్యిటి పర్యాయపదములను జేర్చి యనువాదము చేయుట రెండవ పద్ధతి. 'తుషిర సుతిథౌతరణ్' అని మాతృకయందుండగా అనువాదములో 'తుషిర సంహతిస్సుతి పరిథౌత రక్తము' అని

యైనది. కాళిదాసు మైనాకుని 'అంభోవిది బద్ధ
సౌఖ్యం' 'నాగవ ధూపభోగ్యం' అని వర్ణించెను.
తెలుగుపేతలో వీరు మైవాకుని 'అంబుదిబద్ధ
సౌపార్వ'నిగను, 'నాగకన్యవభోగ్య'ని గను చేసిరి.
'లలితయోషి ద్రూతా చారుశృంగం' 'రలివలయ
వదంక' అని మూలము. అనువాదములో 'లలితకాంతా
భూలతా చారుశృంగము' 'నిజప్రియావలయరేఖా
విహితంబు' అని యున్నవి. 'బ్రహ్మోపాఖ్యాః బ్రహ్మణి
యోజితాత్మా' అని మూలమునందుండగా 'విహ్యంగ
వాస్తువు, బ్రహ్మప్రయతాత్ముడు' అని యనువాద
మున నిర్దిష్టించినది. 'తైలగురూపసీతం' అనునది
'అద్రిగురూపసీతమున' అనియును 'త రీషద్రాద్దారుణ
గండలేఖం' అనునది 'కించిద్రాద్దారుణగండలేఖము' అని
యును రూపొందినవి.

వంశ్యుల గ్రంథములను తెలిగించునపుడు,
ఆ గ్రంథముల వ్యాఖ్యానములను గూడ ప్రధాన
ముగా భావించి, వాని యందలి భావములను అను
వాదముల కెక్కించు ఆచారము ఈ వాటిది
గాదు. మూలమునందలి ముడులను వ్యాఖ్యానములు
నిప్పి తేటతెల్లము చేయును. పోలిన మున్నగువారి
యనువాదములీ కోవకు చెందినవే. మృత్యుంజయ
రావుగారు మల్లినాథనూరి వ్యాఖ్యానమును అనువద
మున నవలోకించివట్లు వారి గ్రంథమే చెప్పు
చున్నది. అనలోకించుటయేకాక, వారు వ్యాఖ్యానము
నందలి సమాసములను యశాతథముగా పద్యములలో
పొదిగిరి. చూడుడు. పార్వతీ జంభూనర్మనమున
కాళిదాసు 'వృత్తానుపూర్వ' యని యనగా మల్లి
నాథుడు 'వృత్తే వర్తులే—పూర్వమనుగతెనను
పూర్వ—గోపుచ్ఛాకార ఇత్యర్థః' యని వ్యాఖ్యా
నించెను. రావుగారు 'వర్తులములై యాదోకరై'
యని యనువదించిరి. 'గోపుచ్ఛాకారము' 'ఆదోకరై'
యనియునది. పతిదేవి మరిణానంతరము శివు డేస్త్రీని
పెండి యాడలేదు. కాళిదాసు 'పతిః పతూవా మపరి
గ్రహోఽభూత్' అని వర్ణించెను. 'అపరిగ్రహః' అను
రానిని వ్యాఖ్యానించుచు మల్లి నాథుడు 'అపరిగ్రహోఽ
పత్నీకోఽభూత్—స్వస్వరం న పరిజగ్రా హేత్యర్థః'
అని స్పష్టము చేసెను. రావుగారు 'ముక్కంటి
యింకోక యతివ నెవరైన బెండి యాడకుండె'నని

యనువదించిరి. ఇది 'స్వస్వరం న పరిజగ్రాహ'
అను దాని స్వచ్ఛరూపముగదా! 'హిమక్లిష్ట
ప్రకాశాని' యనునది కాళిదాసు మాట. 'హిమేవ
వీహరేణ—క్లిష్టప్రకాశాని మందప్రభాణి' యనునది
మల్లి నాథుని బాట. 'మందప్రభం' అని అను
వాదము. ఇది వ్యాఖ్యాతృ సమాపమేకదా! 'పర్యంక
బంధస్థిర పూర్వకాయమ్' అని మూలము. 'పర్యంక
బంధన వీరానవేన' యని వ్యాఖ్యానము. 'వీరానన స్థిర
పూర్వకాయమ్' అని యనువాదము. 'సంతాపకాక్లిర్ని
మహాపథం తచ్చీవాంఖాకైః కల్పితకేతుమాంవే' అని
కాళిదాసు. 'చీవాంఖాకైః పట్టవస్రైః' అని మల్లి
నాథుడు. 'పట్టవస్ర కల్పితకేతు పంక్తికమ్ము' అని
రావుగారు. వ్యాఖ్యయందలి పట్టవస్రములు పద్య
మున వచ్చి నిలిచినవి. ఇంకను ఉదాహరణము లున్నవి.

ఈ విధముగా మల్లి నాథుని అనుసరించిన
రావుగారే కొన్నిచోట్ల వ్యాఖ్యానమును చూచియో,
చూడకయో అనువాదము చేసిరి. అందుచేతనే యీ
సందర్భములు స్పష్టత కోరుచున్నవి. శ్లోకభావమును

అయుర్వేద భాషణ

పండిత నోరి రామకాస్తులవారి

* ఊరవర్ణని *

దనుటాంను వృద్ధి చేయు రసాయనము. దీనిని
వాడుటవలన వమఃతాళు స్వచ్ఛతై సమృద్ధిగా పనిపాకు
సరిపోవునట్లు చేసి, తలి పిల్లల యారోగ్యమును కాపాడును.
వెం 100ml రు. 3/- : 200ml రు. 5/-

* జీవనవటి *

రాతు పుష్టికి, సరముల పటుత్వమునకు
ప్రసిద్ధి గాంచినది. ఈజ్జనమ్ము, నపుంసతిత్వము
లనే వీడింపబడు వృద్ధులకు సైతము శస్త్ర నిర్వి,
ఓ ఐ మృతు వృద్ధి చేయును.
వెం 30 మార్తలు రు. 6/-

మాతే దీర్ఘవ్యాధులకు పోమ్మద్యారాకాడ సంహృయిచ్చి,
ప్రత్యేకచికిత్స చేయుటయు, క్యాటరాగు, వలహ ఉదితము,
దాక్షరు నోరి వెంకటేశ్వరకాస్త్రి,
A.V.A.C., A.L.I.M.
పీఠే ఫిజిషియను. అయుర్వేద నిలయం,
పోమ్మద్యార్ 32, విజయవాడ-1. ఆంధ్రప్రదేశ్.

వ్యాఖ్యానము కరతలాపకము చేయగా, అనువాదము అప్పుష్టము చేయుచున్నది. రతిదేవి తన మగనిని అచ్చరలు వలతో వేసికొందురను తలపుతో తానును వెంటనే యుగ్మివశేషముచేసి దరిజేరుదునని మన్మథుని దేనించి వాపోయినది. ఈ సందర్భమున కాలిదాసు 'పతంగ వర్మవా' యని వాడెను. మర్రినాథుడు 'పతంగ వర్మవా కలభమారేణ అగ్నివశేనేత్యర్థం' అని వ్యాఖ్యానించెను. రావుగారు 'పతంగ పదార్థం' అని యన్నారు. ఇది మూలమునకు గుత్తముగా సరి పోవునేమోకాని, స్పష్టార్థము నీదు. కునుమాయుధ పత్ని 'తదిదం క్రియదామనంతరం భవతా బన్దుజన ప్రయోజనం' అని వసంతుని గోరినది. 'బంధుజన ప్రయోజనం బంధుకృత్యం' అని వ్యాఖ్యతో కలదు. చనిపోయినవారిని చరిత్యే నిష్ఠ ముట్టించుట బంధు కృత్యము గదా! అనువాదము 'తుది కార్యము' అని చెప్పుచున్నది. బంధుకృత్యము తుదికార్యమగునా? పత్నీర్ను మూడు రోజులకు పిదప వివాహాగ్నము పెట్టి, శివున కెఱింగించి వెల్లిపోయిరి. మదనాంధకు డెట్ల ఆ మూడు రోజులు గడపెను. అప్పుడు కాలిదాసు 'కమపరమవశం న విప్రకుర్యు ర్విధుమపితం యదమీ పృథన్తి భావా' అని చెప్పి షష్ఠి పర్వము నకు స్వస్తి చెప్పెను. ఈ భావములు పరమేశ్వరునే యేదాట లాడింపగా, యితరుల మూట చెప్పనే? యని యా శ్లోకోత్తరార్థమునకు తాత్పర్యము. 'అమీభావా' అప్పుడు అర్థము సుగమము గాదు. 'అమీభావ బాత్పుక్యాదయ' అని వ్యాఖ్య గలదు. అనువాదములో 'సర్వసమర్థుడై యెవరిని శర్యునె భావము లివ్వ తాకగా'నని యున్నది. 'భావము లివ్వ' యనగా వేయి :

కాలిదాసు గీసిన గీటు దాటకూడదను కట్టు బాటుచే మృత్యుంజయరావుగారు పైరీతిగా తెనుగు చేసేరా? అదియును కానంబడదు. పుత్రములను స్వీకరించినపుడు, ఇతర ప్థలములలో వారు మూలశ్లోకములను, దండిగా మూటలు కొట్టిపోసి తుదన దించిరి. మూలశ్లోకములలో నొక చిన్నతాట యున్నచో, అది చందని దానికి బదులుగా వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నట్లుగా పెక్కుమూటలు వాడిరి. మూలమునందలి యర్థవంతములగు పదములను

త్యజించిరి. 'నీదుకైత నే నెక్కడ మార్పువాడ'నన్న రావుగారే? యీ యనువాదము చేయుచున్నది యను వాత్పర్యము పాశకులకు కల్గును. అక్కడకు అని పెంపునైన ఇంపు కలుగదు గదా! 'దుర్వహ శ్రోతీ సయోధరా' యని మూలము. 'దుర్వహ స్పృతకటిసయోధర విశేష భరమున మమ్మలించుచున్' అని అనువాదము. ఇంత సమాసము చేసినగాని శ్రోతీ సయోధరముల బలిమి తెలియదా యేమి? 'చందమరీచిగారై' అనునది యనువాదములో 'సరికెన్నది తుభక్త నంచయ గౌరములై' యని యనువంతవలకు జేయవదిగదా! ప్రథమ పర్వము 41 న శ్లోకములో 'పరాజితనాబ' 'మకరభృజేన' అను రెండు మాటలు గలవు. అని తెలుగులో 'స్మరుడు మనవాస్త్రజాలము పుష్కభృజపై గుఱి చూచి యేపితా బురహుచేత నోడియును బూర్యము' అనువంతదాక తగి పెరిగినవి. తృతీయ పర్వమున కాలిదాసు అకాలవసంతావిరూప సలితములను మనోహర ముగా వర్ణించెను. లతాంగలను వర్ణించునప్పుడు 'పర్యావృత్తపుష్పనాభ్యః స్ఫురత్ ప్రవాళోష్ణ మనో హరాభ్యః' అని కాలిదాసు వర్ణించెను. అను వాదకులు 'ప్రవచగుచ్ఛకుచము, ప్రమస్ఫుర త్స్ఫురతోష్ణము' అని మాత్రమే తెలిగించిరి. 'పర్యావృత్త' 'మనోహర' పదములను వీడిరి. అర్థవంత ములగు వానిని వీడుట యే? వానిని వీడినచో లతాలతనల పూర్ణయౌవనము, సౌందర్యము తెలియనా? అంద్రకావ్యమునందు పార్వతిని తెలియజేయు శ్రీ హ్యాయ పదములు విన్నో కలవు. అవి మాతృ కలో లేవు. షష్ఠి పర్వములో మన్నది యారవ శ్లోకమునందు పరమర్షులు ఓషధిప్రస్థమునకు వెళ్లిరన్నంతవలకే మూలమున కలదు. ఓషధిప్రస్థ మున కే విశేషణము లేదు. రావుగారు 'తుహినమహీ ధరాధిరాజపురమున కోషధిప్రస్థమునకు' అని యొక విశేషణము చేర్చిరి. కాలిదాసు ఏ విశేషణము చేర్చకపోవుట మహర్షులకు ఆ నగరము దిరపరిచిత మని వ్యంగ్యముగా విరూపించుటకే. అనువాదమందా శోభలేదు. పత్నీసపర్వమునందలి యరువది యొని మిదన పద్యము అనువాదమున వెంటో పాడుగుపెరిగినది. పద్యము మత్తేభముగదా! ఇంతేకాదు. మూలము

వందరి సమాసములు కనిపడములతో కూర్చినవి గావు. ఆ సమాసగత పదములు సరళములు. మనోహరములు. కాని యా సమాసములే తెలుగునప్రాధికారంబిందైన క్లిష్ట సమాసము లయినవి. 'రజనీ తిమి రావగుంతే పురమాశ్లే' యని మూలము. 'క్షణ దాంధము గ్రమ్ము వీధులన్' అని యనువాదము. మూలమునందలి 'సుజాతోత్పలవత్రములు' అనువాద మున 'పవ్యగుర్భూత కుపేసత్రము' లయినవి. 'కనకకలశ యుక్త' మనునది 'కర్పూరమయ పూర్ణ కుంభయుత' మయినది. 'పుష్పసేవా మూర్ఖితనేత్ర శోభి' యనునది 'బంధురగంధ మధుద్రుమ ప్రసూ నానవపినమూర్ఖిత దృగంబుజ శోభితమున్' అని వాచునుని మూర్ఖితా పెరిగినది.

ఈ కావ్యమునకు వీరిక్రవాసిత విద్యచ్ఛిరోమణి యొకరు కాళిదాసు శ్లోకముల ననువదించునేరని శ్రీవాణుడు పద్యరచనా సౌందర్యముమీది మాత్రమే చూపు సారించెననియు, మూల శ్లోక సౌందర్యమును అనువాదమునందు వెలయింపలేదనియు పనిరి. ఈ యాంధ్రానువాదము శ్రీవాణుని పోకడకు వ్యతిరేక ముగా నున్నది. వృత్తుంబయరావుగారు మూలశ్లోక భావము వచ్చినదా ? రాలేదా ? యని చూచిరేకాని అనువాదము పాత్రసంతసం జోలికి పోలేదు. ఫలము రచనలో పడలింపు సాక్షాత్కరించినది. వృత్తములు వాడినచోట అనువాదము వేలవమై జరిగిరి కోర్కయి నది. తెనుగుజానకు సహజముగాని రూరాన్వయము దొరలినది. 'ఉద్గాత్యతా—కిన్నరాణాం' అనుదనికి 'ఉచ్చకింకమున గానముసేపెడనట్టి కిన్నరప్రతికి' అని యనువాదము. 'అధోరుదేశాదవతార్య పాద, మాక్రాన్తి సంధావతి పీఠం' అని మూలము. '.....బలహదనుఁ దాత్మ పదబ్జ మూరుదేశము పయఁ తెట్టుకొన్నది వెన్న బదపీఠః దదర్శణార్థమా క్రమమున నిర్మి...' అని తెనిగింపు 'తస్మిన్ వనే సంయుమివాం మనీవాం లవస్సమాగ్నేః ప్రతికూం వరీ' అనుపాదములను తెనిగించునపుడు మూల పదముల క్రమము తప్పక 'లమ్ముడుడుండు సవ్య సమునందలి సంయుమవాంవితల్పిసంఘము లవస్స మాధికి విసూతకుండు' అని రావుగరనిది. పవన

సర్గమునందలి అరువది రెండవ శ్లోకము 'తాసాం ముఖైరానవగంధగర్భైః' అను నది మనోహర మయినట్టిది. అనువాద మెట్లున్నదో చూడుడు. 'ఎంతయు వేడ్క మీఱఁ ఐర మేళ్యరు చూచుచున్న తత్పురీకాంతల, హృద్యగంధ మధుగర్భములై, నవిలాస పంచలత్కాంతవిభోకవాళు లయి క్రాలు మొగమ్ముల...' 'కాంతల' 'మొగమ్ముల' నడుమ మూడు విశేషణము లుంటితే అన్వయము దూరమగుటయేకాక కూర్పులో దిగింపు తక్కువ కాలేదా? పంచమసర్గమునందలి పదునొకండవ శ్లోక మునకు 'వారిజవత్రనేత్ర' యను పద్యము అను వాదము. ఈ పద్యము నర్థము చేసికొనుటకు పాత కుడు మూలశ్లోకముకడకే పోవలసియున్నది.

ఆంధ్రకుమారసంభవ మందలి పదముల కూర్పుకూడ విచిత్రముగనే యున్నది. విశేషణ విశేష్య ములకు నొకే విభక్తిని అతికించుట సంస్కృతభాషా సంప్రదాయము. ఆ పద్ధతి సందర్భమునుబట్టి ప్రౌఢ ముగా నుండరముగా నుండును. రావుగారి యను వాదమునందీ యేకవిభక్తి సయోజనము నచ్చుద్దిగా నున్నది. అది కొన్నిచోట్ల రవ్యము. వెక్కుచోట్ల వికృతము. 'వీరాకు యుగదీర్ణభాషాపులకు, ప్రతి హాతోద్గతభావము దిలిజాగి సుదర్శనమ్ము' 'నినున్ మత్సమున్' 'గత దేహముఁ గాంచి కాంతమున్' 'జడ లను గింతాగ్రపింగళముల, "దివిషత్ప్రకరమ్ము నా సమస్తమును" 'వారిన్ చీర ససనులన్' మున్నగు చోట్ల సాగున్నదా? అట్లే 'దర్శిగృహద్వారవిలంబి దింబములు వారి ధరాలు' 'తత్తరమందించి ఏదలు మాటికి' 'వ్రసవాలు కరాలు' అనుచోట్ల ప్రతి కలు త్వము కలదు. 'లు—ల—న—లు' పరంబుగనపు డొకానొకచో' అను మాత్రముకింది 'ఒకానొకచోట ననుటచే నీ కార్యంబునకుఁ బ్రయోగ వైరళ్యంబు సూచింపఁజడియె' నని చిన్నయసూరి చెప్పనే చెప్పును. విశేషణముల ప్రికి ప్రథమ కల్గిన ప్రయోగములు కూడ వెక్కువగనే యున్నవి. 'ముమ్మడాకొంది పురో ధమండు' అనుట విన సాంపుగా నున్నదా? |

మృత్యుంబయరావుగారి పరిశీలమున కందినచో లేవో తెలియదుగాని, అనువాదము సందాక కొన్ని

నెలను అనాదిత్యములవంటిది లేకపోలేదు. పిర్వతీదేవి కట్టివదేశమును వర్ణించుచు కాలిదను, అనన్యనారీ పాద్యముగాని పరమేశ్వరుని యంకమును తపశ్శ్రద్ధా సంతురము పొందగలిగెను గావుననే, ఆ కటి యిట్టి డట్టిదని చెప్ప నర్హము గానిదని వచించెను. పరమేశ్వరుని యంక మెట్టిది? 'అనన్యనారీ కమనీయమ్, అంకమ్' అని కాలిదను చెప్పెను. అనువాదములో 'అనన్యనారీ కమనీయమా' యని కలదు. కాలిదను కేవల వారీశబ్దము నుపయోగింపగా, రావుగారు సతీ శబ్దమును వాడిరి. ఇటు సతీశబ్దమును వాడుట యుచితముగా నున్నదా? 'దర్శనాదేవపాపం స్యతీతి సతీ' యని కదా ప్యుత్పత్తి. సతీ శబ్దము పతివ్రతా పర్యాయపదము గదా!

'సుచరిత్రాతు సతీ పాక్ష్యే పతివ్రతా' యని యమరము. సతీ పరమేశ్వరుని యంకమును వాంఛించువా? 'కలంచునే సతుంమాయాల్ ధీరచిత్తంబు లన్' అని పెద్దన. అటు సతీశబ్దము స్త్రీమాత్ర పరమని పండితులు ఐనమంచి కేషిద్రిశర్మ మున్నగు వారు తీర్మానించిరి. ఇటుకూడవట్లే తలంపవం యునా? పరమేశ్వరుని వ్యవభావపాపమును 'అపోభ సింహద్భవ'గా వర్ణించెను. ఆ వ్యవభావ సింహగర్భ నలను సహింపదని తాత్పర్యము. ఇటు సింహశబ్దము అర్థవంతము. సింహమును పేరెట్లు వచ్చినది? 'హిసస్తి హస్త్యాద్వికమిలి సింహః' ప్యుత్పత్తి. ఏనుగు మొదలయిన మృగములను హింసించునదని ప్యుత్పత్తి త్యర్థము. అట్టి సింహగర్భలను సహింపనిది పరమేశ్వరుని వాహనము. అనువాదమున 'అపోభ కేసరిద్భవ' యని కలదు. సింహస్థానమున కేసరి యని యనుట చచ్చగా నున్నదని చెప్పక తప్పదు. కేసరి యనగా జాలు కలదని యర్థము. కేసరివల్ల వ్యవభావమునకు పన్నెరాలేదు. మవ్యధనుకు బాణములు సమకూర్చువాడు ననెను. అతడు ప్రవాళోదగ్గమ చారువ్రతయుతమయిన ననమాతబాణము నిచ్చెను. ఈ పట్టున కాలిదను 'ప్రవాళోదగ్గమ చారువ్రతే' 'ననమాతబాణే' యని యన్నాడు. రావుగారు 'పల్ల వోద్గమ రిమణీయవ్రత మహితంబగు మాతన చూతి కంకవ్రతము' అని యనువదించిరి. కంకవ్రతమునగా బాణమని యర్థము. రావులు గుణైక్యము కట్టిన

దౌటచే దానికాపేరు వచ్చినది. మధుడు పల్లవాంకుర ప్లవములుగల ననమాతబాణము నిచ్చెననిగదా యర్థము. అట్టిచో రావులు గుణైక్యము కట్టినదను నర్థముగల కంకవ్రతము నిట యుపయోగింపదగునా? మూల మున బాణశబ్దము కలదు. అదియే యుచితము. పల్లవాంకుర ప్లవము లున్నపుడు రావులుగు డెక్కుల ప్రస్తావన యుచితముగాదు. సూర్యు డుత్తరదిక్కునకు పోయినట్లు కాలిదను వర్ణించిన శ్లోకమునకు మర్రినాథమూరి ధూరపురుష పరమగా కూడ వ్యాఖ్యానము వ్రాసెను. 'కుబేరగుప్తాం' మున్నగు మాట రావ్యాఖ్యానమునకు పోతువులు. రావుగారు దీనిని గమనించినట్లు కానరాదు. 'ధనది గుప్తాశన్' అని యనువదించిరి. ఇది 'కుబేరగుప్తాం' వంటిదిగాదు. 'కుబేరగుప్తాం ధనపతి పారిథాం— కుత్సిత శరీరేణ కేసరిద్రక్షితాంచ' యని వ్యాఖ్య. ఈ వ్యాఖ్యార్థమంతయు రావుగారి 'ధనది గుప్తాశన్' అనునది యిచ్చునా? నెజ్జపై పారరాడునపుడు వేణీపరిమళము లయిన పుష్పము లాత్తుకొన్నచో క్లేశము పొందు పిర్వతీ తనచేతిని దిండుగా చేసికొని ప్లండిలశయన యయినదని కాలిదను. పుష్పాధిక సుకుమారశరీరము కలదని భావము. అది వ్యంగ్యముగా నున్నది. రావుగారు అనువాదములో ఎత్తుగడయందే 'ఏపుపుబోడి నేటి ముటియించిన పుష్పములన్' అని యనిరి. పుపు బోడియని యనుటవలన వ్యంగ్యము వాచ్యమై శోభ పోయినది. పై జెప్పిన వానివంటివి యింకను రెండుమూ డుదాహరణము లున్నవి.

కొన్నిచోట్లనున్న కుంటిపదకం కేమిగాని, మృత్యుంజయరావుగారి రచనము ధారాళమయిన శయ్య కలిది. ఈ యాంధ్రభాషలో పద్యరచనము పోయిన డునుపోకదంను ఏ రుతర ప్రక్రియయు ప్రాచీన కాలమున సంతరించుకొనలేదు. ఆంధ్ర కుమారసంభ వమున పద్యరచనా సౌందర్య మెట్లున్నదను ప్రశ్నకు సోకులే యదరికివారు సమాధానము చెప్పికొనవలసి యున్నది. కొన్నికొన్ని పద్యముల రచనము మనో హరము. ఈ క్రింది వానిని జూడుడు.

వాడు వాణిన వదనవంపదం ననరు
నమరులకు బ్రహ్మ యవుడు ప్రణయ మయ్యెభః

దమ్ములు ముడుంగుటను పొంపు దళిగియున్న
కొండులకు వేగువేళ వేవెలుగు బోలె.

ఇందు పదముల కూర్పు శిల్ప మయమై
యున్నది. అట్లే

మందాకినిలో దిగ్గజ
బృందముదానిం జలంబి యివ్వడు మివిరెన్;
తొందామర వంటం కా
బృందరకవైరి బావు తిరవయ్యెనయా!

అను పద్యము చెప్పచున్నవారి మనస్తత్త్వము వెలిగి
చేసిన భవనమునకు తార్కాణముగా నున్నది. పంచను
సర్గమునందలి యిరువదియవ పద్యము, డెబ్బదియేడవ
పద్యము పక్షసర్గమునందలి యిరువదిమూడవ పద్యము,
రావుగారి రచనాశక్తిని స్పష్టము చేయును.

ఈ కవి బాహుళ్యము నెఱిగి పదముల నుపయోగిండు శక్తిగలవారుగా నున్నారు. ఒక్క యుదాహరణము. మన్మథుడు పరమేశ్వరుని ధ్యానప్రదేశము ప్రవేశించెను. అప్పుడు ఈ కవి 'దక్షసంహరు ధ్యానా' స్పదమ్ముఁ బోచ్చె' ననిరి. కాళిదాసు 'భూతసతే' అని యభగా వీరు 'దక్షసంహరు' అనిరి. దక్షసంహరు అని యనుటచే మన్మథుని యాగామి మరణము సూచిత మయినది. ఇట్లు సూచించుట శిల్పశైలిపుణ్యమును పట్టి చూపును.

మృత్యుంజయరావుగా రీకావ్యమును హిమవంతున కంకితము చేయుట సూతనముగా నున్నది.

కాళిదాస హృదయము

[కర్త:—విద్యానందాచారి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి; వెల:—రూ. 4.00; ప్రాప్తిస్థానము:—భారతీయ విద్యాప్రచురణలు. ముంగంద. (పయా) అంబాజీపేట. తూర్పుగోదావరి జిల్లా.]

సర్వతోముఖ సమృద్ధిగల సాహిత్యము సంస్కృత సాహిత్యము. తెలుగువారికి దానిపట్లగల వలపు ఈ నాటిదిగాదు. ఈ వలపు ఒక రకముగా తెలుగుదానకు ఓజస్సును లేజస్సును కలిగించినది. ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యమును పరిశీలించినచో, తెలుగు

వారు సంస్కృత సాహిత్యమునకు ఎంతగా ఋణపడి యున్నారో తెలు తెల్లమగును. సాహిత్యపండితుల పుణ్యమా యని, పోయిన రెండు మూడు వందల యేండ్లలో సంస్కృతభాష మహిమ ప్రపంచమునకు విదితమయినది. జీర మై చివకిపోవుచున్న సంస్కృత గ్రంథములను చిత్తభుద్ధిలో, అర్థవముతో పరిష్కరించి, ఆ గ్రంథముల తత్త్వమును శాస్త్రీయ పరిశోధనా పూర్వకముగా నలుగురకు తెలిపిన శ్వాతి విష్ణుమనీషా పరాయణులగు సాహిత్య పండితులదే. వారి శ్రోత శ్రాక్ష్మిని భారతీయ పండితులు సంస్కృతభాష పరిశోధనా శీతముతో ముక్కారు పంటలు పండించిరి. మహాకావ్యములు, పంగరాష్ట్రములు, తమిళులు, కేరళ పుత్రులు సంస్కృతభాష సరస్వతికి చేసిన సేవలకు నెంతని వెం కట్టగలము? తెలుగువారు సంస్కృతభాష పరిశోధనకు ఎంత మూల్యము చెల్లించిరో చెప్పకొనుట కేమయిన నున్నదా? మానవల్లి రామకృష్ణకవి వంటివారు ఎంతమంది యుండిరి? ఉన్నారు? ఈ యాంధ్రజాతికి సంస్కృతముపట్ల అంతులేని మోజు చూపుట రివాజయినదే తప్ప, ఆ సాహిత్యమునందలి విశేషంశములు మాత్రము వెల్లడి కాలేదు. ఈ వేళ సంస్కృత మందలి వేద వాఙ్మయమును గూర్చి, ఇతిహాసములను గూర్చి, కావ్యములను గూర్చి తెలుగువాడు తెలిసి కొనవలయునన్నచో, విమర్శలు వ్రాయవలయునన్నచో అలవికి అనాంధ్రపండితుల గ్రంథములే యాధారములు. సాహిత్య పండితుల వలకులే ప్రమాణములు. మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారి సంస్కృత వాఙ్మయ చరిత్రము తప్ప మనకు మఱియొక గ్రంథము లేదే! సంస్కృత సాహిత్యశాస్త్ర గ్రంథములు అంధ భాషలో అవతరించినవి. వానిలో వాక కొన్ని యనువాదకుల పాండిత్య ప్రాగల్భ్యమునకు తార్కాణములు. మాతృకలకంటె క్లిష్టములు. సంస్కృత కావ్య నాటకముల కళాశిల్ప సౌందర్యమును కరతలా మలకము చేయు గ్రంథములు తెలుగులో హాళక్కి మన యుభయభాష ప్రబలులకు సంస్కృత కావ్య నాటకముల ననువదించి వానిని విశ్వవిద్యాలయ పాఠ్య గ్రంథములుగా చేయవలయునను చాటము తప్ప మఱొక యుత్తమ రక్ష్యము లేదు. ఆ యనువాదము

తెలుగులతో కళాకాలంలో ఆంధ్రభాషను బోధించు ఆచార్యులకు అనుభవపీఠమే. సంస్కృత భాష ప్రశంసలకు మాత్రము తెలుగు మాగాణమున కొరత లేదు. విజ్ఞానకారియగు కార్యము మాత్రము శూన్యము. పాగడ్డంతో ప్రొద్దుపుచ్చు దేశము క్రియ శీలము గాదు. ఒకవేళ క్రియ యున్నను అది యారంభ శూరత్వ మగును.

మహాకవి కాళిదాసెవరో తెలుగువారికి తెలియును. ఆయననుగూర్చి యానాడు క్రొత్తగా చెప్పు వలసిన దేమియులేదు. ప్రాచీనాంధ్ర కవులు కాళిదాస కావ్యనాటకముల జోరికి పోలేరు. నన్నిచోడదేవుడు, క్షీనాభుడు, పిల్లలపాణ్డి పినవీరభద్రుడు మున్నగు వారు కావలసినచోట్ల కాళిదాస శ్లోకముల ననువదించిరి. కాళిదాస నాటకమము ననువరింతునని పినవీరభద్రుడు చెప్పుకొనెను. వీరి యెట్లయిన కాళిదాస కావ్యములు యథాతథముగా తెలుగునకు రాలేదు. రామభాగ్యదయమునంటి వ్రణంధ ముండిన నుండుగాక! అది కాళిదాస రఘువంశమునం దేక రేశమునకు మాత్రమే పెరిగిన ప్రతిబింబము. పోయిన వందమేండ్లలో కాళిదాస కావ్యనాటకములకు గద్య పద్యానువాదములు వెలసినవి. ఆయననుగూర్చి నివోదకథా గ్రంథములును రచించబడినవి. కాని కాళిదాస కవితాకళావైభవము తెలుగువారి కెంతవఱకు తెలిసిన దనునదే యనుమానము. కాళిదాస కవితా పరీక్ష యంతగా జరిగినట్లు కానరాదు. ఆ రోలును భక్తి చేయుటకు ఇప్పుడిప్పుడే విమర్శకాలు ప్రయత్నించుచున్నట్లున్నది అట్టివారిలో విద్వాన్ ఇందవలి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు రొకరు.

కాళిదాస పృథ్వీయును నీ గ్రంథములో పదునొకండు వ్యాసము లున్నవి. మొదటి వ్యాసము ఉపమా కాళిదాసస్య' యనునది. ఉపమా కాళిదాసస్య యను లోకోక్తి జగత్ప్రసిద్ధము. సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు ఉపమాంధారతత్వమును ఉట్టంకించి, తఘనంశ కుమారసంభవ మేఘసంభేదములయందలి యుపమాంధారముల విశేషార్థములను సమగ్రముగా వివరించుటకు ప్రయత్నించిరి. కాళిదాస మహాకవికి 'దీపశిఖి' యను ఉపనామ మున్నట్లు నిదర్శనములు

కలవు. శాస్త్రిగా రానిదర్శనములను పేర్కొని, కాళిదాసేయే సందర్భములలో దీపశిఖి మనోమోహనముగా వర్ణించెనో వక్కాణించిరి.

వాల్మీకి కాళిదాసునకు కవితాగురువను మాట యంద తేజిగిపట్టిరే. ఈ వ్యాసకర్త మూడవ వ్యాసములో శ్లోకముల యెత్తుగడల విషయమున, వర్ణనల సందర్భమున వాల్మీకి కాళిదాసున కేరితిగా మార్గదర్శకు డాయెనో సోదాహరణముగా నూచించిరి. 'కాళిదాస సౌందర్య సమారాధనము—విశ్వప్రేమము' అనునది పెద్దది. శాస్త్రిగారి నిజత కావ్యనాటక పరిశీలనమునకు తార్కాణముగా నున్నట్టిది. కాళిదాసు ప్రకారము ఎట్టి సౌందర్యము పరమేశ్వర్మన్నమయి నదో వ్యాసకర్త సనిపితముగా చెప్పిరి. వారి వ్యాఖ్య పద్ధతి యిట్లున్నది. కాళిదాసు పరిశ్రవణమును, పరిశుద్ధ దివ్యసౌందర్యమును తన కృతులలో ప్రతిపాదించెను. మానవజీవితములో యౌవన సౌందర్యములు సంక్లిష్ట నమస్యలు. యౌవనావాంకారమయ మైన సౌందర్యము కామ స్పర్శ కలిగిపట్టిది. ఆ యౌవనాంకరము, ఆ కామము సంపూర్ణముగా క్షాళితము లయినగాని దివ్యసౌందర్యము తేజరిల్లదు. పార్వతి రూపలావణ్యము, శకుంతలా దేహ సౌందర్యము అదివి యౌవనావాంకారదోషదూషితములు. ఆ సమయముననే వారి కిరువురకు జీవిత నాయకులు ప్రాప్తించిరి. కాని తారకామర సంహారము చేయు కుమారుని, ఒక మహాజాతికి నాయంకరము పూసదగిన పుత్రుని పదయుటకు వారు తగినవారు గారు. పార్వతి మనశ్శార్దూకి, శకుంతల యంతరంగ శుచికి నాయకనాయకుల యెడబాలు అవశ్యము అపేక్షజీయుము. అందుచేతనే కుమారసంభవమున కామదూహనము సంభవించినది. అభిజ్ఞాన శాకుంతలమున దుర్వాసశ్శాపము వర్షిత మయినది. పిదప పార్వతి తపస్సు చేసినది. శకుంతల మారీచ్ఛాశ్రమములో నియమకృశముఖి యయినది. అప్పటికిగాని వారి పృథ్వీయుములు కామవిముక్తిని పొందలేదు. వారి శారీరక సౌందర్యము దివ్యసౌందర్యము కాలేదు. కామ దూషితమయిన నైయతికమైన వంపు విశ్వప్రణయమై భాసిల్లినది. తుదకు నాయక సంయోగము

సంప్రాప్తిందినది. ఇట్టి పవిత్ర ప్రణయమే భారతీయ గర్భాన్వయ జీవనమునకు పట్టుగొమ్మయని శాస్త్రిగారి తీర్పు. ఈ తీర్పు విమర్శకుల మన్ననలను పొందునట్టిది.

మనుష్య మధురజీవనయాత్రకు ప్రకృతి సహజీవనము పరమసాధనమని కాళిదాసుని యభిప్రాయమయినట్లు 'కాళిదాసు - ప్రకృతి జీవనము' అను వ్యాసము చక్కాడించుచున్నది. ఋతుసంహారము కాళిదాసు ఆదిమకృతియని యంగీకరించి, యిందలి పర్వనములే తదనంతర కావ్యముల ఋతుపర్వనములకు భీషప్రాయములని శాస్త్రిగారు 'ఋతుసంహారము - కవితాపాపాగ్ర' యను వ్యాసమున చెప్పిరి. కాళిదాసు ఆరు ఋతువుల నెట్లు రమణీయముగా వర్ణించెనో మృగ్ధించుటకు అయాఋతుపర్వనముల శ్లోకములకు తాత్పర్యము వ్రాసికొనుచు పోయిరి. 'కాళిదాసు - హిమాయ ప్రకృతి' యను వ్యాసము జంగమస్థావర రూపమగు హిమాలయ ప్రకృతిని వెల్లడి చేయుచున్నది. 'మాక్తి మాక్తికములు' అను వ్యాసము కాళిదాసు పరిణత ప్రజ్ఞను లోకానుభవమును చాలు సూక్తుల నొకచోట చేర్చినట్టిది.

కాళిదాసు హైందవ కవి. హైందవ ధర్మ శాస్త్రములను, హైందవ శ్రౌత సూత్రములను జీర్ణము చేసికొని, తన కావ్యములయందంతట సుచితముగా వర్ణించినవాడు. మల్లినాథ సూరి కాళిదాస కావ్యములకు వ్యాఖ్యానములు వ్రాయుచు, ఆ మహాకవి అపార విజ్ఞానమును బట్టబయలుచేసెను. 'శ్రీ కాళిదాసు - ధర్మశాస్త్ర విజ్ఞానము' 'శ్రీ కాళిదాస మహాకవి - శ్రౌత విజ్ఞానము' అను రెండు వ్యాసములు మల్లినాథుని అపార శ్రమక్షీ సంతదకు నిదర్శనములు. గ్రంథస్థ ప్రమాణములతో వ్యాఖ్యానించిన మహామహా పాద్యయుడు మల్లినాథ సూరి. శాస్త్రిగారు మల్లినాథుని వైదగ్యమును బహుదాపారణముల నొసగి ప్రకటించిరి. 'శ్రీ కాళిదాస శివభక్తి తత్త్వము - తత్త్వజ్ఞాన వైభవము' చిట్టచివరి వ్యాసము. కాళిదాసు విశ్వమే శివమయమని భావించెను. ఇది శివశబ్దము పరబ్రహ్మవారకము. బ్రహ్మాండమున నిండియున్న దొకటేకత్తి. ఆ శక్తి సందర్శనీతముగా మూర్త్యంతరములను ధరించును. కాళిదాసు

త్రిమూర్తుల యభేదమును భజించెను. తత్త్వజ్ఞాన వైభవము అను భాగమున కాళిదాసు తన వాక్కుల మాటున దాచిన తత్త్వజ్ఞానమును శాస్త్రిగారు వెలికి దీసిరి. ఈ భాగము శాస్త్రిగారి యూహలను పుష్టముగా చూపును. అంతగా తృప్తి కల్గినవడు - హేతుదూరము గావున.

ఈ విధముగా సూర్యవారాయణశాస్త్రి గారు కాళిదాసుని కావ్యములను అనేక దృక్పథములనుండి సవరింపించిరి. కాళిదాస శ్లోకముల వ్యంగ్యమును పరామర్శించిన విధము శాస్త్రిగారి విమర్శనాపాటవమును చూపును. ఈ గ్రంథమునందంతట అనుభూతి ప్రధానమయిన విమర్శ కలదు. ఎందునఱునో గాని శాస్త్రిగారి విమర్శ యొక కొన్ని చోట్ల వ్యంగ్యశబ్దములను వివరించినట్లుగా గాక తెగ గుంజినట్లుగా నున్నది. ఆ సందర్భములు శాస్త్రిగారికి కాళిదాసు పట్ల గల భక్తిని చూపునవేగాని, యుత్తమ విమర్శకుల శక్యములు గావు. తాటికి సంహార శ్లోకమును వెదరించుచు 'మహాకవి! నీ యుపమానములో 'శేదో బీజాక్షర సంపుటి యున్నదయ్యా!' యని యనుట శాస్త్రిగారికే చెల్లినది. పారవశ్యముతో వ్రాసిన యిట్టి వాక్యములు ఈ గ్రంథమున ననేకములు గలవు. ఇట్టి వాక్యములవలన రచనమునకు శోభ చేకూరదు. 'రఘు వంశ వ్రదీపేన' అను విశేషణము రఘువంశ మహాకావ్యము ఇతర కావ్యములకు ప్రకృష్ట దీపము వంటిది యను విశేషమును ధ్వనింపజేయు చున్నదట! 'అత్యవధృత్య త్వవనతాంగి తావాప్సిదాసః క్రితనస్తోభిరితి వాదిని శంకదమాశ్'.....' అను కుమారసంభవ వంచమ పదాంత శ్లోకము కాళిదాసు కాళిమాతకు అంజలి పుటించినట్లున్నదమట శాస్త్రిగారి పొండితీ ప్రాధీమ్యము చూపినంతగా సత్యమును చాటుదు. 'అవనతాంగి! నేటినుండి నీ తత్వస్పృహకు అమృదుదోయితి'నని పరమేశ్వరుడు పాత్యతితో అన్న మాటలలో కాళిదాసుని కాలిభక్తి లత్యరత ప్రకాశించుచున్నదా? 'యా నృష్టి ప్రస్థురద్యా...' అను అభిజ్ఞానకాకుంఠల నాంది శ్లోకమున 'కాళిదాస కవిబ్రహ్మ యొక్క సుందరమున్న పృష్టిలో శకుంతలయే యుత్తమోత్తమమగు మొట్టమొదటి సుందరమున్న పృష్టియనిధ్వనించుచున్నదట! కాళిదాసుగారిముఖ

మునువరించుచు 'కాంతి లక్ష్మి' చంద్రునా శ్రయించి కమల
గుణమును పొందలేకపోయినది. కమలము నాశ్రయించి
చంద్రుని గుణము పొందలేకపోయినది. కాని ఆ లక్ష్మి
గౌరీ ముఖము వాశ్రయించి చంద్రునివలె ముల
నాశ్రయించినప్పటి సీతిని ఒక్కసారిగా పొందినదని
చెప్పెను. ఈ వర్ణనమున 'సంస్కృత కవితా లక్ష్మి
ఉమా ముఖ లక్ష్మి' కలిగినది కావ్య లక్ష్మిని
పొంది విహితముగ రూపమును ద్వివిధ సీతి
వొక్కసారిగా పొందినదను వర్ణాంతరము కలదట!
గురదక్షిణకై తనవద్ది కు వచ్చిన వరకు తువనాని
శిష్యునితో 'భుతపారదర్శి' యగువాడు తనను గురు
దక్షిణ యాచించి, పొందలేక మరొక దాతకడకు
పోయినచో ఆ యవప్రథమ ఈ రఘుమహారాజు
భరింపలేదని రఘువు వరికెను. ఈ శ్లోకమున
ధ్వని యున్నదట! అది యేమి? 'వేదాంత వేత్త' యగు
విద్యార్థి మోక్ష పురుషార్థమును గోరివచ్చి ఆ కోరికను
రఘువంశ కావ్యమునుండి పొందలేక మరొక యొక
గ్రంథము చదువుట కలిగి వెదలివాడను నవనాదము
కాళిదాసునైన వాకు లేకుండుగాక!' అని కవి
పాకకుని ప్రబోధించుచున్నాడట! వేదాంతవేత్త యగు
వాడు మోక్షమును గోరి కాళిదాసు రఘువంశమును
చదువునా? తత్వజ్ఞున వైధివమును తరమ
వ్యాసభాగముంతయు ఇటువంటి యాపాం యల్లిక.
ధ్వని యనునది ప్రకరణ సంగతమై యుండవల
యును. వాక్యములను ప్రకరణమునుండి యావల
కీర్తి, భ్రమలను వెదకుట ప్రారంభించినందువలననే
శాస్త్రిగారి బుట్టుల నల్లిరి. వివర్ణకుడు కవి
హృదయముతో సమానమయిన హృదయము గలవాడై
యుండవలయునే కాని కవి వివర్ణకుని హృదయముతో
సమానమయిన హృదయము కలవాడు గారాదు. అనిగా
వివర్ణకుడు తన భావములను కవి భావములుగా
చేయరాదు. ఇట్టి వివర్ణ కోన్ని యేంద్రమండి
తెలుగులో నచ్చుచున్నది. వెంగళ భావభాసురులకే
నవ్యాదయ్యలైనవారికే యిట్టి యర్థములు, ఇట్టి
భ్రమలు అవగాహనమగునని శాస్త్రిగారు మాటిమాటికి
అనుట, రాను చెప్పుచున్నదే వరమ యథార్థమని
యనుకొనుటవలన కలిగిన ఫలము.

'అభరణస్యైభరణ' యను శ్లోకము. అన్ని
మిత్రుడు విదూషకునకు ఊర్వశీ సౌందర్యము

వర్ణించు సందర్భమునందలిదని 82 వ పుటలో
నున్నది. శాస్త్రిగారే యా శ్లోకము వికమోర్వ
శీయము ద్వితీయాంకమందలిదని యదావారింపిరి.
అన్నిమిత్రుడు మాళవికాగ్నిమిత్ర వాటకమున వాయు
కుడు. అత యోర్వశీ సౌందర్యమును వర్ణించుట
యెట్లు పాసగును? ఈ పుటలో రెండు పేరా
యందలి వాక్యములు స్పష్టముగా లేవు. 'ఇయం
గేహే లక్ష్మి' అను శ్లోకము భవభూతి యుత్తర
రామచరితమునందలి ప్రథమాంకములోనిది. సీతాదేవి
చిత్రవట దర్శనానంతరము అలసట పొంది రాముని
వక్షస్థలముపై నిద్రించినది. రాముడా నిద్రాపరవశు
రాలిని జూచి పై శ్లోకముద్వారా తనకు సీతవట్లు
గల వరమప్రణయానురాగములను వెల్లడించును.
ఆ సందర్భము రామచరిత ఫుట్టుము కానేకాదు. కాని
శాస్త్రిగారేమో 'శ్రీరామచంద్రుడు కూడ నిండు
చాలాలైన సీతాదేవిని లోకారాధనమునకై లరణ్య
ముల పాలుచేసి ఆమె ప్రణయమును దలంచుకొని
యిట్లే విలపించినాడు' అని 'ఇయం గేహే లక్ష్మి' అను
శ్లోకము సుదాహరించిరి. ఇది సమంజసముగా
లేదు. రఘుమహారాజు కౌత్సమహర్షిని కుశం
మడుగగా ఆయన 'రఘువు పాలించుచున్నపుడు ఏ బాధ
లుండవు. లోకమునకు భుభములే కలుగును. మూర్ఖుడు
ప్రకాశించుచుండగా అంధకారము లోకమువారి దృష్టి
నావరింపజాలదు' అని యనును. 'దిలీపుడు వరిపాల
కుడై యుండిగా మా కందఱకు కుశలమే కలుగు
చుండు'నని కౌత్సమహర్షి యన్నట్లు శాస్త్రిగారు
ప్రాసరి. రఘువు దిలీపుడు గాడు. దిలీపుని కుమా
రుడు. 133 వ పుటలో 'అదివియేనుగులు క్రొత్త
మేఘధ్వమంచే మదింది గర్పించుచున్నవి' యని యున్నది.
గర్పించు అనుక్రియ కానరాదు. అది 'గర్పించు' అను
క్రియయొక్క అచ్చు తప్పేమో! అట్లయినచో
ఏనుగులు గర్పించునా? మేఘములు గర్పించును.
సింహములు గర్పించును. ఈ గ్రంథమున అచ్చు
తప్పు లనేకములు గలవు. 'గౌరవనీయములు' అను
మాట అసాధువు. శాస్త్రిగారివంటివా రుపయోగింప
దగినదిగాదు. 'వెళ్లమని' (పుట. 165) యని యన
రాదు. వెళ్లమని యనవలయును. 'ఇతడి' (పుట.
52) అతడి (పుట. 96), శక్తివంతము (పుట.
146) అచ్చు తప్పులేమో!

భారతీయునకు భారతదేశాధిమానము భారతీయ సంస్కృత్యధిమానము సహజము. ఏ యధిమాన మయినను పొద్దుంతలో నుండవలయును. సమదర్శనముతో కూడియుండవలయును. మార్కవారాయణశాస్త్రిగారు భారతీయ సంస్కృతి యనగానే పరపరించినపుట యట్లుండనిండు. వారా పారవశ్యముతో నేమేమియో వ్రాయుదురు. చూడుడు. భారతీయ కవితాసౌందర్యము 'కేవల శౌతిక విషయంబులమైనది' కాదు! భారతీయులు ఇంద్రియములకు దానులు గారట! సౌందర్య తత్త్వ విషయమున కాళిదాసు కీట్టునకు (ఆంగ్ల కవి) మార్గదర్శకు డయ్యెనట! శరణాగత రక్షణాది సుగుణములను భారతీయులు 'హిమవనగ్రవృక్ష' మండియే వేర్చియుండవచ్చునట! భారతీయ దివ్య సౌప్రదాయములు ఒక్క భారతదేశమునకే కాక ప్రపంచమునకే శ్రేయోదాయకములనుటలో సందేహము లేదట! 'భారతజాతిలో నేదేని యద్భుతశక్తి యున్నదన్నచో నట్టిది భారతీయుల శ్రౌతక్రియా నిర్వహణము వలననే అని యనవలసి యున్నదట! కాళిదాసు కావ్యములను పఠించి, ఆ కావ్యములలో గల 'విశ్వసేమ'తో ప్రపంచమునకు ముఖ్యముగా 'చైనా' వంటి దురహంకారపూరిత దుష్ట సంఘములకు వెలుగుబాటను జూపుట విజ్ఞుల కర్తవ్యమై యున్నదట! ఈ మాటలు అతిశయోక్తులు మాత్రమే గాదు అబద్ధములు గూడ. సంస్కృతాంధ్ర భాషా సాహిత్య కవితలో వెంత విషయవాసన యున్నదో శాస్త్రిగారు మఱచినట్లున్నది. ఆ విషయంబులవశ్యమెక్కడిది? సంఘమున నున్నచే సాహిత్యమున కెక్కినది. తమ భార్యలు నలమహారాజ సౌందర్యముచే ఆకర్షింపబడుదురేమో యను తలంపుతో, వారిని త్రిమూర్తులు భద్రముగా కాపాడుకోవలసి వర్తించునంతవఱకు శ్రీ హర్ముడు పోయినాడు? కుమారసంభవమందలి యష్టమ సర్గమును కాళికాసు రచించలేదని మన శ్రోత్రియు లన్నప్పటికీ, ఆ మాటలకు వియవయెంత? మన పురాణ వాఙ్మయము, సంస్కృతాంధ్ర కావ్యములు నచ్చి కామ పర నములతో కూడిలేవా? కోదార్గమున్నగు చోట్లనున్న కామగీర్ణమున కర్థమేమి? విపులముగా చర్చించుట కిది చోటుగాదు. శాస్త్రిగారు వేసిన 'దివ్య సౌప్రదాయము' లనుచున్నారే యని భారతీయులలో నెందఱకు శ్రేయస్సును కలిగించినవి?

ఈ జాతి యద్భుతశక్తి శ్రౌతక్రియా నిర్వహణమున లేదు? మఱి భిన్నత్వమున ఏకత్వమును దర్శించుట భారతీయ శక్తి యుక్తులకు ఉదాహరణము. ఇంత కంటె వెక్కువ వ్రాయుట యనుచితము.

అరవిందమూర్తి మైవల్కుగా కాళిదాసు భారతీయ సంస్కృతి పరిణామ దశలలో మూడవది యగు రసమయ జీవనమునకు ప్రతినిధి. సాధిమానమునకు పోకుండ, సంయమనముతో, ఆ మహాకవి కావ్యములను తెలుగువారు చదివి సమీక్షింపవలయును. మార్కవారాయణశాస్త్రిగారు రచించిన యీ 'కాళిదాస వ్యాదయము' అటువంటి ప్రయత్నములకు నాందియని భావించుము గాక!

—శాక్యసింహ.

సుగుణ

[నవలిక. రచయిత: శ్రీ బలివాడ కాంతారావు. ప్రచురణ: శ్రీమతి ఆర్. వి. రమణమ్మ శోభా ప్రచురణలు (సాహిత్యోద్యమ సంస్థ) విజయనగరం-2. డిస్ట్రిబ్యూటర్లు: 1. విశ్వసాహిత్యమాల, రాజమండ్రి-2. 2. హిమాంశు బుక్ డిపో, విజయనగరం-2. పేజీలు 115. వెల రూ. 2-00.]

ఈ నవలికలో ప్రధాన పాత్రలు భార్య భర్తలు. భార్య సుగుణ, గుణవతి విద్యావతి. తన అర్హత ప్రియం గుర్తించిన వ్యక్తి. వ్యక్తిత్వానికి ముఖ్యకారణం కానివేదీ తృణించటానికి వెనుదీయని కింవతి. కాలేజీ చదువు మధ్యలో ఆపివేసింది. మంచి సంబంధాలు వదులుకుంది. ప్రేమించగల భర్తను ఎన్నుకోవటమే ఆమె జీవితంలో పొందించిన సుఖ కార్యం. ఆమె తిట్టినట్లే మాట్లాడుతుంది. తిట్టదు. పొగడినట్లే పుంబుంది. పొగడదు. చాలా గడుసు మనిషి. తను కోరింది అడక్కుండా భర్తచేత చెప్పించుకోగలదు, చెప్పించుకోగలదు. చేయించుకోగలదు.

భర్త గుమాస్తా! చిన్నతనంలో అల్లరి చిల్లరగా పెరిగి పెద్దవాడయి, పెద్దవాడయిన వ్యక్తి. భార్య కంట తడిపడితే సహించలేడు. స్త్రీకి వ్యక్తిత్వం వుందని గ్రహించి, దాన్ని గౌరవించటం అలవాటు చేసుకున్న మనిషి. భార్యను సంతోషపెట్టుటానికి

పృథ్వీపూర్వకంగా ప్రయత్నిస్తాడు. అమె బాధ పడితే బాధోపశమనం కలిగించడానికాస్తాడుగానీ, ఆ యత్నంలో అమె వ్యక్తిత్వం దెబ్బతింటుందంటే నిర్వికల్పంగా ఆలోచించగల పరుగుడు.

ఈ రెండు పాత్రలలోపాలు పాశకుల దృష్టిలో నిలిచిపోయే పాత్రలు పావిత్రీ, రచయిత. చిన్నతనంలో శిరోముండనంతో కనిపించే పావిత్రీ, పెద్దయి పెళ్లి నిర్ణయించుకుని ఇష్టానిష్టాలు ప్రదర్శించలేని పావిత్రీ, పెళ్ళయిన పావిత్రీ - ఏదీధంగా పావిత్రీని చూచినా పాశకులకు దిగులు కలుగుతుంది.

రచయిత దయనీయ పరిస్థితి, ఇల్లు వదిలి పారిపోయారవటం, నిరాశ్రయుడుగా జీవించటం, అర్హతా వర్తకాలు గుర్తించి ప్రవర్తించటం, ఎదుటివారి శ్రేయస్సునే కాంక్షించటం మానేసి రచయితలోని ఔన్నత్యం పాశకులను సంతోషపెడుతుంది. రచయిత మార్చిన జీవితం కథా వాయకుడిలో చూచి సుగుణ సంతోషించిపోతే పాశకులు సంతోషిస్తారు. తను బాధపడినా ఇతరులు సంతోషిస్తే పొందానని తపనచెందే రచయిత పాత్ర ఉదాత్తమయింది.

పాత్ర సృష్టిలో శ్రీ బలివాడ కాంతారావు చూసిన నేర్పు విశిష్టమయింది. ఎంత చిన్న పాత్ర అయినా మనస్సులో నిలిచిపోయేటట్లు మలచగల రచయిత ప్రజ్ఞ తిలకించిన పాశకులు సంతోషించతగల గు లవుతారు. ప్రతి పాత్రా ఒక చెరగని ముద్రవేస్తుంది. సవరిక చదివి ముగించి తర్వాత ప్రతి పాత్రా పశ్చాత్తాపం కళ్ళముందు తిరుగాడుతుంది. చిన్న సంఘటనలో, చిన్ని వాక్యంలో పాత్ర వ్యక్తిత్వం కాంతిమంతమయి గోచరిస్తుంది.

పెళ్ళయిన మూడైళ్ల తర్వాత రెండూ మూడు రోజుల్లో జరిగిన కథలో గుర్తు తెచ్చుకొన్న గతం చిత్రీకరణమయిందీ సవరికలో. భార్య తన ప్రేమ కథ చెబుతూవుంటే ఏ మాత్రం పంచలనం ప్రదర్శించ లేదు భర్త. భర్త తన గత జీవితం చెబుతూవుంటే ఏ మాత్రం పట్టించుకోనట్టు కనిపించిన సుగుణ కథాంతంలో కడుపునొప్పి వచ్చినట్లు ప్రదర్శించటం అర్థమయితే స్త్రీత్వం అర్థమయినట్లే! సుగుణ చెప్పిన ప్రేమ కథ నిజమా, అబద్ధమా? నిజమయితే అంత శాశ్వతకాలయిన సుగుణ వంటి స్త్రీ అలా

చెబుతుందా? చెప్పకపోవచ్చు. అబద్ధమా? అయితే ఎందుకు కల్పించింది? భర్తచేత తన ప్రేమ గాథ చెప్పించుకొనికా? కావచ్చు. అది నిజమయితే అమె నేర్పు పండ్యం. రచయిత నేర్పు ఉత్తమం. సుగుణ చెబుతూ వున్నది, కల్పన అయినా అనుకోవాలి లేక భర్తలో క్షమాగుణం అయినా వుండాలి. అమె చెప్పింది నిజమా అబద్ధమా అని తేల్చుకోవటానికి భర్త ప్రయత్నించలేదు. సుగుణ పలికిన చివరి మాటవల్ల పూర్తి సత్యం తెలుస్తుంది. ఈ సవరిక చదివి పాశకులు ఆ సత్యం గుర్తిస్తారు.

పెళ్ళయిన కొత్తలో ఎవరయినా తమ పూర్వ ప్రేమ వ్యవహారాలు చెప్పకంటారా అనేది ప్రశ్న! ఎందరో మహానుభావులు. కొందరు చెప్పకపోవచ్చు. చెప్పకపోవటం వాస్తవమయితే సవరిక అంతా వాస్తవంగా వుంది. ఈ రచన జీవితమే చీల్చింది. పులుముడు లేకుండా, ఉపాత్తిభావ వ్యక్తికరణంతో సమాజ చిత్రణ చేయగల రచయితలలో శ్రీ బలివాడ కాంతారావు సముచితస్థానం సముపార్జించుకొన్న సర్వం పాశకులకు ఇతాపూర్వమే తెలుసు. ఆ సత్యం ఈ సవరికలో పునర్నవ్వందర్శనం అవుతుంది.

ఈ సవరికలో రచయిత పేరులో ఒక పాత్ర వుంది. ఆ రచయిత కొన్ని కథలు వ్రాశాడు. ఆ ద్విచణ కథానాయకుడి స్వభావ చిత్రణలాగా వుంది. ఆ కథలవల్ల కథానాయకుడిలో పరిపరస్పర రాజటం బాగుంది. ఆ కథలు చక్కని రచనలు కూడా! అయితే అవి ఈ సవరికలో యధాతథంగా చెప్పటంవల్ల కథా గమనంతో మార్పు వచ్చింది. ఆ మార్పు ఉచితం కాదు.

భర్త భార్యతో వివాహం రచయిత చదువుకో మని ఇచ్చిన కథలు చెప్పేటప్పుడు ప్రధాన విషయాలు చెప్పటంలో ఆవాస వికల లేదు. సంభాషణలు క్రమంగా ప్రత్యక్షర పరమార్థంగా చెప్పటం కొంత వరకు వాస్తవికం కాదు.

పృథ్వీం రాకే ఉదాత్త విషయాలు స్వల్ప శ్రమతో, చిన్నివాక్యాలతో చెప్పగల నేర్పు రచయితకు వుంది. జీవితంనుంచి జనించిన ఇటువంటి కథలు చాలా తక్కువమంది వ్రాయగలరు. తెలుగు సవలా సాహిత్యంలో ఒక మంచి రచన చదవాలనుకుంటేవాళ్ళు ఈ 'సుగుణ'ను చదువవచ్చు.

హుసెన్ సాగర్

[కథల పంపుటి. రచయిత: శ్రీమతి రేవనూరి శమంత. ప్రకాశకులు: యం. శేషచలం అండ్ కో., మద్రాసు-1. ముద్రితమైనది, సికింద్రాబాదు. ప్రాసీస్టింగ్: ఆంధ్రప్రదేశ్ బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు. ప్రచురిత రోడ్డు సికింద్రాబాదు. పేజీలు 184 వెం. రూ. 2-00.]

రచయిత్రికి జీవితంగార్చి కొన్ని స్థిరమైన అభిప్రాయాలున్నాయనిపిస్తుంది. వాటి బాగులు ఎవరెవరికి ఎలా అనిపించినా, రచయిత్రి ఆ అభిప్రాయాలు విశ్వసించి రచనాజీవితంలో అమలు పెడు తున్నట్లు కథలు చెబుతున్నాయి. ప్రేమ పెళ్ళి- వీటినిగూర్చి రచయిత్రి భావాల తీరు వేరు. పెళ్ళి అనహం, అనవసరం అన్న భావన ప్రతి కథలోనూ ప్రత్యక్ష మవుతుంది. ప్రేమ అనేది నిర్వచించడానికి అందుబాటులో వుండదని, ఎదుటి వ్యక్తిలో మూటాడటప్పుడు తన్మయత్వం వశమవరిపోవటంవంటివి జరిగితే ఆ వ్యక్తిలో ప్రేమ ఉన్నట్లు లెక్కానీ, గారం, బిక్కి, అభిమానంవంటివి ఏం కలిగినా అది ప్రేమగాదనీ, పరస్పరద్గుణవంపన్నురాలుగా ఆత్మంతాను కూర్చుంటున్నా కనిపించే భార్యలోనూ ప్రేమ లేక పోవచ్చుననీ, ఆమె పెళ్ళికి పూర్వం తప్పకుండా ఎవరినో ప్రేమించి వుంటుందనీ, భర్తపట్ల విధి నిర్వహణ, బాధ్యత నెరవేర్చటం చూచి ఆమెలో ప్రేమ వుండనుకోవటం ఆత్మవంచన అన్న తీరుతో రచయిత్రి వ్యక్తికరించే అభిప్రాయాల ధోరణి వింతగా వుంటుంది.

ఈ కథావికల్లో ఉన్న ప్రధాన స్త్రీ పాత్రలలో, సామాన్యంగా చాలావాటిలో రచయిత్రి ప్రవేశపెట్టిన ఈ వింతగుణం కొంతరో కొంతయినా కొట్టవచ్చినట్లు వుంటుంది. అంతేగాక, ప్రధాన స్త్రీ పాత్రలకు సాధారణంగా తల్లిదండ్రులు చిన్నతనంలోనే వదిలిపోతారు. పాత్రలు పుట్టింటినుంచి, (ఉన్నచోటు నుంచి) పారిపోతాయి. అష్టకష్టాలు పడతాయి. యౌవనంలో 'దుర్మార్గం' చేబిక్కుటోయి, తప్పించుకొని పారిపోయి, యువకుడు చేతిక్కి ప్రేమించబడి, ఇద్దరిలో ఎవరికో పెళ్ళి ఇష్టంలేక, మళ్ళి ఎక్కడికో,

జీవితంనుంచో పారిపోవటం వుంటుంది. సాధారణంగా కథలన్నీ విషాదాంతాల్లో, విషాదాంతాల్లో, విషాద తుల్యాంతాల్లో అవుతాయి. ప్రతి కథలో ఒక పురుష పాత్ర విస్కీవో, అటువంటిది ఏదో మత్తుపానీయం తాగుతుంది. ఎప్పుడో స్త్రీ పాత్రకూడా తాగి తం తిరిగి పడిపోయింది.

ఈ రచయిత్రి కథావాయికల్లో ప్రవేశపెట్టిన తత్వం నితరంగా పరిశీలిస్తే, వాస్తవికతా దృక్పథంలో ఆలోచిస్తే ఇలా అనుకోవచ్చు. స్త్రీ పాత్రకు ప్రేమించటం ఇష్టం. ప్రేమించబడటం ఇష్టం. పెళ్ళి ఇష్టంలేదు. కొంతవరకు శృంగార జీవితం ఇష్టంలేదు. ఆరాధన ఇష్టం. తను దూరమయిపోతే ఆరాధించే యువకుడు పిచ్చివాడయి, చచ్చిపోయే యువకుడు ఇష్టం, అలాగే తనకు దూరమయిపోతే, వెలెక్కె అలాగడిపోవటం ఇష్టం. మళ్ళికొత్త ప్రదేశం, కొత్తజీవితంఇష్టం. కొత్తపురుషుల పాంగత్యం, అదీ అయోమయ దశకు ఎరగటం, అటువంటి వాళ్ళతో తనను ఆరాధించే యువకుడి కథ చెప్పుకొని, గర్వపడి, వాళ్ళు కోర్కె పడేటట్లుచేసి, వాళ్ళు బాధపడుతుంటే తనూ బాధపడి, బాధలో ఆనందం పొందటం ఇష్టం.

రచయిత్రి ఇటువంటి పాత్రలు అనేకంగా సృష్టించటంవల్ల తను నమ్మిన అభిప్రాయం ఏదో ప్రచారం చేయాలనే ఆశ వుండేమో అనిపిస్తుంది. ఆ అభిప్రాయం వెనుక జీవితంలో తిన్న ఎదురు దెబ్బలు, బాధలు ఉన్నాయేమోనని విజ్ఞులు తం చిహ్నం. అలాగే జరిగింది. 'శమంత జీవితంలో ప్రబలమైన విషాదభారం ఉన్నట్లు' శ్రీ పా. వెం. రాజమన్నారు భావం కాగా, 'ఒకానొక నిజమైన అనుభవాన్ని తనదిగాని సన్నిహితులైన వారిదిగావి..... ఆ అనుభవాన్ని విశ్లేషణనీవత' కలిగించే తీరిగా రచయిత్రి కథలల్లినట్లు' శ్రీ అచంట జానకిరామ్ తలంచగా.....అనుభవ వరంవర జీవితరచి, కొంత భావన రంగరించి కథలువ్రాసి వాటికి 'విశ్లేషణనీవత' కలిగించటంలో శ్రీమతి శమంత తాళి' అని ప్రకాశకుల పరిచయం.

ఈ కథ లన్నింటిలోఉన్న ప్రధాన స్త్రీపాత్రల మనస్తత్వం వెనుక రచయిత్రి మనస్తత్వం నూటికి

నూరుపాళ్లు దాగివుండన్న విషయం సత్యసన్నిహితం. ఆ దృష్టి పరిచయాలు కల్పించాయి. అందువల్ల పాశకులకు, రచయిత్రి జీవితంలో కొద్దిభాగం ప్రతికథలోనూ చదువుతున్నామన్న అభిప్రాయంకంటే అవకాశం వుంది.

ఈ ప్రకాశకులు శ్రీమతి భానుమతీ రామ కృష్ణ కథలకు పరిచయంలో 'శ్రీమతి భానుమతీ రామకృష్ణగారు' అని వ్రాసి ఈ రచయిత్రిని పరిచయంలోనే 'శ్రీమతి శమంత' అని వ్రాయటం అనుచితం. ఇద్దరు రచయితుల పరిచయంలో ఆ వ్యత్యాసం న్యాయంకాదు. ఒకరిపట్ల గౌరవం, ఎక్కువవున్నా లేకపోయినా సాహితీ లోకంలో పరిచయం పరమావధిగా వుండాలి. వారి వారి రచనా వైశిష్ట్యాలవల్ల పాశకుల గౌరవం పొందుతారు. 'గారు' ప్రయోగించటం తప్పు అనటం లేదు. అందువల్ల ఆధిక్యంగానీ అవాధిక్యంగానీ వస్తుండనటం లేదు. అయినా ఇంత ఉత్తమ సాహితీసంస్థకు ఒక పదతి అవసరం. ఒక రచయిత్రిని వ్యక్తిగా పరిచయం చేసేటప్పుడు చూపే గౌరవ విధానం మరో రచయిత్రికికూడా వర్తించాలి. రచయిత్రిలుగా వాళ్ళ అర్హత ఎటువంటిది అయినా, సంఘంలో వాళ్ళ గౌరవం ఎంతటిది అయినా, వ్యక్తులుగా వాళ్ళు సమానులు. ఆ సమానత వ్యక్తం కావాలి. వ్యక్తివ్యక్తికి వ్యక్తిగా విలువలు నిర్ణయించే వ్యత్యాసపు పద్ధతి ప్రకాశకులు మార్చుకొంటారని పాశకులు అభిప్రాయపడ్డారు.

శ్రీమతి రేవనూరి శమంత రచనలలో అర్థంకాని ఆనేరన, ఆవన, తపస్సు గోచరిస్తాయి. ఆశకు అవధి పరిధి కనిపించక, నిరాశతో గుండెలు నింపుకొంటే అక్కడా అసంతృప్త్యం అయోమయత్వం ఎదురై బాధపడి పోతాయి పాశకులు.

జీవితానికి ఒక అర్థం, ప్రేమకు ఒక నిర్వచనం, పెళ్ళినిగూర్చి ఒక నిర్భూతాభిప్రాయం ఏర్పరుచుకోవాలని ప్రాత్రగతంగా రచయిత్రి చేసిన ప్రయత్నం స్పష్టంగా రూపొందలేదు. అలా రూపొందక ఒక పరిధికి అతీతంగా విగిరి వుండటమే వాటి గుణం!

ఈ వాటి యువతీ యువకులయిన రచయితలు, రచయిత్రిలు సాధారణంగా వెలికి దారేని

అవ్వవచ్చనుంచి ఈ రచయిత్రి రావాలని ప్రయత్నించి పాశకుల కథంలో కనిపించలేదు.

ఈ కథలన్నింటిలో రచయిత్రి కథ సడిపించటంకంటే సాతల మనోగత భావాలరూపం లేఖనమననో, చెప్పటం వలననో, అనుకోవటం వలననో వ్యక్తం చేస్తాయి. అందువల్ల పాశకులకు పాశకులకు చాలా పన్నీహితంగా వస్తుంది. సాతల పాశకులు లీనముయిపోయే అవకాశం వుంది.

కథాశీర్షం దృష్టితో వాస్తవికత భావంతో పరిశీలిస్తే ఇందులో చాలా రచనలు కథలు కావు. కథలలో ఇంపీషమయిన పన్నీవేళాలు తొలగిపోతే బాగుంటుంది. కొద్దిమాటలతో పూర్వభాషాస్ఫుర్తి కలిగే పరిస్థితి వుండగా ఎక్కువ పదాలు వాడటం అనవసరం! వాక్యాలు సాగరాగటం తగ్గిస్తే పాశకులకు విసుగు తగ్గుతుంది.

ఈనాడు వస్తున్న సీసీమాత ప్రధానం రచయిత్రిపై వుంది. ముఖ్యంగా హిందీ సీసీమాలు. కథలల్లో, సంభాషణలు సడిపించటంలో ఆ ప్రధానం పాశకులు గుర్తిస్తారు.

ఈ రచయిత్రి కథలలో కొంత పరిచయం ఉన్నతర్వాత, కొన్ని దశవల్ల కథలలో రచయిత్రి కథను పాశకులు పోల్చుకొంటారు. ఈ రచయిత్రి మూత్రమే ఇలా వ్రాసే అవకాశం వుందనిపించే ఒకానొక వ్యక్తిగత ముద్ర ప్రతి కథలోనూ కనిపిస్తుంది. ఒక కథ కొంతవరకు చదివి తర్వాత ఏమవుతుందో కొంతలో కొంత పాశకులు నిర్ణయించుకోవచ్చు. ప్రతి కథ ముగింపులో వ్యక్తమయ్యే అత్యున్నత విధానం ఒక్క విధంగానే వుంటుంది.

రచయిత్రిలో నిరాశావాదం ఉన్నట్లు కథలు చదివి పాశకులు భావించే అవకాశం వుంది. అది నిజం కాదు. ఆశావాదమే వుంది. ఆశావాదం అవకాశంగా తోచక, భయంవల్ల నిరాశావాదం తొంగిచూస్తుంది, గానీ, రచయిత్రి నిరాశావాదికాదు. ఆశావాది. విషాదంత రచనా విధానంకూడా ఆశావాద విజయంకోసం వచ్చిన నిరాశావాదమేకాని తదన్యం కాదు. తన కిది కావాలని అంటే అత్యంత అని అనుకొంటారేమోనని

ప్రదర్శించే నిరాశ ప్రత్యక్ష మవుతుందికానీ, విజంగ నిరాశ కాదు!

ఈనాడు కథలు వ్రాస్తున్న రచయిత్రులలో చాలామంది వ్రాయలేని సంక్షణమయిన, చక్కని వ్యావహారికం శ్రీమతి రేవనూరి శమంత వ్రాయటం గమనించిన పాఠకులు సంతోషపడతారు. చాలా వాక్యాలు ఎంతో కవితాత్మకంగా గోచరిస్తాయి.

కథా నెత్తకం, సంఘటనలు, సంభాషణలు నాస్తికతకు దూరంగా ఊహాలోకాల వ్యవహారాలు లాగా వుంటాయి. పాత్రచిత్రణమాత్రం విశిష్టత! నర్తనసామ్యంగా ఒకవిధమయిన అనారాధిత జీవితం జీవించే స్త్రీలను చక్కగా ఈ కథలలో చిత్రించటం పాఠకులు గమనిస్తారు. స్త్రీ పృథ్వీపుర లోతులు తెలుసుకోవటానికి పాక్షికంగా ఈ రచనలు ఉపయోగ పడతాయి.

ఊహాలోకాలలోంచి, నాస్తిక జగత్తులోకి వచ్చి, సంభాషణలో, ఆలోచనలో కవిత్య పద్ధతి తగ్గించి, వస్తువైవిధ్యం సమపాక్షించి దర్శించిన జీవిత చిత్రణకు ఆలంకారాలు పులమకుండా, యథా తథంగా చిత్రించటానికి ప్రయత్నిస్తే, జీవితంవీర ఒక సక్రమమయిన విశ్లేషణప్రాయం ఏర్పరుచుకో తోయే ఈ రచయిత్రి మంచి కథాస్పష్టత చేయ వచ్చు. ఆంధ్రసాహిత్యంలో ఉజ్వల భవిష్యత్తు ఆర్జించవచ్చు.

—మనోరాణి.

అ గారి కథలు

[కథల సంపుటి. రచయిత్రి: శ్రీమతి భాను మతి రామకృష్ణ. ప్రచురణ: యం. శేషారం అండ్ కో., మద్రాసు, మచిలీపట్టణము, సికింద్రాబాదు. ప్రాసెస్సానం: ఆంధ్రప్రదేశ్ బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు. రాష్ట్రపతి రోడ్డు, సికింద్రాబాదు. పేజీలు 139. వెల రూ. 2-50.]

శ్రీ మునిమాణిక్యం నరసింహారావు పుస్తక 'కాంతం' తో శ్రీమతి భానుమతి రామకృష్ణ పుస్తక 'అత్తగారు'ను 'రసజ్ఞులు పోల్చి చూచుకొనవలసిన అవసరం ఎంతైనా వుందని' ఈ సమీక్షకర్త అత్తగారి కథలు మొదటి సంపుటి ఆంధ్రప్రతికతో సమీ

క్షిస్తూ చేసిన సూచన సోదర సమీక్షకులు ఇతరేతర ప్రతికలలో ఆ అభిప్రాయం బలపరచటం, ప్రకాశకులు స్వీకరించటం ముదానం.

ఈ సంపుటిలో 'ఈ 'అత్తగారు' మన కథా పాఠిత్యంలోని కాంతం, గిరీశం, బుచ్చమ్మ పగైరా పాత్రలవలె మరుపురాని మహాపాత్ర' అని ప్రకాశకుల ప్రకటన! ప్రకాశకులు 'మా మాట'లో ఎన్ని 'మహా'లు వాడారో చూచిన తర్వాత, మహాపాత్ర అనటం మాటవరుసకు మాత్రమేనని పాఠకులు గమనిస్తారు.

'అత్తగారు' 'కాంతం'వంటి పాత్ర అని అంగీకరించటం సంస్థ జెన్నత్యానికి నిదర్శనమే అయినా, అత్తగారు పాత్రను గిరీశం, బుచ్చమ్మలతో పోల్చటం అత్తగారు పాత్రకు అపచారం. అంతేకాదు. 'కాంతం' పాత్రకు మహాపచారం. 'కాంతం' 'అత్తగారు' బహు కోదాలనుంచి దర్శించబడి, చిత్రితమైన పాత్రలు. గిరీశం, బుచ్చమ్మలు ఒక వస్తువును వ్యక్తం చేయటానికి ఒక నాటకంలో వృద్ధిపడిన పాత్రలు. 'కాంతం, అత్తగారు'ల విస్తృతి, గిరీశం బుచ్చమ్మలకు లేదు. ఈ పాత్రలతో పోల్చటంవల్ల, 'అత్తగారు'కంటే శ్రీమతి భానుమతి రామకృష్ణకు చేసే అన్యాయం ఎక్కువ. రచయిత్రికి అత్యధిక గౌరవం ఇవ్వాలంటే 'కాంతం'లాగా 'ఎంకి'లాగా 'అత్తగారు' కలకాలం నిలిచే పాత్ర అనవచ్చు.

'కాంతం'ను భార్యగా శ్రీ మునిమాణిక్యం నరసింహారావు కలం చిత్రించింది. 'అత్తగారు'ను అత్తగారుగా శ్రీమతి భానుమతి రామకృష్ణ కలం తిరికించింది. ఒక తెలుగు వ్యక్తిని పై ఇద్దరు రెండు దశలలో చిత్రించారు. అలా చిత్రించే తీరుతెన్నులు చూసిన వ్యక్తి, శ్రీ మునిమాణిక్యం నరసింహారావు. ఆ తెలుగు స్త్రీని బాల్యదశలో, యౌవనదశలో పరికిరించి పూహించి మరో వ్యక్తి చిత్రించవచ్చు. ఆ చిత్రించటంకూడా, శ్రీమతి భానుమతి రామకృష్ణ కాంతం అడుగుజాడల్లో 'అత్తగారు'ను చిత్రించిన నేర్పుతో చిత్రిస్తే అప్పుడా మూడు పాత్రలు కలిసి ఒక తెలుగువ్యక్తి సంపూర్ణ జీవితం చూపుతాయి. ఆ మూడు పాత్రల ఏకీకృతరూపమును చూచి పాఠకులు ఇది ఒక మహాపాత్ర అనుకుంటారుగాని, శ్రీమతి భానుమతి

రానుకృష్ట చిత్రించిన 'అత్తగారు' మహాపాత్ర అనుకొను. కొంతంను అనుకరించి 'అత్తగారు'ను సృష్టించిన కీర్తి శ్రీహరి భానుమతి రామకృష్ణకు లభ్యమవుతుంది.

రచయిత్రికి తనపాత్రంపై సానుభూతి అత్యవసరం. ఏ రచయితగానూ తన పాత్రలమీద సానుభూతి లేకపోవటం తన బిడ్డలమీద ప్రేమ లేకపోవటంతో సమానం. పాత్రలను దయనీయావస్థలో వుంచి, పరిశ్రమలోకాన్ని సంతోషించమని, తనూ సంతోషించటం చారుణం. ఆ స్థితి పాకులు 'పర్వవారిటీ' లో చూపారు. ఆ కథలో వాస్తవికత లేదు. 'అంతకు తగ్గి బొంత' ఎక్కడయినా దొరుకుతుంది. వాస్తవికతలేని హాస్యం వాంగు కాలాలు నింపదు.

అన్ని కథలకు అత్తగారు పేరు జోడించే వర్తతి పర్వవారిటీలో మారిపోయింది. 'అత్తగారు—పర్వవారిటీ' అని కథ పేరు అయితే, అదెక్కడి అత్తగారి పర్వవారిటీ అని పాకులు అనుకొంటారో అని రచయిత్రి సందేహమయితే, అత్తగారు—కూర్మావతారం కథలో అత్తగారిది కూర్మావతారం అని పాకులు అనుకొనే అవకాశం వుందని రచయిత్రి భావించక పోవటం విచిత్రమే! రచయిత్రి మళ్ళీ అలోచించుగాక! పర్వవారిటీ అంటే శారీరకంగానే అనే రచయిత్రి భావం, వ్యక్తమై విహీనతను తెలుపుతుంది.

'అత్తగారు—సరసమ్మాయణం'లో అత్తగారి వ్యక్తిత్వంపై సరసమ్మ అలవాటు ముదిరిన పాకంలో నడిచిన కథ బాగుంది. ఎన్నో ఏళ్లుగా వంటపని చేస్తున్న వాడికి బాదంకీడు చేయటం తెలియదనటం హాస్యకావం కాకపోతే అబద్ధం.

మొదటి సంపుటిలో లాగానే, ఈ సంపుటిలోనూ అత్తగారు చేసిన ఎన్నో వసుల్లో నవ్వులు ఎక్కువగా నవ్వుకోవచ్చు. ఈ సంపుటి అంతా చాలావరకు నవ్వులాటగా వుంది.

పాకులు వాస్తవికతా దృష్టితో ఈ కథలు చదివినా ఈ సంపుటవరో వాస్తవం ఎంతవరకు అని అలోచించినా హాస్యం కోల్పోతారు. హాస్యపీఠికావం వాస్తవిక దృక్పథం చంపుకోవాలి.

'అత్తగారు—కూర్మావతారం' 'అత్తగారు—అంతే బిందెలూ' మినహాయించితే మిగిలిన రచనలు రచనలు మాత్రమే! కథలుకావు. హాస్యరచనలు. నవ్వించే రచనలు. నవ్వుపొందేయ్యే రచనలు.

పైరెండు రచనలు కొంతవరకు అనహాసంగా వున్నా, హాస్యం సహజంగా తొంగిచూచే వర్తతికి కొంతపులుముడు అధికమే అయినా, కథాశిల్పం దృష్టితో చక్కని రచనలు. ఈ కథానికంవల్ల రచయిత్రి సాహితీ జీవితం కాంతివంతమవుతుంది.

ఆంధ్రులకు హాస్యనీయత్వం అధికం అన్న పంగతి జగత్తెరిగిన సత్యం. ఈ రచనలలోని హాస్యం చూచి అనందిస్తున్నాంధ్రులు అని తెలిస్తే, హాస్యంకంటే రచయిత్రి అపహాస్యం చదివేసని తెలుస్తుంది.

రచయిత్రి స్వీకరించిన వస్తుగౌరవంచేత, హాస్యం రచనాసం దాల్చే అవకాశం లేకపోలేదు. ఆ పాత్రలపట్ల సానుభూతి కోల్పోయినా హాస్యదృష్టి పాకులకు రగ్గిపోదు. పాత్రగత హాస్యస్థితి చక్కగా పోషించుకుంటూ రచనచేస్తే చక్కని హాస్యరచనలు రయారపురాయి; కానీ అంత జాగ్రత్త రచయిత్రి చహించటం లేదన్నది ఈ కథలు చదివాక పాకులు తెలుసుకొంటారు.

హాస్యోత్పత్తికి రచయిత్రి సృష్టించే పాంగులు కొన్నిపాటలు. ఆ పాత్రలపాట్లు చూడకుండా అనాలోచితంగా నవ్వుకోవటమే మిగులుతుంది.

మొదటి సంపుటిలో 'అత్తగారు' రెండో సంపుటిలో 'అత్తగారు' అప్పినిధాలా ఒకే విధంగా వున్నట్లు కనిపించినా, నిజంగా 'మొదటి' అత్తగారు ఉన్నంత అందింగా ఆనందంగా 'రెండో' అత్తగారు లేదు. వైవిధ్యమూ తిరోగమనంలో వుంది. అయితే కథా కథనం, శిల్పదృష్టితో ఈ సంపుటిది సురోగమనమే!

అత్తగారు జీవితం చాలా పరిమితమయింది. కొడుకూ, కొడెలూ, మనుమడూ, ఇంట్లో పనివాళ్ళూ, వాళ్ల సంసారాలు, ఇంటికి ఎవ్విపోయేజనం ఇంతమాత్రమే ఆమెకు తెలిసిన లోకం. కాకిపోతే బాల్యంలో తెలిసిన 'ఉడ్డు'దొరలంటి ఏ కొద్ది

మందో తప్ప, ఇతర ప్రపంచం అమె కందుబాటులో ఉండదు. అత్తగారు పరిథి సత్రికమించకుండా రచన చేయటంవల్ల రచయిత్రి కృషి సఫలమయింది.

రచయిత్రి ఏవాడయినా అత్తగారిని కనీసం ధీర్ఘదాకా తీసుకుపోయి తిరిగి తీసుకువస్తే ఈ మధ్యలో అత్తగారు అల్లుడుపోయే కథలు కోకోల్లులు. ఈ సూచన రచయిత్రి పాటిస్తే వైవిధ్యం అయ్యారవుతుంది. క్రొత్తవిధంగా కథలువచ్చే అవకాశం వుంది. పాఠకులు అత్తగారు కథలలో వైవిధ్యం కోసం ఎదురుచూస్తున్నారు.

మంచి కాగితాలమీద, చక్కని బొమ్మలతో ముచ్చటగా ముద్రించి వెల తక్కువకు పుస్తకాలు అందరికీ అందుబాటులో వుండేలా చేస్తున్న యం. శేషచలం అండ్ కో నండ్ల మఠింత మంచి రచనలు అందివ్వాలని వాంఛింపబడింది.

అర్థాంగి

(నవం. రచయిత్రి : శ్రీమతి ఉన్నవ విజయలక్ష్మి. ప్రచురణ: యం. శేషచలం అండ్ కంపెనీ, సేజీలు 140. వెల రూ. 2-00.)

అర్థాంగి ఎవరని ప్రశ్నించుకంటే జవాబుగా ఈ నవలలో ఇద్దరు స్త్రీలు కనిపిస్తారు. వద్మావతి, అవనిందాపాత్ర భర్తకు దూరమై, ఎన్నో కష్టాలు ఎదుర్కొని చివరదాకా భర్తకోసమే త్యాగ మయిగా నిలచిన శిలవతి. జానకి పెళ్ళిచేసుకోకుండా కాపురంచేస్తూ డబ్బుకూడగట్టుకొని, భర్తవంటి వాడు మంచంపడితే కర్మకు నదిలి కనిపిస్తే వాళ్ళిపోయిన స్త్రీ! వీర్విద్యరూ నవలలో భార్యలు! ఎవరు అర్థాంగి? నిజమయిన అర్థాంగి, వద్మావతిగా, నకలు అర్థాంగి జానకిగా రచయిత్రి అభిప్రాయం అయివుంటుంది.

ఈ నవలలో హీరో డాక్టర్ హరీష్ కుమార్. హీరోయిన్ మంజర, విలన్ శంకరం. తర్జిలం ద్రుల గత చరిత్ర తెలియకపోయినా హీరోకి పెద్ద హిస్టరీ వుంది. అమెకు తెలియని గతం హీరోయిన్ కు కూడా చాలా వుంది. తండ్రిగాని తండ్రీకి తనయుడుగా మనసుకొంటున్న శంకరం

చెప్పని కథ కొంతవుంది. కాబట్టి ఈ ముప్పాత్రల ముప్పేటల నవల పాఠకుల్ని మూడు చెరువుల నీరు తాగిస్తుంది. ముప్పాత్రలు పెట్టదు.

సుదర్శనంపట్ల జాలి కలుగుతుంది. దిగులు పుడతాయి. కోపం వస్తుంది. శంకరంమీద పాఠకులకేమీ కోపం రాదు. పాపం అందరిలాటి వాడే అని పిస్తుంది. జానకి ప్రవర్తనకు అర్థం తెలియదు. తెలిసిందనిపించేది సహజతకు దూరంగా వుంటుంది. వద్మావతి పాపాన్వ స్త్రీలాగా కనిపించి అపాపాన్వ స్త్రీలాగా మారిపోతుంది. హరీష్ లోకం తెలియని డాక్టర్. అదోరకం యువకుడు. మంజరపాత్ర తప్ప ఇతరపాత్ర స్పష్టమైన సమగ్రంకాదు. రచయిత్రి తన యిష్టం వచ్చిన కోసంనుంచి చిత్రించిన తీరు పరిశీలించి, అసంపూర్ణ చిత్రాలు తిలకించుట పాఠకులు అనుభూతి చెందుతారు. ఉన్నంతలో మంజరపాత్ర పమగత సాధించుకొంది.

కథలో ప్రత్యేకత ఏమీ లేదు. సుదర్శనం పెళ్ళి, భార్యను వెళ్ళగొట్టటం, మరో స్త్రీ చేర దీయటం కష్టాలు పడటం ఒక భాగం; భర్త పరిత్యక్త అదృష్టం వెతుక్కొంటూపోయి, మహాత్మమ జీవితం లభిస్తే హాయిగా వుండటం మరో భాగం; యువతీ యువకుల ప్రేమ, అవాంతరాలు పరిష్కారం లభించటం ఇంకో భాగం. ఇలా మూడు భాగాలు ఏకమయి రూపొందిన నవల అర్థాంగి.

రచయిత్రి చూపిన నేర్పు కథా కథనంలో ఏమయినా ఉండేమోనని పాఠకులు ప్రయత్నించనక్కర్లే లేదు. ఎందుకంటే కథ ఎలా అతుకుల బొంతలో అలాగే కథనం. వర్తమానంలోని కథ ఆకస్మికంగా గతంలోకి వెరుగులు తీస్తుంది. భూతం పెనుభూతంలా ఎదురయ్యేవారికి పాఠకులు వర్తమానం మరచిపోవచ్చు. భూతవర్తమానంలో అటూ ఇటూ వెరుగులు తీసే మల అర్థాంగి. పాఠకుల మనస్సులలో చెరిగిపోని ముద్ర వేయలేదు.

ఒక పాత్ర చూడని, విని విషయాలు వ్యక్తం చేయవలసిన అవసరం ఈ నవలలో చెప్పవలసి రాకపోలేదు. ఒక పాత్రకు ఎన్నో విశ్వనాడు జరిగిన సంగతి అంతా గుర్తు వుండవచ్చు. ఆ సందర్భంలో

జరిగిన సంభాషణ పాఠాంశం గుర్తు పుండవచ్చు. కానీ సంభాషణ యధాతథంగా గుర్తు పుండటం వాస్తవానికి దూరం. అటువంటి అవాస్తవికతకు అర్థాంగి అవవాదం కాదు.

జానకి ఆ పరిస్థితుల్లో భర్తను వదిలి పోతుందా, అన్న ఆమె ఏమయింది, శంకరం మంజు అను ఆ విధంగా మాట్లాడుతాడా, పద్మావతి ధనవంతు లాగా మారిపోయిన తీరు వాస్తవంగావుందా, నంటి అనుమానాలు పాశకులకు నిస్సందేహంగా కలుగుతాయి. వీటికే కాదు. ఇటువంటి చాలా ప్రశ్నలకు నవలలో సమాధానాలు దొరకవు. అందుకే అర్థాంగి సమాధానా తీత నవల.

హోటల్ లో శంకరం ప్రేమసింహ్ మాట్లాడిన మాటలు ప్రక్కగదిలోవున్న హరీష్ మంజులు వివటం వాటకీయంగా వుంది. అందరూ తృణించాక సుదర్శనం అసహాయస్థితిలో మంచంమీద పడి పుండటం దయనీయంగా వుంది. ఇంతకంటే విశిష్టంగా బలవత్తరంగా కనిపించే సన్నివేశం నవలలో లేదన వచ్చు.

ప్రతిపంపుటనా, ప్రతిపాత్ర అంతా అదో తరహా సినిమా లోకంలోలాగా కనబడే స్థితి చాలా లేదు. వాస్తవికతకు అర్థాంగి సుదూరంలో వుంది. రచయితగా క్రిమిలి ఉన్నవ విజయలక్ష్మి బాల్య దశకు ఈ రచన విదర్శనం. రచయిత కలంనుంచి వెలువడిన రచన కొబిట్ల పాశకులు చదువుతారు. తాత్కాలికంగా ఆనందం పొందుతారు.

పరిష్కారం

[కథం సంపుటి. రచయిత : శ్రీ జి. వెంకట రామారావు. ప్రతులకు శ్రీ జి. వెంకటరామారావు. ఇబ్రాహింపట్నం తాలూకా, హైదరాబాద్ జిల్లా. పేజీలు 139. వెల రూ. 2-00.]

వ్యక్తిగతమూ, భావగతమూ అయిన అయిదు ఇతివృత్తాలకు కథాకల్పనం చేసిన రచయిత శ్రీ జి. వెంకటరామారావు కథలు వ్రాయాలనే ఉత్సాహంతో పాశకులకు పుస్తకం అంతలా కనిపించే తీరు అదోవిధంగా వుంటుంది.

'పరిష్కారం' చదవటానికి ఎక్కువ సమయం పడుతుంది. 'ఇది ఎలాటి త్యాగం' చదివి ఆలోచించ గానికి కొంచెం సమయం కావాలి.

'పరిష్కారం'లో ముగింపు అలానే ఎందు కుందాలో రచయిత తేల్చి చెప్పలేదు. మరోవిధంగా వుంటే బాగుండేదేమోనని భావించే అవకాశం వుంది.

ఆ రచనవల్ల రచయిత సాధించింది ఏమీ కని పించనప్పుడు ఇంత 'పెద్దకథ' ఎందుకు వ్రాయవలసి వచ్చిందా' అనిపిస్తుంది.

మోహన్ చనిపోవటంతోని అంతర్యం అర్థం కాదు; నవల మానసికతపై సర్వవల్లనా, సాను తివల్లనా అని పాశకులు ఆలోచించవచ్చు.

'అభిమానం' దురభిమానం. ఆ కథ విశ్లేషణతం కావలసిన అవసరం లేదు.

'కాలాతీత వ్యక్తి' అసహనానికి విదర్శనం. 'ఏప్రిల్ ఫూల్' కనువిప్పు—అయోమయానికి అర్థం అంతే!

భాష బాగా వుండాలని రచయిత తాపత్రయం బాధ కలిగిస్తుంది.

ఈ కథలు అభ్యాసప్రాయంగా పాశకులు భావిస్తారు.

ఎక్కడో ఒకటి రెండు చక్కని సన్నివేశాలు. కొద్దిగా మంచివాక్యాలు, అంతో ఇంతో పాత్రచిత్రణ లతో నేర్పు, కథాకథనంలో ప్రసిద్ధ కథకుల తీరు తెన్నులు ఉన్నంతమాత్రాన, ఈ కథలు చదివినవాళ్ళు తృప్తిపడతారనే అవకాశం లేదు.

ఈ రచయిత ముమ్మారు పాశకుల అదర పాత్రమయ్యే రచనలు చేయవచ్చునేమోనని ఆశించ వచ్చు.

—'రవి'

సాహిత్యము - ఉద్దేశము

(రచన : ప్రేమ్చంద్ ప్రమరణ, వికలాండ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, ఏలూరు రోడ్డు—విజయవాడ—2, 162 పేజీలు; వెల : రూ 2-50.)

విశ్వవిఖ్యాత మహారచయితలలో తల్ సైయీ, ప్రేమ్చంద్ లు ఒక కోవలోని వారు. సాహిత్యంలో

నైతిక విలువల ప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించి, తమ రచనా శిల్పం కుంటువడనీయకుండా తీర్చి దిద్దుకున్న మహారచయితలు వారు. వారి రచనలెప్పుడూ నీతి శాస్త్రాలు కావు. అలాగని అవినీతిని ప్రోత్సహించటం కంటేనైనా వారెరుగదు. తెలుగు పాఠకులు గొప్ప నవలాకారునిగా, కథకునిగా మాత్రమే ప్రేమించదని యెఱుగుదురు. ఇప్పుడు ప్రేమించద్ విమర్శకునిగా ఎంత ఉత్తమ శ్రేణికి చెందినవారో తెలుసుకోగల్గుతారు.

స్వజనాసాహిత్యంలోనూ, విమర్శనా సాహిత్యంలోనూ సవ్యసాచులైన వారరుడుగా ఉంటారు. ప్రేమించద్ సాహిత్య సిద్ధాంతాలను కూలంకషంగా పరిశీలిస్తూ, తన అమెయ మేధా సంపత్తితో విశ్వ వాఙ్మయంలో విహరిస్తూ, అంగ్లవాఙ్మయంలోనుండి ఎన్నెన్నో ఉడబారిస్తూ ప్రసంగించేవారు; వ్యాసాలు వ్రాసేవారు. వాటి సారాంశమే యీ పుస్తకరూపం దాల్చింది. అనువాదకులు పేరక్కడా కన్పించదుగాని అనువాదం ప్రశస్తమైనది. కీర్తి నాశించకుండానే ప్రేమించద్ ఉత్తమ సముదాయాన్ని తెలుగు పాఠకుల కందించ పూనుకొన్న అనువాదకాల సారస్వత సేవ అభినందించ దగినది. ఆకర్షణీయమైన ముఖచిత్రంతో అందంగా అచ్చువేసిని శ్రీ వికలాంధ్ర ప్రచురణాలయం వారభి సందిస్తోంది.

సాహిత్యమీనాడు కేవలం రాజ్యాశయమూ పండితైకవేద్యమూ కాదు. కవిత్వానుభూతిని 'అతొడ నున్న మిన్నుం మితారపు గుమ్మ కమ్మనా' వాతెల దొండ పండువలె వాచుగవలె సంతునాదినన్' అనటానికి కుడరదు. సాహిత్యచేర్లందరూ తమ సాహిత్యదేశాన్ని విడమర్చి చెప్పుకోవలసి ఉన్నది. తమ సాహిత్య ప్రయోజనం పాఠక పృథ్వూహ్లాదమేనని గుర్తుంచుకొని, రసస్పర్శలేని రచనను త్యజించవలసి ఉన్నది. ఈ విషయాలను ప్రేమించద్ సాధికారికంగా చర్చిస్తూ సాహిత్యదేశ్యాన్ని వ్యక్తి విష్ణంగాక సామాజిక విష్ణంగానే పుష్పం చేశారు. అవి సారస్వత విమర్శకులకు కనువిప్పుగానూ, పాఠకులు శిలీకంపం చేసేవిగానూ ఉన్నాయి. తెలుగు సారస్వత విమర్శలోనూ కొత్త వెలుగులు ప్రసరించగలవని తోస్తుంది.

తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రతిభాపంతులైన విమర్శకులు అధునిక కాలంలో ఉన్నా సమగ్రమైన విమర్శ గ్రంథాలు లేవు. ఈ పుస్తకం చిన్నదైనా గుండలో గొప్పది. సాహిత్యము - ఉద్దేశము; జీవితము - సాహిత్యము; సవలరచన; సాహిత్యము - జ్ఞానవాదము; అస్తిత్వనాస్తిత్వ సిద్ధాంతాలు; సాహిత్యము - విమర్శ; సాహిత్యము - పినిమాల; పినిమాల - జీవితాలు మొదలైన విషయాలను గురించి మంచి అలోచనలు రేకెత్తించే విమర్శ వ్యాసాలు యీ పుస్తకంలో ఉన్నాయి. అనువాదంలో మరికొన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకోవటం అవసర మనిపిస్తున్నది. ఉదాహరణకు 'చర్చించుమా' 'సౌందర్య ప్రేమ' చదవను దొర్ల నీయటం బాగుండలేదు. వ్యాసహరికంలో 'చర్చిస్తూ' అని వ్రాస్తేనే బాగుంటుంది. 'సౌందర్య ప్రేమ' అనే సమానం ఎచ్చెట్టుగా ఉంటుంది.

'ప్రేమ ఆధ్యాత్మిక ఆహారం, ఈ ఆహారం లభించకపోవుటవలననే అన్ని బలహీనతలు పుద్బవిస్తున్నాయి. కళాకారుడు యిందులో సౌందర్యానుభూతిని ఉత్పత్తిచేస్తూ ప్రేమోష్ణతను మిళితం చేస్తాడు' అని సౌందర్యవికీ ప్రేమకూ ఉన్న గాఢమైన అనుబంధాన్ని వర్ణిస్తారు. మఱి ప్రేమ ఆధ్యాత్మిక ఆహారమైనట్లే కవికి కవితావ్రకటన ఆత్మకు ఆహారం అవచ్చు ననుకుంటాను. పృథ్వీయగతమైన భావాలను వెలువరించే నమయంలో కవికి సమాజం జ్ఞానకం ఉండదనుకుంటాను. కవి ఋషిమాత్రుడు, క్రాంతదర్శి కావటంచేత సమాజమే అతడిని అనుపరిస్తుంది. అందుచే 'Poets are the Unacknowledged Legislators of the World' అనటం జరిగింది. ప్రపంచాన్ని తీర్చిదిద్దే నైతికబాధ్యత ఉన్న కవులు, మరి నైతిక విలువలను నిర్మించి అవి నీతిని ఆకర్షనంతంగా చిత్రిస్తే వారు శిక్షార్హులు. కవులు అవినీతిని వర్ణించరాదని కాదుగాని ఆకర్షనంతంగా అనుసరణీయంగా వర్ణించకూడదు. ప్రేమించద్ యీ విషయాలను వెండిచేస్తూ నైతిక విలువల ఉద్ధరణను ఉటంకించారు. 'మన్య జీవితంలో పున్న రహస్యాలను తెలుసుకోవాలంటే సంఘర్షణలో తప్ప మరెక్కడా లభించవు' అని ఇక్బాల్ కవి చెప్పారు. సంఘర్షణలో జీవిత రహస్యాలను గమనించిన కవి

అర్జునాచం వేపు సమాజాన్ని చదివించారని అహోగతికి కాదు. ఈ విషయంలో ప్రేమ్చంద్ వాక్యాలు చూడండి. 'మన కరంబ్బి యవ్వనపు ఉన్మత్తతలో మునిగి లేలుచున్నాయి. యవ్వనపు చ్చాదయంమీద తలపుంచి, కవిత్వం చెప్పుటవలనగాని శృంగారవాయిక ఆప్యభావిక విషయాలను గూర్చి రోదించటంవలనగాని లేక ఆ నాయక రూపగత్వాన్ని మత్తెక్కిన కమ్మలలో చూపటంవలనగాని కర ఉద్దేశము వెలవేరదు. ఆ యవ్వనపు ఆవేశం అదర్శ వాదానికి, ధైర్యానికి, కష్టాలను ఆహ్వానించటానికి, అత్యుత్సాహానికి మూత్రమే ప్రతిబింబంగా వుండాలి' సాహిత్యంలో క్రియాశక్తి రోపించటం నైతిక విలువలు దిగిజారడానికి కారణంగా పేర్కొంటున్నారు.

'మనస్సాధన, సాందర్యరాధన, రత్నజ్ఞానం నిగ్రహం మొదలైన వాటిని గురించి ముట్టంగా తెలుసుకోవాలి. సాహిత్యకారుడు ఎప్పుడూ అదర్శ వాదిగా వుండాలి. భావాంశు గూడ పరమార్థితంగా వుండాలి. మన సాహిత్యవేత్తలు యీ అదర్శాలను కలిగ్నందుకపోతే మన సాహిత్యం తుభం వేమారు సుందరనే ఆశ వుండదు.' సుస్పష్టంగా వ్యాఖ్యాన విరపేక్షితాలైన యిటువంటి వాక్యాలు సాహిత్యంలో వెలుగును ప్రసరింపజేస్తాయి.

సాహిత్యకారుడు రైతునుగాని, కార్మికుణ్ణి గాని, లేదా విప్లవాన్నిగాని తీసుకొని 'ప్రాసగాండా' చేయకూడదంటారు ప్రేమ్చంద్. ఈ విషయంలో మాత్రం ఏకీభవించటం కష్టం. బోర్ని ఎక్, ఫ్రెంచి విప్లవ దినాలలో కార్మిక, కర్షకుల మద్దే శించి వ్రాసిన గోర్కి, సుష్కిన్, గోగోల్, ఛెకోవ్, టాల్ స్టాయ్, వాల్టేర్, రూసోలందరూ విప్లవాన్ని సమా జంలో అణగారి పోయిన ప్రజల గుళించి అక్ర ణిస్తూ, విప్లవాన్ని 'ప్రాసగాండా' చేసిన వారే. అంతే కాదు భారత స్వతంత్ర్య సమరాన్ని 'ప్రాసగాండా' చేస్తూ వ్రాసిన బంకింబాబు, ఇక్బాల్ కవులు మహాకవులు కలా? టెర్నార్డ్ షే నాటకాలు; వెల్పునవలలు, గాల్పునర్ది డ్రామాలు, నవలలు; డికెన్సు, మేకీకోరెల్లి, రోమా రోలా, లాల్ పాల్వాయ్, చెప్టర్ హవ్, డాన్స్ విస్కీ, గోర్కి, పిండ్లెయిర్ మొదలైనవాళ్ళు రచనల్ని ప్రాసగాండాతోనూ, సాహిత్యంతోనూ మిళితమయి

వుంాయి. అసందానుభూతిని కలిగించేది సాహిత్యం. పైవారి రచనల్లో అసందానుభూతి కలిగించే అంశం ఉన్నది గాబట్టి సాహిత్యంలో వాటికి స్థానం ఉన్న దంటున్నారు ప్రేమ్చంద్.

మరొకచోట ప్రేమ్చంద్ అంటారుగదా! పా కుడు లప్పిటిని జ్ఞమించగలడుకాని, రచయితలో వున్న కృత్రిమాన్ని, నటనను, కీర్తిలాంఛనను మాత్రం జ్ఞప్తించలేడు. ఈ విషయాన్ని రచయిత లందరూ గుర్తుంచుకోవలం మంచిది.

'కథానికల విషయంలో ప్రాస్తు, రవ్వన్ సాహిత్యంలో వెలువడ్డ కథలవలె మరి ఏ యితర యూరప్ భాషలోనూ వెలువడలేదు. ఇంగ్లీషులో కూడ డికెన్సు, వెల్స్, హార్డ్స్, కిప్లింగ్, చార్లెడ్ బ్రాంటి మొదలైనవాళ్ళు కథలు వ్రాశారు. కాని అవి మొసాసా, బాల్జాక్, పియార్ లోల్ కథలతో పోటీ వడలేవు. ఫ్రెంచి కథలలో పరసత ఎక్కువ సాశ్వతో వుంటుంది. అంతేకాకుండా మొసాసా, బాల్జాక్ మొద లైనవాళ్ళు కథల అదర్శాలను తమ చేతులనుంచి బయటకు జారపీయలేదు. వాళ్ళద్వారా అనేక సామా జిక, ఆధ్యాత్మిక పరిస్థితులు పరిష్కరించబడ్డాయి. రవ్వన్ భాషలో ప్రజాదరణ పొందిన కథలు ఎక్కు వగా టాల్ స్టాయ్ వ్రాసినవే. 'చెకవ్' కూడ చాం కథలు వ్రాశాడు. యూరప్ లో అయవకు చాం కీర్తి కూడ వుంది. కాని ఆయన కథలలో నిరాసపూరిత మైన జీవితాల చిత్రణతప్ప మరే విశేషత లేదు. డాన్స్ విస్కీ నవలలే కాకుండా కథలు కూడ వ్రాశాడు. కాని ఆయన కథలలో మహాదౌర్భత్యాలను ఎక్కువగా చూపాడు. భారతదేశంలో బంకించంద్ర, రవీంద్రనాథ్ ఠాకూర్ మొదలైనవాళ్ళు చాం కథలు వ్రాశారు.' ఈ వాక్యాలను చదివినప్పుడు ప్రేమ్చంద్ కుప్ప బహు భాషి వ్యాయసరిచితి, భవిత్యావచిత్య చర్చ, ఉత్తమ విలువల స్థాపన గుళించి ప్రగామైన సమ్మికా వెల్ల డాలాయి. ఎంతటి విభాగతరచయితేవా అతడు మార్గం తప్పిల్వంలో తన ప్రజ్ఞను ప్రదర్శించినా ప్రేమ్చంద్ ప్రశంసించరు. ప్రేమ్చంద్ సత్యాన్ని వెల్లడించటంలో వెనుదీయని విజయితవరులు. అందుకే విప్లంకోచంగా 'నవలరచనవలె కథారచనా విభాసంకూడ మనం పాశ్చా త్యులనుంచే నేర్చుకున్నామని చెప్పటానికి ఎటువంటి

నందేహము జేదు. దాని వికాసంకూడ సాహిత్య పద్ధతినే జరిగింది' అని విజాన్ని విర్భయంగా వెల్లడిస్తారు.

సాహిత్యవేత్తలు లోకప్రియత్వం కొరకు అటులు వాచకూడదంటారు ప్రేమచంద్. దీనికి విరుద్ధంగా తాల్స్టాయ్ లోకప్రియత్వం కళయొక్క ఆదర్శం అంటారు. కాని ప్రేమచంద్ తార్కికంగా "లోకప్రియత్వమే కళ కాదర్శమనుకుంటే 'అలివైత' 'కథానరిత్యాగరం' ఎదుట తాల్స్టాయ్ వ్రాసిన 'వార్ అండ్ పీస్', విక్టర్ హ్యూగో వ్రాసిన 'లేమిజరల్స్' నిలబడలేవు" అని విర్భయంగా తన అభిప్రాయంలో వ్యక్తిత్వాన్ని వెల్లడించుకున్నారు. ఈ విధంగా పరస్పర విరుద్ధాలుకాని భావాలతో, నూటిగా చెప్పే సిద్ధాంతాలకు ఉదాహరణలు కొల్లలుగా యిస్తూ పుస్తకమంతా రమ్యమైన సాహిత్య విమర్శలో నింపారు ప్రేమచంద్.

సాహిత్య విద్యార్థులూ, సాహిత్యభిలాష గలిగిన పఠకులూ, అప్పట్లోనే విమర్శనా జ్ఞానంతో విమర్శి వెలయుతున్న తెలుగు విమర్శక సోదరులూ అచ్యం పఠించదగినది, కత్తితో కోసినట్లుగాక భుజం తట్టే విధంగా హెచ్చరించిన ప్రేమచంద్ మాటలను కవులందరూ శ్రద్ధతో గమనిస్తే ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకో గలుగతారు.

సాహిత్య వ్యాసములు

(ఆంధ్ర కావ్యాలోకము) మొదటి భాగము

[సాహిత్య వ్యాసములు: రచయిత: ధర్మవాచార్య కొండూరు వీరరామవాచార్యులు, ఆంధ్రోపన్యాసకులు, బి. యన్. ఆర్. కళాశాల, తెనాలి: ప్రకాశకులు: కె. వి. ఆర్. అండ్ సన్స్, తెనాలి: 160 పేజీలు; ధో: రూ. 3-00.]

'సాహిత్యంపై అభిరుచి కల్పించడం, ఆయా కావ్యదులలోని అందచందాలను వెలికితీసి చూపడం, వాటిపై పాఠకునికి ఆభిముఖ్యం కల్పించడం—చిన్న

వనులు కావు' అంటున్నారు విద్యాన్ విశ్వం శ్రీ వీర రామవాచార్యులవారికి యోగ్యతా పత్రమిస్తూ. కాని ఇవి చిన్నవనులు కావేమోగాని సాహిత్యవిమర్శమాత్రం కావు: ప్రాచీనకవుల కావ్యాలను గైకొని, ఒక్కొక్క ఘట్టాన్ని వివరిస్తూ, పద్యం నుదహరిస్తూ ప్రశంస చేయటం వ్యాఖ్యాన మనిపించుకుంటుండేమోగాని విమర్శ అనిపించుకోదు. పూర్వవిమర్శకుల పద్ధతికి భిన్నంగా సవ్యంతో శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారూ, శ్రీ అక్కిరాజు ఉమాకాన్తమ్మగారూ కావ్యాలలోని గుణదోషాలను రెండింటినీ యుక్తియుక్తంగా చర్చిస్తూ విమర్శించారు. ఆ కోసంలో కొందరు విమర్శకులు కావ్యవిమర్శలో కొత్తఅందాలను తెచ్చిపెట్టారు. ఈ పుస్తకంలోని వ్యాసాలలో ఏదొక్కటి విమర్శనా వ్యాస మనిపించుకోదగినది. విద్యాన్ విశ్వంగారు చెప్పినట్లే కావ్యాలలోని అందచందాలను వెలికితీసి, వాటిపై పాఠకునికి ఆభిముఖ్యం కలిగించటమే వీరి ఉద్దేశ్యం కాదోలు.

సాహిత్య విమర్శలో ఆవాంఛనీయమైన కవి మతమూ, కులమూ మొదలైనవాటిని గుఱించి యీ పుస్తకంలో వేర్కొనటం జరిగింది. బాణాం శంభుదాసుడు, కొల్లుపాటి గురవయ్య, పంకుజాల స్వనీపాకవి విశ్వబ్రాణులైనంతమాత్రంచేత సాహిత్య వికి వారిగే చేయిటి? కీ. శీ. వీరేశలింగము పంతులు గారు కవి జీవితాలను తఱచి చూస్తూ వాని కుల మతాలనూ, కాలాలనూ ఆయా కవుల కాలవిర్ణయం కొరకు పరిశోధించారు. కవులకు సంబంధించిన కాలవిర్ణయమైనా తర్కాతికమైన సాహిత్య స్వరూపాన్ని తెలుసుకుండేటందుకే. అంతేగాని పూర్వదైనంత మాత్రంచేత ప్రజ్ఞాకాలికాడు, సవ్యదైనంతమాత్రాన తీసిపోయినవాడూకాడు. అదేవిధంగా కవి కులాన్నిబట్టి కావ్యసౌందర్యానికి విలువ కట్టకూడదు. సాహిత్య విమర్శలో రసనందానికి, రసదోషాలకూ ప్రాముఖ్య మివ్వాలి.

ఈ పుస్తకంలో తొమ్మిది వ్యాసాలున్నాయి.

ఏ వ్యాసమూ వాటి శీర్షికలతో ఆలోచించి మాస్ట్రో సమగ్రమూ కాదు, సుందరమూ కాదు. మొదటి వ్యాసం 'కావ్యమీమాంస.' ఈ పేరుతో ఉన్న అలంకార శాస్త్రానికిది వ్యాఖ్యానవ్యాసం కాదు. కావ్యప్రయోజనము, కావ్యాత్మ, కావ్యమూ, ప్రబంధమూ మొదలైన విషయాలను గూర్చి పర్యాయకన చేసినది. విద్యార్థుల కుపయోగించునదిగా సంక్షిప్తముగా యీ వ్యాసమును వ్రాశారు. అగాధమైన కావ్యస్వరూపాన్ని వివరించటంలో వీరి కృషి మెచ్చదగినది. ఈ వ్యాసంలో ఒకచోట నన్నెచోడుని పేరును స్మరించకనే పూర్వకమిస్తుతి చేసిన తిక్కన సోమవల కులతత్వాన్ని ప్రస్తావిస్తూ 'అహ! కులతత్వ మహిమ!' అని ఆశ్చర్యాన్ని వెల్లెబ్బచారు. ఈ విధంగా కులతత్వాన్ని గర్వించటం మెచ్చదగిన విషయమే. కాని వారి విషయాన్ని బాణాల శంభుదాసు, కొట్టిపాటి గురునర్యులను గుజింటి వ్రాస్తున్న పూడుగూడ పాటించి ఉంటే బాగుండేది.

'అంధ్రసాహిత్యముపై మతప్రభావము' అనే వ్యాసములో మత ప్రభావాన్ని సరిగా వివరించనేలేదు. స్వల్పమైనా అంధ్రసాహిత్యముపై మహమ్మదీయ, బౌద్ధ, క్రైస్తవమత ప్రభావాలను గుర్తించనే లేదు. అంధ్రసాహిత్యపై వచ్చిన కాంక్షాటికే చంద్రదాసునితో కూడ 'తురకం దైవంబ వీపు' అని దూషించేటంత మత వైషమ్యం ఉండేది. మన సాహిత్యంలో కైన, వైష్ణవమతశాఖల ప్రభావాన్ని స్పృశించి వదిలేరు. అక్కడకూడ శివకవులు దేశీ సారస్వతానికి, దేశీయ ఛందస్సులకు ప్రాణంపోసిన విషయం అంతగా పట్టించుకొన లేదు. వైష్ణవ మతప్రభావాన్ని పొందిన శ్రీకృష్ణదేవరాయలతోపాటు వీరవైష్ణవులైన విజయరాఘవనాయకునివంటి వారినిగూడ 'పేర్కొననేలేదు. కైన, వైష్ణవ సంఘర్షణల కాలవారమై, దేశీయ ఛందస్సులో మహాకావ్యమైన 'పల్నాటి వీరచరిత్ర' వైశిష్ట్యమే ముఖగుపటాదు. ఇక అధునిక కాలంలో బుద్ధచరిత్ర; సౌందరనందము

వంటి బౌద్ధమత ప్రభావాన్ని పొందిన కావ్యాల మాటేమిటి? 'మత వ్యామోహముచేత కావ్యమునకు అతకవి విషయములను కథలను అందు పొందుపఱచుటచే కావ్య సౌందర్యములుస్తీభూతమగుటకొన్నికావ్యముల విషయమున మన మెఱుంగుదుము. ఆ విషయము ఈ వ్యాసములో నిరూపింపబడలేదు' అన్నారు. మఱి 'అంధ్ర సాహిత్యముపై మత ప్రభావము' అను విషయములో నిరూపించిన దేమిటి? 'మత ప్రభావము కవులమీద పడుటలన కొన్ని కావ్యములలో కావ్యధర్మమూ, జాతిత్వమూ రోపించుట సంభవించినది' అని చెప్పారు గదా! ఈ అనౌచిత్యములనే మరి కొన్ని వివరాలతో, ఉదాహరణలతో వివరిస్తే బాగుండేది. 'మత ప్రభావమువలన కావ్యసౌందర్యము చెడి కుండ చూచుకొనుటయే ఉత్తమోత్తమ కవిశ్రమధర్మము'—భేష్టనమాట చెప్పారు.

'మన్మథపత్ని' అనే వ్యాసంలో కాలిదాసుని కుమారసంభవములోని రతిదేవి కన్న కవితాజితామణి నన్నిచోడేవుని కుమారసంభవములోని రతి ఎన్నోరెట్లు మిన్నయని పేర్కొనినారు. ఈ విషయమంత ఆలోచించి అనినట్టిది కాదేమో! దేవకార్యమును పూని శివతపోభంగము చేయవలసిన మన్మథుని రతిదేవి వారించుటను నన్నెచోడుడు మనోజ్ఞముగా వర్ణించిన మాట వాస్తవము. కాని మన్మథుడు భస్మీభూతుడైన పిమ్మట రతి విలాపమును వర్ణించుటలో కాలిదాసుని మార్గమునే నన్నిచోడుడు అనుసరించినాడుగదా! మఱి నన్నిచోడుడు చిత్రించిన రతిదేవి కాలిదాసు వర్ణించిన రతిదేవికంటె యెన్నోరెట్లు మిన్నయగుటెట్లు?

మహాభారతవివాసంలో కురుయుద్ధానికి కారకులైన ముఖ్యపాత్రలలో కుంతీదేవి యొకరె. ఆమె మనస్తత్వమును, వాళ్లైపుణ్యమును వర్ణించుటలో తిక్కన అనన్యసాహస్యమైన ప్రశ్నను నిరూపించుకొనినాడు. రాయబారమునకై వచ్చిన శ్రీకృష్ణుడు కుంతీదేవి యాతిభ్యము స్వీకరించినాడు. అప్పుడు

వ్యాకరణ బోధిని

6, 7, 8 తరగతుల వ్యాకరణ పాఠం పుస్తకం. రచయిత—శ్రీ నిషల సర్వమంగళేశ్వర శాస్త్రి. పుటలు—98. వెం—1-00. ప్రాప్తి స్థానం—రచయిత, బహుశార్థ సాధక పాఠశాల, పార్వతి పురం, శ్రీకాకుళంజిల్లా.

శ్రీమ దాంధ్ర రఘువంశము

పద్యకావ్యం: ప్రథమాశ్వాసం. రచయిత—శ్రీ దురిశేటి వేంకట రామాచార్యులు. పుటలు—80. వెం—2-00. ప్రాప్తి స్థానం—అప్పారాయ గ్రంథ మాల, నూజివీడు, కృష్ణా జిల్లా.

గౌరీ శతకము

రచయిత—శ్రీమతి లలితాంబ. పుటలు—24. వెం—తగు తపాలాచిట్టలు పంపిన పుస్తకము పంప దును. ప్రాప్తి స్థానం—శ్రీమతి కె. లలితాంబ, 3/49, రెండవ రోడ్డు, అనంతపురం.

స్తోత్ర త్రయము

రంగనాథ సుప్రభాతం, నారాయణ హృదయం, వేంకటేశ సుప్రభాత ప్రవక్తులలోని శ్లోకాలు—వీటికి తెలుగు సేత, రంగనాథ సుప్రభాత, నారాయణ హృదయాలకు బీకా లాత్పర్యాలు కూడా ఉన్నాయి. మూలశ్లోకాలు ఎడమవక్రస్థ, కుడివక్రస్థ అను వాదం ఉన్నాయి. అనువాదకులు—శ్రీ కె. నారాయణ రావు. పుటలు—80. వెం—1-00. ప్రాప్తి స్థానం—శ్రీ కె. నారాయణరావు, (రిటైర్డ్ డిప్యూటీ కలెక్టర్), గూడవారు, నెల్లూరుజిల్లా.

గేయ సంపుటి

బాలలను ఉద్దేశించిన భక్తి ప్రబోధ హాస్యశృంగా రాది గేయాలు. రచయిత—శ్రీ పురాణవంశ కామేశ్వర రావు. పుటలు—104. వెం—1-50. ప్రాప్తి స్థానం—పురాణవంశ 'చిత్ర', ఆధ్యాత్మ ప్రచారక సంఘం, భారద్వాజా, రాజమండ్రి.

ఆవేదన

అస్పృశ్యరానివారోబోధే శమైవ పద్యకావ్యం. రచయిత—శ్రీ ఎన్. ఎం. యార్. పుటలు—66.

వెం 1-00. ప్రాప్తి స్థానం—భగవాన్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, నంద్యాల, కర్నూలుజిల్లా.

పరాధవ శిశిరం

గేయసంపుటి. రచయిత—శ్రీ కాళోజీ నారాయణరావు. పుటలు—32. వెం—తగిన పోస్టేజి పంపాలి. ప్రాప్తి స్థానం—శ్రీ కాళోజీ నారాయణరావు, నక్కలగుట్ట, వరంగల్—1.

శ్రీ శంకర హృదయము

రచయిత—శ్రీమతి సంతా సీతామహాలక్ష్మి. పుటలు—62. వెం 1-00. ప్రాప్తి స్థానం—సాధన గ్రంథమండలి, తెనాలి.

శ్రీ విశ్వనాథ సుప్రభాతం

సంస్కృతం, దేవనాగరి లిపి. సంపాదకుడు—శ్రీ శ్రీకంఠం దక్షిణమూర్తి. పుటలు—24. మూల్యం—అధ్యయన మాత్రము. ప్రాప్తి స్థానం—శ్రీ శ్రీకంఠం నందీశ్వర్, గోస్పిడ్, వయా నంద్యాల (ఆర్. ఎన్.), కర్నూలు జిల్లా.

శ్రీ కన్యకా సుప్రభాతం

సంస్కృత భాష. అష్టోత్తరనామావళి, జయ పతాక, మంగళగీతికాసహితం. రచయిత—శ్రీ జమిలి నమ్మాళ్వార్. పుటలు—54. వెం 0-50. శ్లోకాలు తెలుగు, దేవనాగరి, తమిళ లిపులలో ముద్రించడం దీని విశిష్టత. ప్రాప్తి స్థానం—కన్యకా పరమేశ్వరీ దేవస్థానం కమిటీ, గుంటూరు.

అహం సామూర్తులు

స్తోత్రాలేని కార్మిక సమస్య నాటిక. రచయిత—శ్రీ కారెపు అప్పలస్వామి. పుటలు—52. వెం—1-00. ప్రాప్తి స్థానం—వికలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ—2.

మధురాంజలి

కవిగిరి మార్తాండ లింగేశ్వర స్తవరూప మయిన అష్టోత్తరశత పద్యావళి. రచయిత—శ్రీ విప్రు గుంట రాజగోపాలరావు. పుటలు—30. వెం—భక్తి ప్రవక్తులు. ప్రాప్తి స్థానం—శ్రీ నీలికెట్టి చెంచయ్య, ఎం. ఎ., ఎల్. ఎల్. బి., కవిగిరి, నెల్లూరుజిల్లా.

రంగురంగుల పూలు

పూవులను గురించి పిల్లలకు వెళ్ళానికంగా తెలిపే కథ. రచయిత—శ్రీ యండమూరి సత్యనారాయణరావు. పుటలు 88. వెల తెలియదు. ప్రాప్తిస్థానం—ఉత్తమసాహితీ, పున్నమ్మతోట, విజయవాడ.

వెలుగు పూలు

పిల్లల గేయాలు. రచయిత—శ్రీ సమతారావు. పుటలు—36. వెల 0—50. ప్రాప్తిస్థానం—విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ—2.

బ్రాహ్మణుడు

ప్రాచీన బ్రాహ్మణుని గుణాలు తెలిపే కావ్యం. శ్రీ కలంగోడు అశ్వత్థరావు. పుటలు 108. వెల—2—00. ప్రాప్తిస్థానం—కవిరాజు ప్రింటర్స్, రాయదుర్గం, ఆనంతపురంజిల్లా.

సరస్వతీ సాక్షాత్కారము

పద్యకావ్యం. రచయిత—శ్రీ అనుముల కృష్ణమూర్తి. పుటలు—84. అమూల్యం. వాతంకు ఉచితం. ప్రాప్తిస్థానం—యువ భారతి, 5 కింగ్స్ రోడ్, సికింద్రాబాద్.

బసవగీత

కన్నడంలోని బసవేశ్వర వచనాలకు గేయరూపమైన అనువాదం. అనువాదం—శ్రీ ముదిగొండ శివప్రసాద్. పుటలు—86. వెల 1—00 ప్రాప్తిస్థానం—మేనేజర్, ఎ. వి. హాస్టల్, వాడరాబాద్—27.

లాల్ బహదూరియం

పద్మవెనిమిది పద్యాల కావ్యం. రచయిత—శ్రీ ఎం. రంగకృష్ణమాచార్యులు. పుటలు—170. వెల 5—00 ప్రాప్తిస్థానం. మెదకుమండిల రచయితల సంఘం, కోహిరు, మెదక్ జిల్లా.

ఆమె కోరిక

కథల సంపుటి. రచయిత శ్రీమతి ద్వివేదుల విశాలాక్షి. పుటలు 156. వెల 2—50.

నీలాటి ఒకరు

నవల. తమిళ మూలం : శ్రీ జయకాంతన్, తెలుగు అనువాదం: పాక్షి. పుటలు 120. వెల 2—00.

బాల గేయాలు

రచన—‘సమతారావు’, పుటలు 80. వెల 1—25.

తత్త్వశాస్త్ర సంక్షిప్త చరిత్ర

మూలం—క్లియర్ డిక్. అనువాదం—శ్రీయుతులు ఏటుకూరి బలరామమూర్తి, నిడమర్తి ఉమారాజేశ్వరరావు. పుటలు 100. వెల 1—70.

చిన్నారి పాటలు

రచన—మనూనా—ఘనమూర్తి. పుటలు 50. వెల 0—75.

గేయకవులు

రచన—‘సమతారావు’, పుటలు 102. వెల 1—50.

జాతీయగీతాలు

పండ్లమాతరం మొదలు నేటివరకు పలువురి రచయితల గేయాలు సంకలనం. పుటలు 96. వెల 1—00.

సోషలిస్ట్ సమాజపు ఆర్థిక వ్రగతి

మూలం—ఎమ్. మకరోవా. అనువాదం—శ్రీయుతులు టి. ఎల్. సరసింహారావు, తుమ్మల వేంకటరామయ్య. పుటలు 110. వెల 1—70.

పై ఎనిమిది పుస్తకాల ప్రాప్తిస్థానం—విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ—2.

చిట్టి జంతువులు

కొన్ని అదవిజంతువుల స్వభావం బొమ్మలతో సహా పిల్లలకు తెలిపే పుస్తకం. రచన, చిత్రాలు—శ్రీ ఎల్. సియ్ చయాపిన్. పుటలు 12. వెల తెలియదు. ప్రాప్తిస్థానం—వ్రగతి ప్రచురణాలయం, మాస్కో.

భారతి

ప్రతిటన రేట్లు

కవరు పేజీలు	కాణపత్ రేట్లు	కాంట్రాక్టు రేట్లు
4 వ కవరు పేజీ ...	రు. 175/—	రు. 150/—
2 లేక 3 వ కవరు పేజీ ...		
ఒకే (వరుస) రంగు ...	రు. 150/—	రు. 125/—
తోపలి పేజీలు		
పూర్తి పేజీ ...	రు. 125/—	రు. 100/—
అర పేజీ ...	రు. 85/—	రు. 55/—
ఏడు పేజీ ...	రు. 40/—	రు. 35/—

(ప్రత్యేక స్థానములకు 25 అదనం.

నలి వకు వకునగా రి ప్రకటనలు చేయువారికి కాంట్రాక్టు రేట్లు వర్తింతును.

చందా వివరములు

సంవత్సర చందా ...	రు. 12—0—0
రి మాసముల చందా ...	రు. 6—0—0
బిడ్డి చందా ...	రు. 1—0—0

మేనేజరు, భారతి.

మద్రాసు—1.